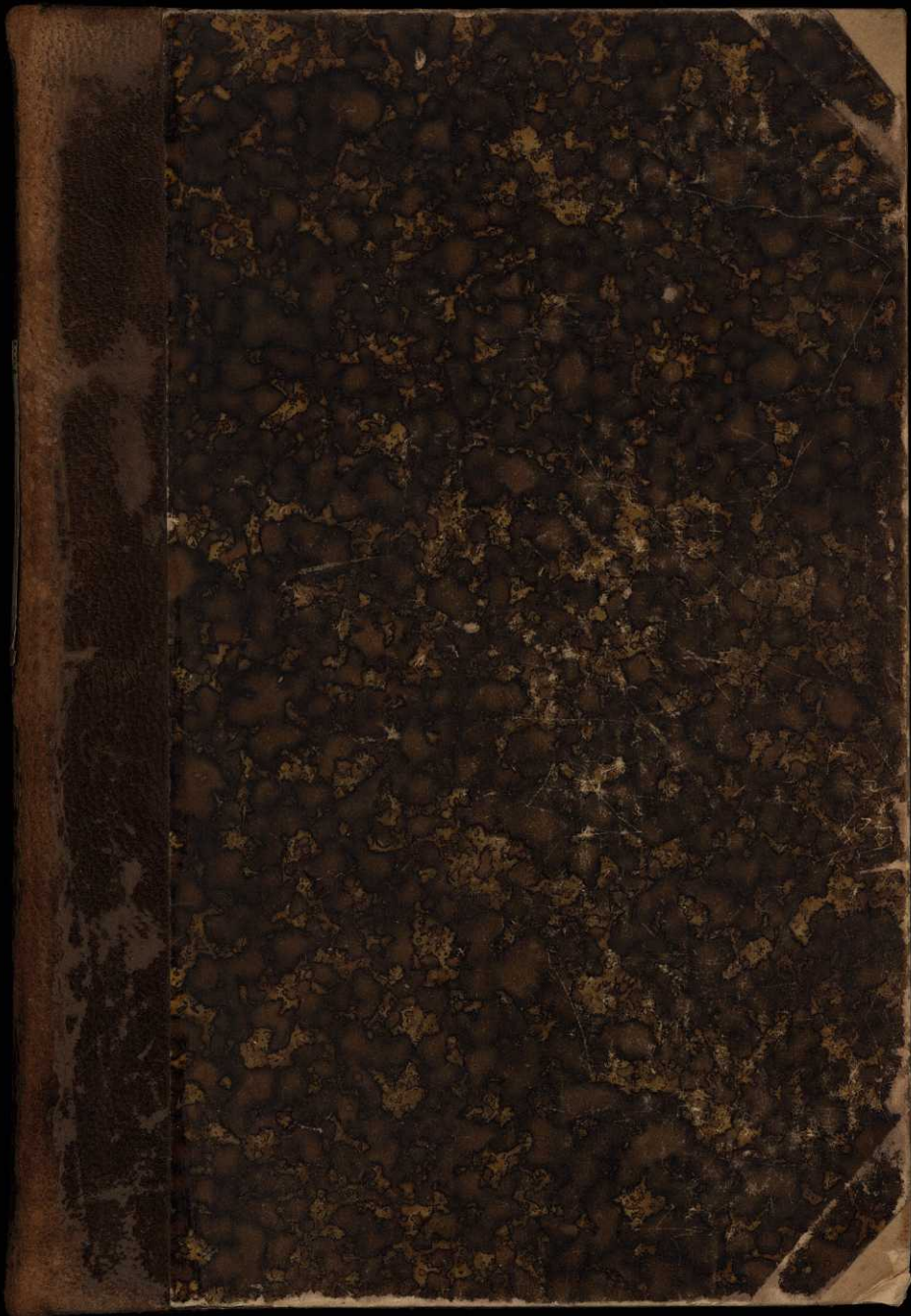

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

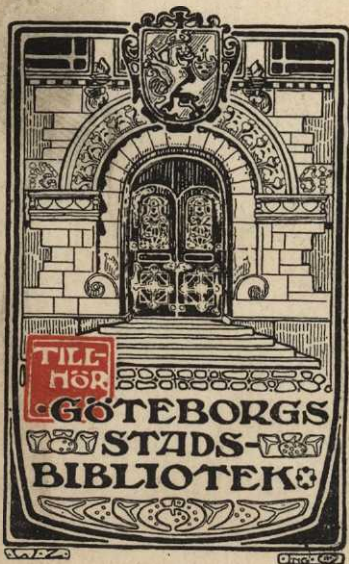
This work has been digitized at Gothenburg University Library. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

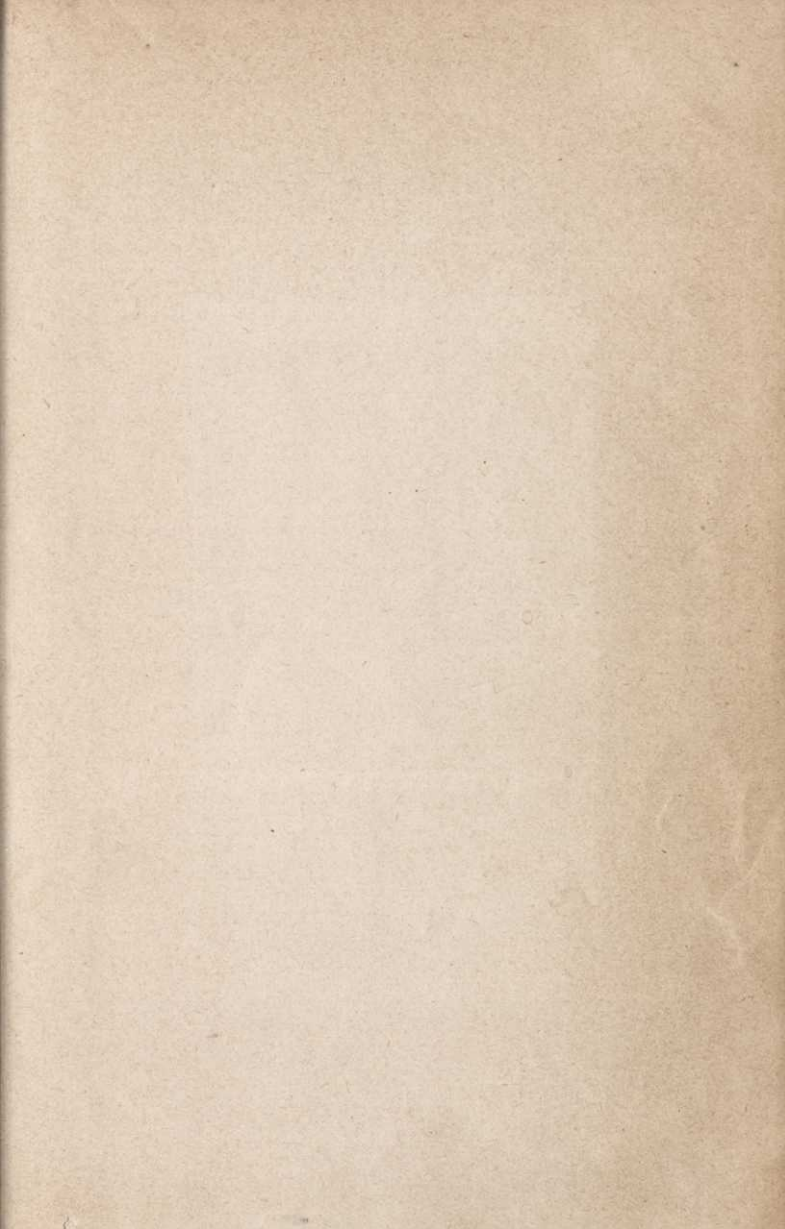

Bunden hos
Emil Lagerl w.
Göteborg.

Litt.
Sv.

Litt.
Sv.

JOHANNES KARR.

EN UPPKOMLINGS HISTORIA

AF

TOR HEDBERG.

STOCKHOLM.
ALBERT BONNIERS FÖRLAG.

STOCKHOLM.

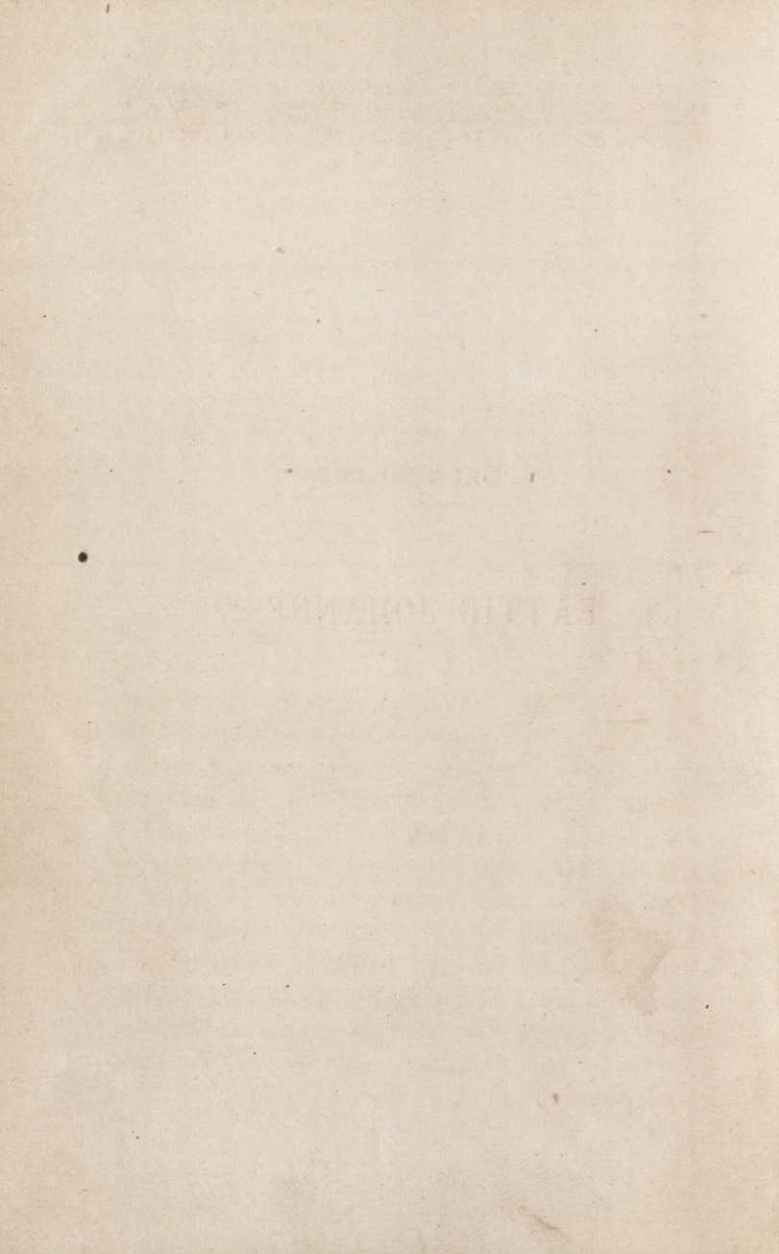
ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1885.

FÖRRA DELEN.

FATTIG-JOHANNES.

I.

Far och son.

Rundt omkring utbredde slätten sin vågiga yta, fält vid fält, åker vid åker, så långt blicken kunde nå. De dammiga, grågula landsvägarne gingo kors och tvärs, slingrande sig fram mellan markens höjningar, medan dikena skuro dem på tvären, löpande samman för blicken som radier mot en aflägsen medelpunkt. Här och der stod en liten dunge af träd, slutna tätt tillsamman liksom skrämnda af tomheten omkring dem, och på de kalaste stäl-lena, helst der en liten bergklint eller sandkulle gjorde marken olämplig till odling, lågo bondgårdarne, hvar med sin räcka af uthus, liknande hvaranda, som stöpta i en form. Omkring de båda sockenkyrkorna, som skyldrade mot hvar-

andra midt öfver slätten med de spetsiga tornspirorna, hade de trängt i hop sig till byar, under det de glesnade ju längre bort från dem de kommo, så att det såg ut som om de från alla väderstreck voro stadda på vandring in under korsets hägn.

För svalorna, som kretsade högt uppe i luften, måtte hela slätten hafva tett sig som en stor, brokig lappmatta, utbredd mellan den omgifvande skogens höjningar. Men det var en matta, hvars färger skiftade allt efter som året skred fram; från den svarta, fruktsamma myllan och vårbroddens spirande grönska till midsommarens mättade, färgrika yppighet, som, bränd af en allt hetare sol, mörknade, gulnade, rodnade, tills den mogen föll för lien, och den gråa barjorden började skymta fram mellan trasorna af sin utnötta sommardrägt. Och utmattad af sin slösande gifmildhet, föll slätten i vinterdvala, dragande snöns hvita lakan väl öfver sig för att skyla sin nakenhet. Och då, när allt var jemnstruket, hvitt i hvitt, fick den något af en heds kala ödslighet, och den tomma rymden tycktes vidga sig, blifva ändlös.

År efter år vände sig jordens yta tungt under plogen, öppnade sina fåror, mottog sin sådd och gaf sin skörd. År efter år bearbetades den af ett slägte, hvars hela tillvaro vuxit samman med den, ett ihärdigt, säfligt slägte, hvars lif släpade sig fram i enahanda kretsgång,

böjdt under jordbrukarns tunga arbete som en oxe under oket.

Men invid ån, som skar slätten tvärs öfver, låg en liten fabriksstad, som under årens lopp vuxit upp kring en första moderfabrik. Den låg der som ett feberaktigt bultande hjerta i denna sömntunga jättekropp, pustande och flämtande som en lungsiktig, med bullret af sitt rastlösa lif beherskande naturens tystnad rundt omkring. Ån kom till den, mättad af grönska, och lemnade den betäckt med ett lager af sot, som kom dess yta att skifta i regnbågsfärger; luften öfver den låg tung af dess stenkolsmätade andedrägt, och stundom, då skördefolket borta på slätten hvilade i sitt arbete och lutadt mot lien torkade de svettiga pannorna med skjortärmen, kunde en vindil föra till dem ett ljud som af en i feber arbetande puls, och då kunde det hända, att de sågo bort åt staden till, fattade af ett begär, som de sjelfva ej fullt förstodo, men som kom dem att hugga in på det tjocka gräset som vore det en fiende.

Och det kunde äfven hända, att en och annan så småningom fick klart för sig, hvad det var för ett begär som gripit honom och som sedan allt jemt förföljde honom, trängande sig fram i hvarje hvilans ögonblick, ständigt växande till i styrka, tills det jägtade honom med envisheten af en dåres fixa idé, och då lemnade han en dag sin plog och gick in till

staden för att dragas in i fabrikernas glupska hjul.

Och de, som staden en gång dragit till sig, de kommo aldrig tillbaka. Det begär, som en gång fattat dem, blef aldrig mättadt, dref dem ständigt vidare, förnötte de flestas lif i lönlös sträfvan, bragte många till nöd och elände, en och annan utvald till uppkomst och rikedom, men tillbaka kommo de icke.

Men de, som stannat kvar, de betraktade med fiendtliga, halft föraktliga, halft afundsamma blickar denna magt, som växte upp midt i deras sköte, och de gamla skakade betänksamt sina hufvuden och menade, att de gamla, goda tiderna voro förbi, de gamla, goda sederna försvunna.

* * *

Här på slätten var Johannes född.

Hans mor hette Kristine och var dotter till en gammal backstugusittare vid namn Karr, som, ehuru nu fattig och orkeslös likväl sett bättre dagar. Han var ej bördig der från trakten, Vid unga år hade han nedsatt sig der såsom arrendator på en af de större gårdarne och gift sig med en af bygdens vackraste flickor. Men redan efter några år gick det omkull för honom. Gud vete, hvad det var för fel med honom, han var arbetsam och duglig, och man hade intet

att anmärka mot honom, men dock misslyckades han i allt hvad han företog sig. Hans otur blef slutligen ett ordspråk i socknen, och man drog sig undan honom, som man gör för en pestsmittad. Ty det troddes, att han drog olycka med sig för hvar och en, som hade med honom att göra, och han blef föremål för en nästan vidskeplig fruktan.

Länge försökte han att hålla sig uppe, kämpande en hopplös kamp mot det olycksöde, som förföljde honom; men mod och kraft nöttes så småningom bort, och då slutligen hustrun dog, uppgaf han kampen och lät sig glida utföre tills han på djupet kunde finna fotfäste. Nu var han som sagdt backstugusittare och drog sig nödtorftigt fram såsom dagsverkare, — sig och sin dotter Kristine.

Kristine växte emellertid upp, blef frisk och hurtig både till kropp och sinne, och vacker såsom hennes mor varit det. Hennes känslostarka, häftiga lynne hade icke låtit sig dämpas af olycka och fattigdom. Stor-Stina kallades hon en smula hånfullt i trakten och hade rykte om sig att vara stursk och stor på sig — för sitt vackra utseendes skull. Det var det enda hon hade att vara stursk öfver, stackars flicka, men det var en farlig gåfva, och de, som förargat sig öfver hennes öfvermod, fingo den tillfredsställelsen att se det straffadt.

Hon hade skönhetens hela begär efter hyllning, och var icke blyg för det något hårdhändta men uppriktiga sätt, hvarpå den gafs henne. Men hennes öskuld tog ingen skada, hvarken till kropp eller själ; det var blott lek, — det var hennes ersättning för salongsdamens koketteri.

Men det var en farlig lek, farligare än dennas, ty hon var icke omgifven af de skrankor, som konvensansen uppreser; hon hade endast sin egen styrka till skydd. Det var en lek med känslor, som rundt kring henne hade sitt allvar, sin uppgift, sin uppfyllelse, en lek, i hvilken drifterna lågo i försåt. Och till slut blef leken allvar äfven för henne, — men ett grymmare, hårdare allvar än det, som rundt kring henne jublade och sjöng och växte i naturens milda, fördomsfria sköte.

Hur det gått till, — det visste hon knapt sjelf. Hon hade blifvit öfverrumplad, förlorat besinningen, — hvad visste hon. Och så hade det icke varit det samma med honom, som med alla de andra! Åh, med dem skulle det aldrig hafva händt, nej aldrig, hon hade varit så säker på sig sjelf. Men han — hon förstod nu först, att han var mer för henne än någon annan. Och från den stunden gaf hon sig åt honom med hull och hår, hängaf sig utan en baktanke, utan en inskränkning.

Men det varade ej så länge; snart kom vedergällningens tid, — den bittra menckliga vedergällningen för en naturlig lycka.

Det började med att hon märkte kallsinnighet hos den, som hon älskade, märkte att han undvek henne, stötte henne tillbaka. Men hon låtsade intet om, hon endast sökte upptina denna kallsinnighet genom fördubblad hängifvenhet. Men då hon en dag såg, att just denna hängifvenhet blifvit hennes värsta fiende, ingifvit honom missaktning, kanske förakt för henne, då bröt hennes smärta ut i ett ohejdadt utbrott af vrede, och hon skildes från honom, efter att sjelf hafva gjort slut på allt mellan dem.

Sorgen gjorde henne hård och elak, den blef hos henne en hård inbunden förbittring; hon grät icke, men de hämmade tårarna förgiftade hennes sinne. Men snart kom annat till, en fruktan som hon icke kunde betvinga, en ständigt växande ångest, ångest för att bli mor; länge bedrog hon sig sjelf, men slutligen trängde sig sanningen obevekligt på henne. Då hakade hon sig fast vid det nödankaret att så länge som möjligt dölja sin skam. Och med ansträngningar som kostade henne hela hennes ungdomskraft lyckades hon hålla sitt hafvandeskap hemligt, äfven för sin far, tills hon en dag, då hon varit ute på åkern i arbete, uppehållen blott af sin förtviflan, vid

hemkomsten halft sanslös föll samman på golfvet, och allt blef yppadt för fadern.

Han gjorde henne inga förebräelser, men han blef mycket blek och mumlade för sig sjelf ord, som hon icke kunde uppfatta. Då han fått henne i säng, satte han sig på en stol bredvid henne och stirrade framför sig i slö tungsinthet. En lång stund förgick, utan att någon af dem sade ett ord, och de undveko att möta hvarandras blickar. Slutligen steg Karr upp och frågte dröjande, liksom fortsättande ett afbrutet samtal.

»Nå, och hvem ä' det då?»

Det dröjde en stund innan Kristine svarade. Hennes ansigte sammandrog sig som under ett smärtsamt eftersinnande, och slutligen kom det liksom med våld framtvingadt öfver hennes läppar.

»Erik Olson på Skaten.»

»Rik-Olsons Erik!» utbrast Karr. Kristine nickade. »Hå-hå, på det sättet!» Han gick en stund betänksamt af och an på golfvet, så tog han sin mössa och gick ut.

Då han redan var i dörren, reste Kristine sig halft upp i sängen liksom för att ropa honom tillbaka, men så sjönk hon åter trött tillbaka. Hon kände sig så olycklig och öfvergifven, att hon icke hade kraft nog att vara stolt.

En timme gick och det var redan mörkt då han kom tillbaka. Kristine tycktes sofva, ty hon låg alldeles orörlig, men då han stannade vid hennes säng, såg han, att hennes ögon ängsligt forskande voro fästade på honom. Han såg genast bort och gick och satte sig i andra ändan af rummet.

»Ja, det är ingenting att göra med den saken,» sade han slutligen, harsklande sig för att blifva klar i strupen. »Han säger, att det inte var hans fel, och att du får skylla dig sjelf. Trodde du verkligen, att Rik-Olsons Erik skulle vilja ha' en flicka som dig,» fortsatte han med ett hånfullt leende.

Vid dessa ord kände Kristine med plötslig våldsamtet hela tyngden af sin olycka, — så tungt som aldrig förr tryckte henne medvetandet om detta oundvikliga, detta som aldrig skulle kunna utplånas, aldrig botas, som från grunden förstört hela hennes lif. Det var som om fadern med ens i skärande dager ställt framför henne hela eländet, skammen och olyckan af att hafva ett barn utan att vara gift. Och hon brast ut i en ohejdad gråt, stammande mellan snyftningarne.

»Förlåt! Jag, — jag kunde inte hjälpa det.»

Han hade aldrig förr sett henne gråta; och han blef helt upprörd dervid. Han gick fram till sängen och strök henne mildt öfver håret med sin grofva, valkiga hand.

»Nå, se så,» lugnade han henne, »det som är gjordt, är gjordt och kan inte göras om igen. Gift hade du väl i alla fall aldrig blifvit, så fattig som du är, och någon gång skulle det väl hända, kan jag tro. Sitt öde kan man inte komma undan, det är nu en gång stäldt på det viset här i verlden, ser du. Det der är afgjordt förut det, och då hjälper det inte att streta emot. Det går dit det ska' i alla fall.»

Och dels för att trösta henne, dels därför att hans tankar kommit in i de spår, i hvilka de nu vändt sig och vändt sig i många år, förtfor han att intala henne den undergifna tro på ödet, som blifvit hans ersättning, då han öfvergaf att hoppas, och som gifvit honom hans dofva resignation i armodet och förnedringen.

Två dagar derefter föddes Johannes. Och se'n gick lifvet i den lilla stugan åter i samma kretsång som förr, endast något trögare, ty det hade kommit en mun till att föda, och Kristine var icke mer så stark och arbetsför som förr, och ej heller upplifvade hon hemmet med sin friskhet och sitt glada mod. Hon hade blifvit tyst och sluten och grubblande, och med skygg förbittring drog hon sig undan alla menniskor, plågånde sig med den föreställningen att de tänkte på hennes skam och hånade henne i smyg. För barnet hyste hon en slags bitter ömhet, som kom henne att ofta

såsom en lindring visa sig hård mot det. Men då det sof kunde hon sitta långa stunder och sörja öfver den lilla stackarn och inbilla sig att hon önskade honom död och begrafven. På hans fader tänkte hon numera endast med en hatfull förbittring.

Så gingo fyra år, och tiden lade sin helande skorpa öfver såren. Fastän dämpad började den gamla lefnadslusten vakna upp igen, ju mer minnet af hennes felsteg bortnöttes. Men då, när det redan syntes begrafvet, reste det sig ånyo upp, iklädd en ny, fruktansvärd gestalt. Fadern hade på den sista tiden åldrats mycket, blifvit klen och krasslig, och tanken på att han icke hade långt kvar att lefva började förfölja henne. Och då han vore död, hvart skulle hon då taga vägen med barnet? Hon grubblade och grubblade, men förgäfves, ingen utväg visade sig, endast fattigvården skymtade hotande i framtiden. Fattigvården, detta hemska spöke, fruktadt och afskydt äfven af dem, som stå på grafvens brädd. Och hon var ännu ung, hade ännu ett långt lif framför sig.

Hon blef nästan ångestfullt öm om fadern, pysslade med honom som med ett litet barn; men han blef allt klenare och klenare. Han arbetade öfver sina krafter, gjorde dubbla dagsverken för att kunna föda den förstärkte familjen, — det var hela saken, och deremot fans ingen

bot. Och en dag stupade han ute på marken och dog innan han hann föras hem.

Ja, och så gick det fort utför, så kom då fattigvården. Hon blef fattighjon, af den sort som man skulle kunna kalla vandrande, dessa stackars bondlandets proletärer, som gå från gård till gård som en slags privilegierade tiggare och få erfara hela tyngden af en tvungen välgörning, dessa stackars varelser, i hvilka bonden ser sina kommunalbesvär förkroppsligade, och som därför äro föremål för hela den envisa, jämrande förbittring, han känner öfver en tunga, hvars ändamål icke omedelbart berör honom själf.

Hon kallades icke Stor-Stina numera, icke ens på hån, namnet hade blifvit Fattig-Stina. Inom några år var förvandlingen fullbordad från den vackra Kristine till den skrumpna, skrynkliga, redan gummlika Fattig-Stina. Och dock hade hon ännu en lång räcka af år framför sig, ty de blifva i allmänhet gamla, dessa fattighjon, de utsugna lifskrafterna erhålla en märkvärdig seghet, och vanan knyter dem fast äfven vid detta glädjelösa lif, som de underkasta sig med den för bondfolket egna resignationen.

Barnet, Johannes, följde henne. Han sköt fort upp, blef stor och stark, trots brist och vanvårdnad; men sinnet hann icke följa med, det låg länge som i dvala, och han kallades för idioten.

Men då han var tolf år gammal, inträdde en förändring i hans lif. Erik Olson hade gift sig och öfvertagit faderns gård, som låg i det fattigdistrikt der Kristine var hjon. Och för att slippa få henne i huset åtog han sig i stället att tills vidare draga försorg om barnet.

Då Kristine fick veta detta, vaknade hon ett ögonblick upp ur den slöa likgiltighet, hvare de sista åren försänkt henne. Hon var några dagar alldeles förändrad, och det var en egenomlig blick i hennes slocknade ögon. Från barnet tycktes hon dock skiljas utan någon sorg, ja, hon föreföll nästan ifrig, att han skulle komma bort.

Så kom då Johannes i Olsons hus. Det sätt hvarpå han der behandlades var nästan vänligt mot hvad han var van vid, men han mötte det med en trotsig misstänksamhet som intet kunde uppmjuka, och han måste med våld tvingas till arbete.

Olson var en sjelffrädig, hersklysten natur, och han var icke van vid, att det fans någon annan vilja i huset än hans. Men emot Johannes' dolska envishet förmådde icke ens han något.

Förbittrad öfver detta motstånd, kom han en dag att i vredesmod höja handen mot honom, men han mötte dervid en så hatfull blick från gossens ögon, att han kände sig helt illa till mods och sänkte den igen utan att slå.

Från den stunden tänkte han endast på, hur han skulle kunna bli af med honom. Till dess detta kunde ske, lät han Johannes gå i vall med kreaturen för att åtminstone slippa hafva honom i sin närhet. Johannes gick då ensam ute på fältet hela dagen och kom blott hem till måltiderna och öfver natten.

Men en kväll berättade en af drängarne, att på en åker var den späda höstsådden alldeles nedtrampad och afäten, så att det var tydligt, att kreatur varit der inne; och han tillade, att han misstänkte, att det var de kreatur, som Johannes skulle vakta. Olson såg på honom som om han trott att han icke var vid sina sinnens fulla bruk, men efter något betänkande tillsade han honom att icke låtsas om något; han skulle sjelf taga reda på saken i morgon.

Den följande dagen gick han som vanligt med folket ut på arbetet, men fram på förmiddagen lemnade han dem och gick bort till det fält, der Johannes skulle hafva kreaturen på bete. Då han kom in på fältet, fick han se, hur ledet in till den närbelägna åkern var öppnad, och hur kreaturen gingo derinne och trampade i den fotshöga säden. Vid denna syn bemäktigades han af en ursinnig vrede, och han kände sjelf, hur han förlorade besinningen. Han spejade efter Johannes, men kunde först icke finna honom. Slutligen upptäckte

han honom, der han låg i ett dike och tuggade på några grässtrån, under det han med blickarne följde kreaturens förstörelsearbete.

Olson rusade fram, och innan Johannes hunnit resa sig upp, kände han sig gripen i nacken med ett jernhårt grepp och ryckt upp från marken. Olson pekade med skälvande finger på kreaturen och fick med möda fram:

»Ser du inte, att korna gått in i åkern? Nå, svara, hör du, svara, eller...!»

Han skakade gossen med hela sin kraft. Men Johannes stod orörlig, utan att se upp från marken; hans händer knöto sig konvulsiviskt, och då Olson ursinnig tillade:

»Är det du som släppt in dem?» såg han trotsigt och skadeglådtt upp på honom och svarade:

»Ja, det ä' jag, som har gjort det, och jag ska' göra om det igen!»

Men han bleknade i detsamma för uttrycket i Olsons ansigte. Ty vid Johannes' svar kände denne, hur allt blodet forsade till hans hufvud, det blef svart för hans ögon och icke längre sig sjelf mäktig, grep han gossen konvulsiviskt med båda händerna, lyfte honom som en boll upp i luften, färdig att i nästa ögonblick handlöst slunga honom i marken. Men i detsamma mötte han gossens af skrämsel förvildade blick, och då slogs han plötsligt af den tanken, att det var hans eget

barn som han der höll på att förderfva. Ett ögonblick gick det rundt i hans hufvud, så återvann han med en våldsamt ansträngning väldet öfver sig sjelf och satte åter varsamt ned gossen. Och med en röst som ännu skälfdde efter den utståndna sinnesrörelsen, frågade han doft:

»Och hvarför gjorde du det?»

Johannes skakade i hela kroppen, så att han blott af Olsons starka hand hölls uppe. Och bäfvande under det slag, som han trodde i nästa ögonblick skulle falla ner på honom, svarade han:

»Derför att ni vill mig ondt; derför att ni gjort mig och mor allt ondt, som...» han såg upp och utbrast häftigt: »Ni, ni är den elakaste af allesammans!»

Olson såg en stund förvirradt på honom; så släppte han honom och började utan att säga ett ord mota ut kreaturen från åkern. Då alla voro ute, stängde han långsamt ledet, tog af sig mössan och strök sig betänksamt öfver det tjocka håret. Sedan han kastat en hastigt forskande blick på Johannes, som hela tiden stått orörlig på samma ställe, gick han åter fram till honom och frågade:

»Hvem ä' det, som har sagt dig allt det der om mig?»

Johannes svarade med knapt hörbar stämma:

»Det har mor!»

»Och har hon också sagt dig, hvad jag gjort för slag?» fortsatte han tvekande.

Johannes skakade nekande på hufvudet. Han måste uppbjuda all sin kraft för att inte brista ut i gråt, och han vågade inte tala.

Olson drog ett djupt andedrag af lättnad; derpå gick han alldeles in på Johannes och lade handen tungt på hans skuldra. Och då han kände, hur barnet började skälva vid denna vidröring, greps han af ömkan öfver den lilla förvildade stackarn och nästan mot hans vilja blef stämman vek och mild, då han sade:

»Men det ä' inte sant, Johannes, jag vill dig inte något ondt, jag vill dig väl. Och därför skall du slippa undan något straff för den här gången, fast du gjort mig så stor skada.»

Hans blick gled, åtföljande orden, öfver åkern, och hans ansigte mörknade åter. Med hårdare ton fortsatte han:

»Men det förstår du, att händer det en gång till något sådant, så måste du genast bort härifrån. Tänk på det, för jag ä' den enda människa som vill göra någonting för dig — och släpper jag dig, så blir du aldrig något annat än en stackare. Det kan du lita på.»

Derpå vände han sig bort och gick.

Johannes stod och såg efter honom, tills han kommit ur sigte. Då bröt den blott genom

hans närvaro återhållna förskräckelsen ut som en feber. Han kastade sig ner på marken och klamrade sig fast i gräset, under det hela hans kropp skakade som i frossa och tänderna skallrade mot hvarandra. Han såg åter framför sig Olsons af vrede uppsvällda ansigte, han tyckte sig åter gripas af hans jernhårda händer, för att i nästa ögonblick krossas mot marken, och gång på gång grep honom samma ohejdade ångest som då. Men slutligen lade sig en matt domning öfvet hans leder, och han låg alldeles stilla, njutande af ett välbehagligt lugn.

Då började en mängd orediga känslor röra sig inom honom, känslor, som han aldrig förr erfårit och som han tyckte ville spränga bröstet på honom. Och slutligen samlade de sig till det medvetandet, att han var den olyckligaste människa på jorden, och han brast ut i snyftningar.

Han gret länge och ymnigt, så att marken under hans hufvud blef fuktig af tårar. Och under gråten framträngde minnet af Olsons sista, vänliga ord, han upprepade dem för sig sjelf och kände sig tröstad.

Då han slutligen reste sig upp och gick hemåt gården, var det honom, som om han blifvit befriad från en plågsam börda. Det var liksom ljusare, klarare inom honom, han

hade nästan en förnimmelse af, hur tankarne ordnade sig, blefvo lättare i hans hjerna.

Från denna stund hade Olson ett obegränsadt välde öfver Johannes, ett välde som han gjorde allt för att befästa. Ty han hade sagt sant, han ville verkligen gossen väl, och hans natur var sådan, att han fordrade en blind, undergifven tillgifvenhet af dem, som på något sätt stodo honom nära. Det fans hos honom en ursprunglig kraft, ett viljestarkt sinne, som ofta tog sig uttryck i dryghet och sjelfkärhet, men som ännu oftare dämpades af ett försigtigt, småaktigt förstånds sjelfviska beräkningar. Det såg dock icke Johannes, det var det ursprungliga, underlaget i Olsons karakter, som han instinktmässigt uppfattat och som imponerat på honom. Olson var den första människa, som ingifvit honom fruktan och icke hat, och därför såg han upp till honom som inbegreppet af allt det bästa han kunde tänka sig, slöt sig till honom med en slafvisk, beundrande tillgifvenhet. Om häri äfven låg något medvetande om, att Olson hade hans framtid i sina händer, det stod åtminstone icke klart för honom ännu.

Emellertid medförde hans förbättrade ställning en hastig utveckling af hans själsförmögenheter, och jemvigten mellan den brådmogna kroppen och sinnets slumrande krafter återställes. Han sändes i skolan och hann snart

upp sina jemnåriga. Han kallades icke idioten längre.

Och Olsons något sträfva vänlighet gjorde honom känslolös för allt det, som förr förgiftat hans sinne.

* * *

Så var det en dag, han skulle följa Olson bort till en nyodling, som låg i utkanten af dennes egor, och der folket var under arbete.

Det var midt på middagen, och de hade gått länge på den solstekta, dammiga landsvägen utan att möta en människa. Då, just som de kommit uppför en höjning, som skymt utsigten för dem, fingo de se en äldre kvinna komma emot dem, mödosamt sträfvande upp för backen. Det gick en stöt genom Johannes, då han fick se henne, ty, oaktadt ansigtet nästan var doldt af den framdragna halsduken, igenkände han dock strax sin mor. På ett helt år, allt sedan han kom till Olson, hade de icke sett hvarandra, och nu erfor han en plågsam känsla af obehag, nästan af blygsel öfver att möta henne tillsammans med denne. Och lydande sin första ingifvelse, tog han hastigt blicken ifrån henne och låtsades itrigt betrakta något på sidan om vägen, så att han nästan kom att vända ryggen till henne. Men då han härvid smög sig till att kasta en blick

upp på Olson, såg han, att denne blifvit alldeles blek och så fast slutit läpparne, som om han bitit dem tillsammans. Han greps af en plötslig ångest, han skulle velat fly, men kunde det icke.

Nu visste han, att modern hunnit fram till dem, och ehuru han väntat det, ryckte han till vid ljudet af hennes röst, som lät hes och oigenkännelig i hans öron.

»Jag tror, du inte känner igen mig mera, Johannes?»

Han stannade mekaniskt och vände sig emot henne. Han förstod, att han borde hyckla öfverraskning, men han kom sig icke för med det. Han svarade endast med tvungen stämma, utan att se upp från marken:

»Joo, — god-dag mor!»

Men Stina hade icke längre ögon för honom. Hon följde med stirrande, vidgad blick Olson, som med hårda steg fortsatt sin väg, envist seende i marken. Det låg något oböjligt, afvisande, otillgängligt i ansigtsuttryck, i hela hans gestalt.

Så småningom lyste det upp i hennes förtorkade, skrumpna ansigte, den slocknade blicken fick en glans, som påminte om den forna Kristine, händerna knöto sig konvulsiviskt och hon ropade med skärande stämma efter Olson:

»Du har kommit i fint sällskap nu, ser jag! Känner du inte heller igen mig, Rik-Olson, — eller är du kanske rädd för mig?»

Olson ryckte till, vände sig om, och gick några steg tillbaka. Han var fortfarande alldeles blek, men han uthärdade hennes blick utan att blinka. Han drog föraktligt på munnen och svarade:

»Rädd? — Jag har intet med er att skaffa, kvinna, hvad vill ni mig?»

»Jag vill bara tacka för sist, vill jag! Det var nog längesedan, och du har kanske glömt det, men jag mins det, jag!»

Olson svarade ingenting. Men under den tystnad, som nu följde, kämpade deras blickar med hvarandra, en tyst, ursinnig kamp. Stinas förvildade, brännande som en dåres, Olsons fastnitade af en oböjlig envishet. De hade glömt bort Johannes, som stod mellan dem, darrande, utan att våga lyfta blicken från marken.

Det var Stina, som slutligen, kufvad, måste taga bort sin blick. Hon såg sig förvirrad omkring, liksom famlande efter hjälp; då föll hennes blick på Johannes, och ett uttryck af tillfredställd hämdlystnad gled öfver hennes drag. Med ohejdad våldsamhet bröt det ut öfver hennes läppar:

»Hvad vill du här hos mig att göra, gå bort, hör du, gå!»

Johannes såg upp på henne och ryggade ovilkorligen tillbaka; han blef rädd för henne. Hela hennes kropp darrade af raseri, och hon pekade med sitt knotiga finger på Olson.

»Det är till honom der, som du skall hålla dig, för det är far din, ska' du veta. — hör du, far din! Rik-Olson du, det är din far, och det är en far, som du inte behöfver skämmas för inte, det är en präktig karl, det, — inte något kräk, som jag, inte! Håll dig väl med honom, du, så kan du kanske få bli dräng hos honom med tiden. Hör du, hvad jag säger, det är din far, den der, som står der! Nå, hvarför går du inte?»

Johannes såg bäfvande upp på Olson; men denne hade vändt sig bort och gick nu långsamt vidare. Han stod en stund orörlig, likom eftersinnande; derpå gick han efter honom, utan att våga se på modern. Han hörde hennes hånande, bittra skratt efter sig, och han påskyndade sina steg. Han hade en känsla af att han begick något orätt.

Innan de veko af in i åkern, vände han sig om och kastade en hastig blick tillbaka, och då såg han modern ännu stå der uppe på höjden, och han tyckte sig känna hennes blickar bränna sig. Han drog ett djupt andedrag af lättnad, då den höga rågen dolde honom.

Då fäste han oafvändt sin blick på Olson, som gick framför honom med tunga, långsamma

steg; han kunde icke se hans ansigte, men han märkte, hur han ett par gånger förde handen upp till pannan, som om han torkat svetten af sig.

Och han ältade i sitt sinne den ofattbara tanken, att den reslige, myndige mannen der framför honom, var hans far — Rik-Olson hans far! Det svindlade för honom, då han försökte tänka sig allt hvad detta innebure. Men omedvetet efterapade han den andres sjelfsäkra, myndiga hållning och gång.

Han gick i spänd väntan på att något märkvärdigt nu skulle hända. Men Olson tycktes hafva glömt bort, att han följde efter, och han vågade icke gifva sin närvaro till känna.

Då stannade Olson helt tvärt och vände sig om. Hans ansigte hade återtagit sitt vanliga uttryck; han fäste en skarp, pröfvande blick på gossen, och sade, i det han hårdt grep honom om handlofven:

»Förstår du det, att om du låter ett knyst komma ut af den här historien, så kör jag ögonblickligen bort dig, och se'n får du väl se till, hur du kan reda dig. Men om du vill stanna hos mig, så kom ihåg, — inte ett ord! Och då behöfver du inte bry dig om någon annan människa än mig, men mig ska' du lyda i allting, hör du, allt hvad jag vill. Du ska' inte behöfva ångra det!»

Han släppte sitt tag och funderade ett ögonblick.

»Och så en sak till, du har att välja mellan mor din och mig. Vill du bli hos mig, så får du lofva mig, att inte mer ha' någon gemenskap med henne, hör du, inte det ringaste. Lofvar du det?»

Johannes stod ett ögonblick tyst. Han hade åter samma känsla af, att han begick en låghet, och det var, som om han inte kunde få det afgörande ordet öfver sina läppar. I ett ögonblick såg han i tankarne hela det lif, som han skulle föra med modern, — så såg han upp på Olson, »Rik-Olson», flög det genom hans hufvud, och han jempförde. Blott ett ögonblick varade denna jempförelse, derpå svarade han, utan tvekan längre: »Ja!».

»Nå, låt se att jag kan lita på dig också, och du ska' inte behöfva ångra det!»

Derefter fortsatte de sin väg under tystnad.

Så hade då Johannes en far.

Och den första tiden var det, som om denna tanke gifvit allt omkring honom ett nytt utseende, gjort hela lifvet till ett annat. Det kunde stundom hända honom, att han helt mekaniskt stannade uppe på en kulle och lät blicken glida öfver slätten, som utbredde sig rundt omkring,

öfver bondgårdarne, som lågo inkilade mellan fälten, betecknande sin plats genom en blågrå rökstrimma, som långsamt silade sig upp i luften, eller, fattad af en vindil, hvirflade upp i flytande spiraler, öfver staden, som låg der borta och utspydde sina tunga stenkolsångor, öfver de sakta vågande, i gult och grönt skiftande åkrarne och sist öfver den bördiga marken vid hans fötter, hans far, Rik-Olsons mark; han kunde stå der länge försjunken i ett tanklöst åskådande, dunkelt kännande, att det hade tillkommit något nytt i allt detta, som gifvit det ett annat utseende, eller att hans ställning till det hade blifvit en annan.

Äfven på människorna omkring honom hade han fått en annan syn. Han erfor en känsla af medömkan, nästan förakt för dem, vid den tanken, att han var Rik-Olsons son. Men intet ord, som kunde förråda, att han visste detta, kom öfver hans läppar, och han låtsades icke förstå de antydningar som gåfvos; han var stolt öfver att stå i hemligt förstånd med fadern.

Det var en tid af hemlig, girigt dold lycka. Men den varade icke länge; den blef snart grumlad och förstörd, och orsaken dertill var att hans förhållande till Olson undergick en märkbar förändring.

Allt ifrån mötet med Stina, hade denne icke varit den samma mot Johannes som förr. Han

hade blifvit ännu mera befallande, och nu på ett hårdt, nästan ovänligt sätt. Det låg något kyligt, afvisande i hela hans hållning, som i födseln kväfde de rädda försök till närmande, som Johannes gjorde. Det var, som om han ville låta denne förstå, att allt hvad han mottog, hela hans lif der på gården var en följd blott af barmhertighet, icke af rättighet.

Han kände, att Johannes hade, eller åtminstone kunde hafva ett band på honom, han fann sig icke längre fri, i sitt förhållande till honom ock detta var honom en ständig plåga. Och så var det äfven något annat, — han var förbittrad på Johannes, därför att denne blott var hans oäkta barn. Ty hvad som grämde honom ända till ursinne, det var att hans hustru icke skänkt honom någon arfvinge, fast de nu varit gifta i tre år.

* * *

I köket satt madam Olson och gret. Det hade varit en häftig tvist mellan henne och mannen, en tvist, som på senaste tiden oupphörligen förnyades. Men denna gång hade den varit skarpare än vanligt, och den hade slutat med att Olson hotande lyft sin hand för att slå henne. Dock var det icke så mycket därför, hon grät, nej, han kunde gerna ha slagit henne, det skulle nästan hafva varit henne en

lisa, — hon grät öfver de ord, som han sedan med ett försmädligt lugn sagt henne midt i ansigtet och som träffat henne skonlösare än de tyngsta slag.

»Om jag vetat förr,» hade han sagt, »att du var en så usel kvinna, att du inte kan bli med barn, så hade du allt fått sitta, der du satt. För du må inte tro, att det var för din egen skuld, jag tog dig, — bättre kunde jag väl fått, om jag velat, — det var därför, att jag ville ha en son att taga gården efter mig. Men förr kunde jag tagit det värsta stycke, ja, — Fattig-Stina du, — för hon kan åtminstone föda barn.»

Dermed hade han gått.

Dessa ord hade träffat henne på det sårbaraste stället, ty tanken på hennes ofruktsamhet förbittrade hela hennes lif, kom henne att känna sig brännmärkt med en outplånlig skam.

Och kunde hon väl hjälpa det? Hvad hade hon förskyllat för att förtjena en sådan olycka? Hon hade försökt allt, som kvinnor i hennes belägenhet brukade taga sin tillflykt till, hon hade underkastat sig de smärtsammaste och ofelbaraste kurer — men allt förgäfves.

Hon hörde mannens ord ljuda i sina öron; det var isynnerhet det sista han sagt, som hon ej kunde glömma och som kom henne att skälfva af förbittring: »Fattig-Stina är inte så usel som du, för hon kan åtminstone föda barn!» Hon

blef utom sig vid tanken på, att den der kvinnan fått sig en lycka beskärd, som hon förgäfvdes . . . !

Då for plötsligt en tanke genom hennes hjerna, och hon hakade sig fast vid den med hela öfvertrons och själfbevarelsedriftens fanatism.

Så var det, så måste det vara! Denne Johannes, detta oäkta skarn, som Olson trots allt hennes motstånd, hennes tårar och anklagelser tagit i huset, han var det, som dragit förbannelsen in i deras äktenskap! Det var det, som åsamkat dem Guds vrede! Åh, nu stod det med ens så klart för henne. Hon slog sin knutna hand i bordet, — bort skulle han, om det också skulle kosta henne aldrig så mycket, han eller hon! — — —

Emellertid hade Olson gått ut åt egorna.

Det var höbergningstid, och ett präktigt väder. Solen stod midt på himmelen och ned-sände en flod brännande ljus, som tungt sjönk ner mot jorden, lägrande sig som en lysande dimma öfver den värmemättade marken. Vägarne voro som öfverdragna med en matta af guldstoff, och vid horisonten flöt slätten samman i rökblå förtoningar, bildade af dess egna utdunstningar. Icke en vindfläkt rörde sig, luften stod stilla med en matt darrning, torr och het som i en bakugn. Och under dess famntag krympte och vred sig det afmejade gräset, ångande ut sina mogna, mättade safter

medan rågen girigt sög upp värmen, så att axen svälde och gulnade af välmåga.

Men Olson gick med mulen blick och rynkad panna vägen framåt. Han hade ingen blick för de väldiga hölassen, som kommo tungt skramlande förbi honom med höet svällande ut öfver bräddarna som fradgan i ett ölglas, och det var helt mekaniskt som han ryckte till sig en tapp och pröfvande gnuggade den mellan fingrarna. Hans tankar voro långt derifrån.

Sålunda hade han kommit fram till fältet, der folket var under arbete. Då trängde ljudet af en häftig ordvexling till hans öron. Han stannade och lyssnade, ännu halft frånvarande, dold af det sista hörnet af rågåkern, längs med hvilken vägen gick.

Då hörde han Johannes' skälvande, af raseri nästan kväfda röst, och han ryckte ofrivilligt till. Han lyssnade uppmärksammare, det lät som om man brottats, så kom ljudet af ett tungt fall, folket aflägsnade sig skrattande, medan en af drängarne ropade hånande efter sig:

»Inte må du tro, att man krusar för en så'n der utböling inte! Gå du hem till mor din igen, fattiglapp!»

Då han kom fram, reste sig Johannes från marken, snyftande af magtlöst raseri! Men då han fick se fadern, vände han sig mot honom och utbrast:

»Jag tål inte, att de kalla mig fattiglapp. Jag vill inte stanna här längre, — jag, jag tål det inte.»

Han vände sig bort för att gå. Men Olson grep hans arm och höll den fast trots alla hans försök att slita sig lös.

»Bry dig inte om dem du, Johannes, det kan väl komma en stund, då du får ge dem lika godt igen!»

Han teg liksom eftersinnande, strök betänksamt en hårttest ur pannan, och fortsatte derpå, pekande med handen bort öfver fältet.

»Ser du, Johannes, gärdesgården der borta, på andra sidan hafreåkern? Ser du, ända derifrån och hela vägen som jag nu pekar,» han beskref med fingret en stor båge i luften, »ända bort till logtaket, som sticker upp der borta, och lika långt på andra hållet, allt det rår jag om, och det ska med tiden bli dens, som kommer att ärfva mej. Tror du, att man kommer att kalla den för en fattiglapp?»

Johannes svarade ingenting, han lyfte icke ens blicken från marken, men han hade blifvit alldeles blek, och då Olson släppte hans arm, var han nära att falla.

Han stod en stund som bedöfvad; då han åter kom till sig, såg han, att Olson gått ifrån honom bort öfver fältet. Han tog tag i räfsan och började draga samman höet med en feberaktig ifver. En god stund arbetade han utan

att gifva sig ett ögonblicks rast, så att svetten rann utefter hela hans ansigte. Slutligen stannade han och drog djupt efter andan. Och höjande sig på tårna, följde han med osäkra, nästan rädda blickar den linie, som Olson utpekade för honom, tills han omfattat allt, allt, liksom omgärdande det med sin blick. Hans bröst vidgade sig, det skymde för ögat, medan en enda stor, ofattbar tanke tog form i hans hjerna, växte och växte, tills den fylde hela hans väsende, tog hvarje fiber i besittning. Och han tyckte att den lyfte honom, höll honom sväfvande i luften; han kände icke längre marken under sina fötter.

Allt detta en gång hans, hans! — — —

En hel månad motstod Olson ståndaktigt alla sin hustrus tårar, böner och anklagelser, men slutligen måste han uttröttad gifva vika; måhända blef han äfven, om han ock icke ville erkänna det för sig sjelf, något påverkad af hennes fanatiska tro. Det blef då beslutadt, att Johannes skulle sändas bort till Olsons syster, som var gift med en hemmansegare i en närgränsande socken. Der skulle han vara i två år, men om efter den tidens förlopp ingen utsigt fans, för att deras äktenskap skulle blifva välsignadt med barn, så skulle Olson adoptera Johannes och insätta honom i alla ett äkta barns rättigheter.

Men Johannes sjelf fick icke veta orsaken till sitt bortsändande; dock förstod han, att han hade madam Olson att tacka därför, — han hade länge i henne anat en fiende. Men han gjorde intet motstånd, underkastade sig villigt allt, hvad man beslöt om honom. »Han fick väl vänta, tills hans tid kom, — och att den en gång skulle komma, det visste han ju nu!»

Han lefde numera blott i denna framtid, han besatt den i inbillningen; och tanken på den gjorde honom likgiltig för det närvarande, lät de dagar, som voro, spårlöst glida förbi hans sinne. Den gaf sin färg åt allt, blef den norm, efter hvilken han uppfattade och bedömde allt. Det var många år att vänta, det visste han, och han sammanträngde alla sina krafter i denna väntan, fäste sin blick på det aflägsna målet med en seg ihärdighet, som om han derigenom, genom kraften af sin vilja, skulle kunna draga det närmare sig.

Så förgick ett år utan att han hörde något från Olsons. Då kom denne en dag sjelf på besök. Johannes var ute på marken vid hans ankomst, men då han kom hem till middagen igenkände han hästen och trillan, som stodo väntande på gården. Han var ett ögonblick obeslutsam, om han skulle gå in, han erfor en viss beklämning vid tanken på att han skulle möta fadern. Så beslöt han sig för att vänta ute på gården. Han gick fram och smekte

hästen, och då den vänligt strök sin mule mot hans axel, som om den kände igen honom, erfor han en tillfredsställelse, en stolt själfkänsla, som kom hans hjerta att svälla, och han hade ett ögonblick den illusionen, att han stod der och klappade sin egen häst. Det var som en försmak af den lycka, som framtiden en gång skulle föra med sig. Derpå gjorde han i tankarne ett öfverslag, hur gammal den väl skulle vara, då den verkligen skulle tillhöra honom. Ja, då kanske den inte stod bi längre, han skulle kanske få lof att slagta den, nej, han skulle ändå låta den lefva några år, utan att arbeta, möjligen att han någon gång själf skulle köra den. Åh, så skönt det skulle bli att få hvila ut, ha' riktiga goddagar, — den stackars, gamla Grållan! Och han stod och talade smekande till hästen, drifven af ett behof att förvärfva dess tillgifvenhet, kännande sig så underligt vek till sinnes, medan han med handen strök efter dess varma, lena mule.

I det samma kom Olson ut ur byggnaden tillsammans med systemen. Men då Johannes tog ett par steg emot honom och sökte hans blick, kände han, hur den gled kallt och främmande förbi honom, och han stannade förvirrad. Olson tog afsked af systemen, hoppade upp i vagnen och körde hastigt derifrån. Han tycktes icke alls hafva märkt Johannes, som stod orörlig och stirrade efter honom. Ända

tills vagnen försvunnit stod han der, men hans sista blick gälde Grållan, och då han icke mer kunde se henne, erfor han en känsla af ensamhet, som nästan lockade tårar i hans ögon. Först derpå tänkte han på, hvad fadern kunnat mena med att låtsas, som om han icke såg honom. Och han intogs af en plötslig beklämning, en orolig aning, som sedan icke mera lemnade honom, hur han än sökte bekämpa den.

Det var på senhösten detta hände. Och då nu hans misstänksamhet var väckt, föreföll det honom, som om det var något man försökte dölja för honom, och han började spionera. Allt hvad han lyckades utforska var dock, att det försiggick något, som måste stå i samband med hans öde, men hvad detta något var, derpå grubblade han förgäfvets.

Då, på nyåret, kom ett bud från Olsons, som tycktes vara af vigt, ty drängen som förde det, ville endast framföra det till matmodern sjelf, och då Johannes frågade honom, fick han endast ett elakt småleende och »du får nog snart höra af det!» till svar. Men dagen derpå inkallades han till matmodern, strax sedan hon hemkommit från ett besök hos Olsons, ett besök som tydligen var föranledt af det bud, som kommit föregående dag.

Hon började med att tala om den tacksamhet han var skyldig hennes bror, för att han så länge dragit försorg om honom. Hon

utbredde sig länge och väl öfver detta ämne, om och om igen upprepande samma ord, under det Johannes stod tyst och väntade, kännande att härunder låg någon afsigt, mot hvilken han måste vara på sin vakt. Men dessa förmaningar uppväckte hos honom en förbittring, som han blott med svårighet kunde kufva.

»Men han kunde väl förstå, att han inte alltid på det sättet kunde ligga Olson till last. Han var nu så gammal att han kunde försörja sig sjelf, och han kunde därför inte längre påräkna någon hjälp af Olson. Och fast det egentligen var hans egen sak, hade denne nu skaffat honom en bra plats, som han kunde få tillträda redan om en vecka. Och nu hoppades de, att han skulle visa sin tacksamhet därför genom att sköta sig bra.»

Då hon tystnat, stod Johannes en stund orörlig, liksom väntande, men då det icke kom något vidare, vände han sig och gick utan att säga ett ord.

Han trodde icke ett ord af hvad hon sagt, icke ett ord, det var naturligtvis lögn alltsammans. Men han skulle inte låta skrämman sig!

Och under några dagar hakade han sig med förtviflans envishet fast vid denna öfvertygelse.

Men så småningom började en smygande oro bemäktiga sig honom. Om det ändå skulle vara sant? Och så snart detta tvifvel en gång

fått insteg i hans sinne, lemnade det honom icke mer, växte oupphörligt till, uppjagade hans inbillning till ångestfulla föreställningar. Och hvad som pinade honom mest, det var känslan af magtlöshet; det var honom, som om han legat bunden till händer och fötter, tvungen att overksamt åse, hur man rånade honom in på bara kroppen. Och då kände han stundom ett ursinnigt begär efter hämd.

Slutligen, det var en eftermiddag, — han hade kastat sig på sin säng i drängstugan och försjunkit i en dåsig dvala, hvarunder tankarne formlöst arbetade i hans hjerna, slöto de sig genom en plötslig impuls på en gång samman till ett beslut, och han reste sig hastigt upp ur sängen. Han strök med handen öfver pannan; han kände sig med ens så märkvärdigt lugn och redig. Ett ögonblick betänkte han sig ännu, derpå ryckte han till sig rock och mössa, smög sig försigtigt ned för trappan och öppnade ytterdörren. Sedan han förvissat sig om, att ingen såg honom, skyndade han tvärs öfver ett fält och stannade icke förr än han var ute på landsvägen.

Midvinterns korta dager var redan slut; ett tungt, tätt mörker föll ned från den låga, molntäckta himmelen, och lade sig rufvande öfver marken. Men från snöns öfversta, nyfallna lager spred sig en matt, hvit ljusning, redan i jemnhöjd med Johannes hufvud dränkt i mörkret,

och blott inom en krets af några famnar upplysande föremålen med sin obestämda dager. Från norr kom vinden svepande fram med långa, iskalla andedrag, tryckande sig tätt till marken, sopande med sig ett fint, bitande skarpt snöstoff.

Tanken på den stora, öppna slätten omkring honom, som han icke såg, men som han visste var der, ingaf Johannes en plågsam känsla af öfvergifvenhet, och denna vind, som gled kall förbi hans ansigte, utan hvinande, utan susande, utan att brytas af något hinder på sin väg, liksom en pust från tomma rymden, gjorde honom nästan hemsk till mods. Men det varade blott ett ögonblick; han var väl förtrogen med dessa tysta, tomma vinternätter på slätten, och han öfvervann snart den stämning, som först bemäktigat sig honom. Hans fantasi var van att sysselsätta sig med mera handgripliga ting.

Ännu en gång såg han sig omkring med spanande, misstänksamma blickar; derefter tryckte han mössan fast ner i pannan och började gå rätt mot blåsten, fram mot mörkret, som troget vek undan för hans steg, liksom skridande framför honom och plöjande upp landsvägens gråa fåra i det hvita snöfältet.

Det var tungt att gå i den djupa modden, och han visste, att han hade lång väg framför sig, men han kände ingen trötthet. Han var blott otålig att komma fram. Då han mötte någon åkande, drog han ner mössan ännu

djupare, och gick förbi med sänkt hufvud, utan att se upp. Han visste egentligen icke själf, hvarför han vidtog dessa försigtighetsmått, — det var halft omedvetet. Stundom märkte han på den omgifvande markens former att han närmade sig en gård, en lysande prick trädde fram ur mörkret, försvann och kom igen, och efter ännu några steg kunde han urskilja några mörka massor mot den mörka himmelen, eller, om vägen sänkte sig nedåt, mot den hvita snön. Då saktade han stegen en smula, och när han kommit fram till gården, stälde han sig i lä af en uthusvägg, för att låta sitt af blåsten stela ansigte tina upp. Ofta kunde han genom fönstren se in i det stora, rymliga köket, der folket satt samladt omkring spiseln, sysslande med sitt vintergöra. Men då han stått der en stund, började åsynen af detta hem plåga honom, och han fortsatte sin väg, nöjd att åter befinna sig ensam ute på slätten.

Så hade han vandrat länge, aftonen skred fram och mörkret tätnade allt mer och mer. Slutligen befann han sig på bekant mark, inom gränsen af Olsons egor. Och blott det att åter vara der, att åter trampa på denna mark, som han så länge i sina tankar besuttit, ingaf honom mod och förtröstan, liksom om han dermed åter fått ett fast tag i denna framtid, som man velat rycka ifrån honom.

Först då han var ända framme vid gården, stannade han tveksam. Han hade egentligen icke förr än nu tänkt på, hvad han skulle företaga sig; det hade blott stått klart för honom, att han icke ville vika utan kamp, utan att åtminstone veta, hvarför han skulle förskjutas. Han ville höra det af faderns egen mun innan han trodde derpå. Men nu bäfvade han för det nära afgörandet.

Då tyckte han sig höra ljudet af steg. Hastigt smög han sig till ladan och dolde sig bakom dess utskjutande hörn, tryckande sig tätt intill vägen.

Stegen närmade sig, kommo alldeles inpå honom, och han höll andan för att icke förråda sig. Det var tunga, fasta steg, — han anade att det var Olson sjelf. Ett ögonblick for den tanken genom hans hjerna, att gå fram och ställa sig i hans väg. Men det hade icke hunnit blifva mer än ett uppsåt förr än Olson redan gått förbi honom in i byggnaden. Då han stängt farstudörren efter sig, gick Johannes fram ur sitt gömställe, sprang på en omväg rundt huset och smög sig upp till dess baksida.

Snön var så hög, att han utan svårighet kunde se in genom fönstren. Han stannade först vid köksfönstret och tittade försigtigt dit in.

Han såg Olson sitta vid spisen och draga af sig de stora stöflarne, derefter gå i strump-

lästen fram till kammardörren, som han varsamt öppnade. Innan han ännu hunnit stänga den efter sig, var Johannes framme vid det andra fönstret. Der stannade han orörlig, stirrande in i rummet.

I spiseln brann en brasa, och invid den satt madam Olson med hufvudet nedböjdt öfver något, som hon höll tätt slutet till bröstet. Johannes kunde först icke se, hvad det var, men då mannen kom in, rätade hon upp sig en smula, och då såg han, att det var ett barn, som hon gaf di. I samma ögonblick förstod han allt; det var, som det fallit något tungt ner på hans hufvud, hans blickar blefvo skumma, han hade den föreställningen att han fallit omkull, men då han kom till sig sjelf, fann han sig stående i samma ställning som förr, krampaktigt hållande sig fast i fönsterblecket. Och han fäste åter sina brännande blickar på spiseln, liksom sugande in i själen, hvad han såg.

Äfven Olson stod nu der framme, med nedlutadt hufvud betraktande den lille, som med sina små händer girigt omfattade moderns bröst, hvarur han sög med långa drag. Johannes såg det uttryck af bred belåtenhet och stolthet, som låg öfver hans ansigte, under det han med den honom egna sjelfsäkra åtbörden lät handen glida öfver håret. Han såg honom böja sig ned och lägga sin stora hand på den

lilles arm, och då denne började skrika, hastigt draga den tillbaka och skratta förnöjdt, och han greps af en skärande känsla af afund. Nu stod sanningen så obarmhertigt klar för honom, han kände att allt var slut för honom, att ett oöfverstigligt svalg skilde honom från detta barn, som redan i sin födsel beröfvat honom allt, fader, hem, egodelar, allt det som för honom var inbegreppet af livvets lycka. Och hvarför, hvarför var det så, — hvarför hade han fått intet och den andre allt, — hvarför detta svalg mellan honom och den andra der, hans bror, — hvarför så och hvarför så? Han kunde icke förstå det, men han knöt händerna i magtlöst raseri mot detta osynliga, detta obarmhertiga, obevekliga något, som stod som en oöfverstiglig mur mellan honom och det han åtrådde.

Och då hans blick kom att fästa sig vid barnets mjuka, hvita hals, som stack fram ur lindorna, erfor han ett lystet begär att knyta sina händer derom, och krama dem tillsammans med all sin kraft, hårdt, obevekligt, tills den blott var en formlös massa, och den sista lifsgnistan flytt. Och så skarpt var detta begär, att hans inbillning tog karakter af verklighet, och han genomgick hela den vällustiga, stela fasan af en sådan gerning.

Då drogos hans blickar åter som af en magnetisk kraft till Olson. Denne hade vändt

sig mot fönstret, och Johannes tyckte sig känna hans blickar hvila på sig. Ett ögonblick stirrade han tillbaka i dessa blickar, som tycktes honom läsa hans hemliga tankar, så rusade han bort i hejdlös fart, utan annan tanke än den att fly, gömma sig undan någonstans, der ingen kunde finna honom. Han tyckte sig höra någon slå i farstudörren, steg ljödo i hans öra, och han kastade sig in i ladan, stängde med en återstod af sinnesnärvaro dörren efter sig och trefvade sig fram i mörkret, upp på skul-len. Der kastade han sig ner i halmen, drog den öfver sig och låg orörlig, flämtande, lyssnande, med hvarje nerf spänd i sin kropp.

Men intet ljud hördes, en evighet förflöt för honom, men allt var fortfarande tyst. Då intalade han sig att det blott var en inbillning, att Olson aldrig sett honom, och han började återfå sitt lugn. Men med lugnet återkommo äfven de gamla tankarne. Han gräfde ner hufvudet i halmen, omfattade det krampaktigt med sina händer liksom för att koncentrera dessa tankar af bitterhet, afund och hämd. Och tankarne gingo i ständig kretsång, kommo alltid åter i samma spår, liksom roffoglar som kretsas öfver ett byte. Och han blef dock aldrig mätt på dem. Men slutligen fördunklades de, flöto samman med hvarandra, liksom löstes upp i hjernan, och uttröttad till kropp och sinne föll han i sömn.

Men ännu i sömnen hade han ett dunkelt medvetande af, hur han låg och kastade och vred sig på sitt läger, och halmens rasslande blandade sig in i hans drömmar. Detta ljud oroade och plågade honom, det var som försinligandet af en otäck tanke, som ännu icke fått form, men som låg rufvande inom honom, mot hans vilja drifvande honom fram mot något, som ingaf honom fasa och ångest. Och han kände, hur denna tanke iklädde sig drömmens fantastiska gestalter, och detta ljud, som han ju visste var halmens rasslande, följde med, förändrade karakter. Nu var det som sprakandet af lågor, — nej, han ville inte, han kämpade emot, han visste ju att det var halmen, halmen som rasslade, — nej, den brann, den brann! En förfärlig ångest fattade honom, gick som en stöt genom hela hans kropp. Och med en våldsam ansträngning, som spände honom som en ståltjeder, lyckades han sätta sig upp och rycka sig loss ur drömmen.

Han såg sig förvirrad omkring; det var fortfarande alldeles mörkt. Han visste icke om han verkligen sofvit eller om han måhända icke var vaken nu. Det låg en tyngd öfver hans sinne, liksom tyngden af ett afskyvärdt uppsåt, som låg rufvande på botten af hans medvetande.

Han strök sig med handen öfver pannan; den var våt af svett, och likväl frös han.

En stund satt han alldeles orörlig, stirrande rätt fram i mörkret. Allt starkare, allt mera pockande blef känslan af, att det var något som han skulle göra, något, som redan var bestämdt, ej mera kunde undvikas. Helt mekaniskt, nästan mot sin vilja, förde han handen in i fickan; då han åter tog ut den, hade han en svafvelsticka mellan fingrarne. Han spratt till, då han fick se den, och samma ångest som i sömnen grep honom ånyo. Det var honom, som om han ej mer hade någon vilja; som om han drefs af en magt utom honom; känslor och drifter, vilda och djuriska, kommande från ett dunkelt förflutet, stego upp ur hans sinnes gömmor och bemäktigade sig honom. Ett ögonblick stirrade han slött, half-fånigt på svafvelstickan, så förde han den långsamt till benet och strök eld. Men i detsamma började hans hand skälfva så häftigt, att han icke hade någon styrsel med den, och skälningen spred sig till hela hans kropp, tills han skakade som i frossa. Då undanträngdes alla andra känslor af en brännande skam; han kastade sig ned i halmen, kämpande mot denna feber, som likt ett börjande vansinne steg upp i hans hjerna och hetsade den med vilda fantasier.

Han tyckte att han var ett litet barn, och låg i en vagga i ett stort rum, tätt invid en spis der en eld brann. Han hörde dess sprakande och han kände värmen från den bränna

sin kind. Men fast han hade en alldeles tydlig förnimmelse af sin egen litenhet, fast han såg att den hand, som han sträckte upp i luften, var späd som på ett nyfödt barn, hade han på samma gång fullt medvetande af att hans tankar voro en fullvuxen människas, och att det endast var af en slags beräknande slughet, som han låg der och låtsades, som om han icke förstode något. Han hörde ett otydligt mummel af röster i rummet, och han höll andan för att lyssna, ty han visste att det var om honom, man talade. Men han kunde icke uppfatta något och detta uppfylde honom med en häftig förbittring. Då såg han plötsligt Olson stå lutad öfver sig, och långsamt böja sig ned, tills han kände hans läppar beröra sin panna. Men i detsamma kom ett uttryck af afsky i hans ögon, hans ansigte förvreds till ett hånskratt och i det han utropade: »Jaså, är det du Johannes!» ryckte han täcket af honom, grep honom i sina armar och bar honom fram till spisen. Och allt jemt skrattande höll han honom öfver elden, hvars lågor svedde hans skinn.

Men nu var rummet med ens borta, elden brann ute på en stor hed, och Olson och han höllo hvarandra ömfamnade i en fruktansvärd brottning, hvar och en försökande störta den andra i elden. Han kämpade för lifvet, men den andre var starkare, och han kände sina krafter svika. I ett jernhårt grepp, som pres-

sade andan ur bröstet på honom, kände han sig upplyftas från marken och bäras tätt intill elden. Då gjorde han en sista, förtviflad ansträngning och sparkade Olson med all sin kraft i knävecket, så att han föll omkull, och de, ännu slutna tätt tillsammans, rullade om hvarandra i de sprakande bränderna.

Då försvann febern med ens, och han kom åter till fullt medvetande. Han satte sig upp och märkte då, att han rullat ner från skullen ända till ladans tröskel. Men der uppe i hörnet, der han förut legat, stod halmen i brand. Med ett knastrande ljud vred den sig under de rykande eldtungorna, hvilka redan slickande sögo sig upp utefter väggen, hvars trävirke började kola och här och der gifva fäste åt små gula lågor.

Johannes reste sig upp; han var nu nästan onaturligt lugn, med en kallblodig njutning betraktade han eldens framfart, såg hur den växte till i styrka och hunger, tills snart hela väggen stod i ljus låga. Då först slet han sig lös från detta skådespel, som fångslade honom med en egendomlig tjusningskraft, vände sig bort och gick ut ur ladan. Utan att försöka dölja sig mer, nästan med en trotsig önskan att blifva sedd, gick han förbi byggnaden. Men nu var allt mörkt der, och han mötte ingen.

Utkommen på landsvägen, gick han rakt framåt utan att stanna eller vända sig om.

Slätten låg nu framför honom i en grå, däfven halfdager, som blott var som en förtunning af nattens mörker. Himmelen hängde lika låg, lika hopplöst mörk öfver jorden.

Men då han gått en stund, började en egendomlig, rödaktig ljusning att sprida sig på den. Långa, fladdrande strimmor af ett rött sken gledo fram öfver snön och kommo slätten att se ut som om den rörde sig i en fantastisk dans. Och på en gång fylles luften af ett ljud, som kom Johannes att stanna i andlös bäfvan, det lössläppta, ångestfulla vrålandet af kreatur i lifsfara. Ett ögonblick stod han alldeles orörlig, lyssnande till dessa ljud, som skuro genom hela hans kropp, uppfylde honom med en ångestfull förfäran. Han ville springa sin väg, springa så långt, tills dessa skrin icke längre kunde nå honom, men i stället vände han om och började mekaniskt gå tillbaka, dragen af en omotståndlig magt. Han darrade i hela kroppen, och allt emellanåt förde han händerna upp till öronen, liksom om han haft en fysisk smärta i dem.

På en gång kom han att tänka på Brunte, — den gamla Brunte, tänk om hon skulle bli innebränd! Det kom plötsligt öfver honom ett feberaktigt begär att hjälpa, rädda, — och han började springa fram åt landsvägen.

Skenet vann allt mer i styrka, flammade allt häftigare, och vid en höjning af vägen såg

han den brinnande ladan framför sig. Lågorna slogo redan ut genom taket, slickade fladdrande för vinden utefter takåsen, kommo den gamla, svarta halmen att pyra af rök. Ibland var det som om elden drog andan, lågorna liksom sögos in, och skenet bleknade bort ett ögonblick, men så slogo de med förnyad styrka och våldsamhet upp igen, med ett ljud som af fladdrande duk, färgade rökmolnet ofvanför rödt och upplyste slätten rundt omkring med sitt blodiga sken.

Plötsligt hörde han tätt framför sig ett gnäggande, ett tramp af hofvar, och han hade knapt med en instinktlik rörelse hunnit kasta sig åt sidan, då ett par hästar rusade förbi honom i vildaste sken, ursinniga af skrämsel, med frustande näsborrar och blodsprängda ögon. Han såg efter dem, — så hastigt de än sprungit förbi, hade han dock sett att ingen af dem var Brunte. Och han började åter springa.

Han var redan framme vid gården och skulle just, glömmande all försigtighet springa till stallet, då han kom att tänka på att Brunte brukade stå för sig sjelf i en gammal lada, som låg en bit aflägsen från de andra. Följande gärdesgården åt sprang han rundt gården, tills han kom fram till ladan. Dörren var stängd, han öppnade den och skyndade in. Der stod Brunte i sin spilta, oroligt stampande

och skrapande i golvet och vädrande i luften. Johannes ankomst lugnade henne, hon kände synbarligen igen honom, och under det Johannes med famlande händer sökte upplösa knuten, hvarmed grimman var fastbunden, kände han plötsligt hästens varma mule invid sitt kindben. Då var det, som om det svälde inom honom af veka, öfverströmmande känslor, han slog armen om hästens hals och tryckte sitt ansigte in till henne i ett utbrott af våldsamt, för-tviflad sorg.

Han hade emellertid fått loss grimman och ledde Brunte ut, då han i dörren stötte emot Olson, som kom springande i full fart, svart af rök och med drypande kläder. Skrämd af eldskenet slet hästen sig lös och satte af i vildt språng.

»Johannes! Är du här?» utropade Olson och såg förvånad på honom, med en vaknande misstanke i sin blick. Johannes hade stannat orörlig, alldeles blek och med skälfvande läppar; han såg stinnt på fadern men svarade ingenting. Olsons blickar irrade från den brinnande byggnaden till Johannes, deras ögon möttes, hans ansigte blef blodrött under sotet, med en rossling af raseri vacklade han fram mot Johannes och slog honom med knuten näfve rätt för pannan med en sådan våldsamt, att han sanslös störtade till marken.

Den följande dagen blef Johannes intagen i häkte på angivelse af Olson. Denne hade lidit en svår förlust; tvenne uthus hade fullkomligt nedbrunnit med sin inbärgade gröda, åtskilligt hade blifvit förstördt af vatten, och skadan beräknades till ett par tusen kronor.

Inga bevis förefunnos, men Johannes bekände från första stunden. I anseende till förmildrande omständigheter, och då man var villig att tillskrifva brottet ett plötsligt anfall af sinnesrubbing, blef han endast dömd till tre års straffarbete. Han var då sjutton år gammal.

Han visade hela tiden en slö undergifvenhet under sitt öde. Då han fördes ur häktet för att med fångskjuts föras till sin straffort, kom en medelålders kvinna fram till honom och bad hans väktare att få säga honom några ord. Denne tycktes känna henne, ty han hälsade höfligt och gaf beredvilligt tillåtelsen.

Det var en lång, något fetlagd kvinna, med ganska vackra, fast något stora drag. Hon såg skarpt och pröfvande på Johannes med ett par små, kloka, sjelfsäkra ögon.

»Är det du min gosse, som heter Johannes?» sade hon.

Johannes nickade.

»Hm, du har burit dig mycket illa åt, min gosse, men kom ihåg, hvad jag nu säger dig; tjena nu ut ditt straff ordentligt, och slå

dig inte i slang med några dåliga kamrater, som alldeles förderfva dig, så ska jag, när du blir fri, se till hvad jag kan göra för dig, och om du inte kan bli en dugtig karl i alla fall. Men kom ihåg att det beror på, hur du håller dig uppe de här åren. Tappa inte modet bara, och sök upp mig, när du blir fri; fråga bara efter madam Rasks handelsbod, så visa de dig nog vägen. Men har du inte lust att bli en bra och dugtig karl, så är det bäst du håller dig borta, för jag tål inte något fuffens, jag, inte. Adjö nu med dig!»

Hon nickade åt honom och gick.

Johannes såg förvånad efter henne. Så underligt! Han hade ju aldrig sett henne, och nu kom hon och...! Det var således inte alldeles slut ännu!

Och under det han skakade bort på fångkärnan, upprepade han mekaniskt för sig sjelf: Madam Rask, madam Rask!

II.

Giftermålet.

Adam Rasks handelsbod var belägen på ungefär en half mils afstånd från staden, helt nära den lilla sjön, i hvilken ån rann ut. Den hade i begynnelsen varit mycket oansenlig till sitt yttre, en gammal, förfallen stuga, hvars murkna, gråa trävirke här och der var upphjelpat med färska brädlappar, och på hvars i erggrönt skiftande tegeltak här och der en ny tegelpanna lyste fram. I fönstret lockade några uppslagna hyllor med allehanda profbitar på hvad boden förmådde, och ofvanför dörren stod med stora, otympliga bokstäfver: Diverse-handel.

Öppnade man dörren och gick in, kom man först in i en liten förstuga, från hvilken

en dörr till höger förde in till boden, der madam Rask sjelf stod bakom en disk, gjord af ett par hopslagna bräder, och mottog sina kunder med ett fryntligt leende. Till venster om förstugan låg köket, och midt för ingångsdörren var ett mellanting mellan stege och trappa, som förde upp till vinden, der »lagret» var inrymdt på den ena sidan, under det en liten kammare upptog den andra sidan, ofvanför köket.

Men gick man en varm sommarestermiddag der förbi, så såg man på en bänk vid vestra gafvelväggen, åt solsidan sålunda, en medelålders man sitta med en pipsnugga i munnen. Han var starkt rödbrusig, — denna slags rödbrusighet, som har en viss dragning åt blått, och som kommer en att tänka på sprit, — hade ett par yfviga, gräsprängda mustascher och på skulten en gammal uniformsmössa. Vid hans fötter låg en hund som var så pass fet, att man hade svårt att urskilja, till hvilken ras han hörde, om han nu hörde till någon ras; en stubbad svans och dito öron tycktes tyda på, att man ansett honom vara en dogg, men hufvudets och kroppens bildning utvisade en långvarig och mycket godtycklig croisering mellan hans förfäder. Hunden var försjunken i en regelbunden, ostörd sömn, och hans husbonde lät allt emellanåt hufvudet sjunka ner

mot bröstet; ingendera tog någon notis om de förbigående.

Och på tröskeln kunde man ofta få se en tio till tolf års flicka sitta med hufvudet nedlutadt i händerna och sluka innehållet i en bok, som låg i hennes knä. Ibland ryckte hon till, som om hon plötsligt påmint sig något, lyfte hufvudet och kastade en skygg blick bakom sig, liksom var hon rädd att blifva öfverraskad under begåendet af någon olofflig handling; och då såg man ett blekt, på samma gång outveckladt och brådmoget flickansigte med ett par stora, frågande ögon, och ett blekt, silkeslent hår. Men var det tyst der inne i boden, återtog hon med feberaktig ifver sin läsning.

Det var familjens öfriga medlemmar: Rasken, — eller korpraln, som han gemenligen kallades, Trumf och Metta, dottern.

Man hade svårt att förstå hur madam Rask, som annars var en kvinna med hufvud på skaft, kunnat gå och skaffa sig en sådan odåga till man, som »korpraln». Men kvinfolken ha ibland sina underliga idéer, och man aktade sig väl för att låta henne sjelf höra något sådant, ty då var hon icke lätt att försona. Rasken var nu en gång hennes svaga sida.

Lotta Larsson, som hon hette i sig sjelf, var född der i trakten. Vid tjugo års ålder hade hon begifvit sig hemifrån för att taga tjänst i Stockholm och sen hade man icke hört

af henne på hela femton år. Då hade hon helt oväntadt återkommit en vår och börjat den lilla affär, som hon sedan dess lefde på. Och då hade hon haft med sig Rask och Trumf och Metta, som då var tio år gammal.

Det var för öfrigt en särskild historia med Lotta och hennes resa till Stockholm. Och den historien var följande:

Lotta bar ifrån barndomen på ett kors, ett tungt, tryckande kors, som förbittrade hela hennes lif. Och detta kors bestod dock icke i något annat än ett namn, ett öknamn, som hon ärft efter sin far. Denne var skraddare, men jemte detta lofliga yrke bedref han ett annat, mindre lofligt, — han snattade. Han hade en obotlig vana, att då han lemnade en gård, der han varit och sytt, alltid taga med sig en eller annan lätt transporterad småsak, som sedan vanligen kunde återfinnas af egaren i hans hem. Detta var ett förhållande, som var allmänt känd och som man fördrog med den för bönder egna långmodigheten. Den enda hämd, man tog på honom, var att kalla honom för Tjuf-Lasse; och med bondens grofkorniga, obarmhertiga humor utsträcktes detta öknamn till hans familj. Och så kom det sig att Lotta kallades för Tjuf-Lotta.

Och detta namn, det växte obevekligt fast vid henne. Då hon hade gått och läst, kom hon ut i tjänst, gjorde sig känd för att vara

dugtig och arbetsam som få, och aldrig kunde man komma på henne med den minsta oärlighet; men det hjälpte icke, hon var och förblef Tjuf-Lotta.

Det var vid denna tid som Karr nedsatte sig i trakten som arrendator. Han fattade intresse för flickan och tog henne i sin tjänst. Hos honom stannade hon i två år, och tillvann sig allt mera hans förtroende, så att hon slutligen fick hela husets skötsel i sin hand i stället för hustrun, som var klen och sjuklig.

Men det oaktadt kunde hon icke trifvas der hemma. Hon längtade bort, så att hon blef blek och mager; länge försökte han öfvertala henne att stanna, men då han såg att det var förgäfves, skaffade han henne en plats i Stockholm. Och så for Lotta bort.

Men då hon efter femton års förlopp åter kom tillbaka kom det gamla namnet åter i svang. Men nu rymde Lotta icke fältet, hon stannade kvar och upptog striden. Och allt efter som hennes anseende steg, — ty hon förstod att ingifva aktning nu mera, — utplånades äfven den ärfda skammen, tills slutligen »Tjuf-Lotta» blifvit alldeles begrafven och »madam Rask» stigit ren och oförvitlig upp ur grafven.

Men det var ingen som förstod, att detta var hennes lifs största seger, lika litet som man anade, att det var för att vinna denna upp rättelse som hon återvändt till sin hembygd,

som hon dock icke haft skäl att sakna. Man märkte endast, att hon på en tid blifvit fryntligare än förut, att de gråa ögonen fått en vänligare glans, och likaså märkte man, att hennes seniga, en smula manhaftiga kropp började visa anlag för en viss fetma, detta välstående hull, som man gerna får, då man är nöjd med sin värld.

Ty annars var madam Rask känd för att kunna hafva skinn på näsan, när så behöfdes. Likväl aldrig när det gälde Rasken eller Trumf. Dessa tvenne parasiter icke endast fördrog hon, hon klemade med dem, skämde på allt sätt bort dem, gynnade till och med deras laster. Och hon tycktes finna detta alldeles i sin ordning; aldrig hade man hört henne låta ett ord af klagan undfalla sig, oaktadt de, särskildt under de första åren, lågo ganska tungt på hennes skuldror. Måhända låg hela förklaringen deri, att detta var ett kors, som hon sjelfvilligt tagit på sig.

Och äfven de tycktes finna det fullkomligt i sin ordning; utan en skymt af sjelfförebåelse funno de sig i sitt overksammas parasitlif. Rask åt och sof, söp och rökte, Trumf var reducerad till att endast äta och sofva, och båda hade en utpräglad förkärlek för värme. Under sommaren uppsökte de alltid det hetaste solbaddet, och under vintern voro de oskiljaktiga från den stora tegelstensspiseln i köket, der för deras

skull nästan ständigt en brasa flammade. Det var otroligt, hvilken värme grad de kunde ut-
härda. Dock var Trumf den starkare i detta
fall, och Rask kunde stundom med en blick af
vemodig afund betrakta den andre, der han låg
så tätt in till elden, att hettan ibland aflockade
honom ett sakta tjut, utan att han dock vek
en tum från sin post. De skýdde icke elden
dessa gamla kasernkamrater!

Båda hyste för öfrigt ett orubbligt mili-
täriskt förakt för hela sin omgifning. Ibland
kunde Rask stanna midt i solbaddet och lutad
mot en gärdesgård betrakta folket, som arbetade
ute på åkrarne. Och då låg det ett medlidsamt
löje i hans blick, ty han log aldrig med munnen.
Rask, vare sig nu att pipan hindrade det, eller
att han tyckte, att det var för besvärligt; och när
han reste sig upp och makligt fortsatte sin väg,
mumlade han mellan tänderna: »Bönder!» Det
låg en obeskriflig missaktning i det sätt, hvar på
han uttalade detta ord. Och Trumf kunde vis-
serligen icke i ord uttrycka sina tankar, men
han visade dem tydligt i gång och hållning,
särskildt i ryggen låg det en hel verld af förakt.
Dock hade han i detta fall några svaga punkter,
hvarigenom han visade sig sin herre underlägsen
i militäriskt omdöme. Han visade till exempel all-
tid en viss aktning för de drängar, som exercerat
bevärning och hvilka som behållning deraf gingo
och nötte ut sina uniformsmössor der ute på

bondlandet. Och två dagar om året, de dagar, då beväringsskapat kom hem från sina möten, försvann han regelbundet hemifrån. Då begaf han sig in till staden, och der följde han troget med de fulla, skrålande ynglingarne, hvar de drogo fram, och återkom vanligen först den följande dagen, smutsig och ledbruten, men nöjd och belåten som efter en uppfylld pligt. Hur han kunde hålla reda på dessa dagar, hade man aldrig kunnat förstå, — men han tog aldrig miste på tiden.

Detta var Trumfs svaghet. Rask hade en annan, — han metade, metade med passion, och det icke för fångstens utan för sjelfva sakens skull. Hvarje sommardag, då det icke regnade allt för mycket, tillbragte han hela förmiddagen nere vid sjön med ett metspö i handen. Deremot hade han för vana att aldrig meta om eftermiddagarne.

Och var det då en riktig solhet dag, njöto Rask och Trumf den bästa delen af sin tillvaro. Rask fick sällan någon fisk; hans metspö tycktes vara väl känt i hela sjön, och alla mörtarne kände knepet att äta af masken utan att fastna på kroken. Men det var detsamma, han var lika nöjd ändå; i timal kunde han sitta der och stirra på flötet, i det han drog långsamma drag ur sin pipa. Stundom hände det äfven, att hans ögon, trötta af stirrandet, långsamt, — ty allt gick så långsamt och stilla, föllo till

hopa, och han tog sig en liten lur, medan solstrålarne gassade i hans nacke.

Och i gräset uppe på stranden låg Trumf i välbehaglig dåsighet, lättjefullt kliande sig bakom örat med ena baktassen och snappande efter flugorna, som surrade omkring honom i solskenet.

Endast söndagarne helgade Rask genom en ostörd hvila, ehuru han annars icke hade mycket mera religiositet än hvad man kan förutsätta hos en gammal regementstrumma, som vid kyrkparaden slår virfvel till psalmverserna.

Lika svag och öfverseende som madam Rask var, när det gälde dessa två, lika sträng och fordrande var hon, då det gälde dottern. Aldrig gaf hon henne ett vänligt ord, en uppmuntrande blick, endast förebråelser och bannor. Och dock låg det på botten af hennes hårdhet en rik, varm kärlek till barnet.

Men Metta hade alltid varit henne ett sorgebarn. Då hon gick hafvande med henne, önskade hon, att det skulle bli en gosse, lefde sig så in i den föreställningen, att det blef en bitter missräkning för henne, då en flicka föddes. Och icke nog dermed: sjelf stark och kraftfull, hyste hon en instinktlik motvilja för allt, som var svagt och vekligt, och då hon därför fann sig hafva födt till verlden en liten, späd varelse, tyngde detta på henne nästan som en skam. — Hon kunde icke förstå, hur hon kunnat

fostra en sådan liten ynkelig, kraftlös stackare, hon ville knapt kännas vid den lilla, — manne det icke var en bortbyting? Den första moders-tiden gjorde hon på detta sätt till en bitter, sorglig tid för sig.

Men då barnet vid några månaders ålder blef häftigt sjuk och var nära döden, flammade den slumrande moderskärleken plötsligt upp, och hon kände sitt hjerta uppfyllas af en ve-modig, smärtsam ömhet för den lilla stackarn. Och då lofvade hon sig, att om barnet blef vid lif, skulle hon sätta alla sina krafter in på, att göra af det, hvad hon hoppats naturen sjelf skulle gjort, — en stark, duglig kvinna som hon sjelf, en dotter som kunde ersätta henne en son.

Och sträfvande till detta mål, förbittrade hon både sitt eget och barnets lif. Ty hon led sjelf af sin stränghet, men hon tvang sig dertill, troende sig uppfylla en pligt, verka för barnets lycka. Ju äldre den lilla blef, dess mindre förstod hon henne, — och hvad hon möjligen kunnat förstå, det ville hon icke förstå. Icke nog med att flickan alltjemt fortfor att vara klen och späd till växten och ända till sitt tionde år mycket sjuklig, — sjelf hade Lotta aldrig varit sjuk, — hela hennes karakter och sinnesriktning var motsatt moderns, motsatt just hvad denna ville hafva henne till. Hon hade en lättrörd fantasi, ett vekt, böjligt sinne,

— allt groft och oskönt stötte och sårade henne, och hon var ytterst känslig för ett ovänligt ord. Och därför skrämde modern henne; känande sig missförstådd, hårdt och orättvist behandlad, slöt hon sig inom sig själf, undandrog modern sitt förtroende och gaf de känslor, som man nekade henne att öppet bekänna, luft i ett hemligt, öfverspändt fantasilif.

Hon törstade efter ömhet och kärlek; hon gret i ensamheten öfver moderns hårdhet, utan att ana, att denna i djupet af sitt hjerta led lika mycket som hon.

Och ju äldre hon blef, dess större blef klyftan dem emellan.

Hon hade ett mycket godt läshufvud, i skolan var hon alltid den främsta, och hennes högsta nöje var att få fördjupa sig i en bok. Men äfven denna njutning måste hon stjäla sig till. Ty madam Rask kunde icke tänka sig, hur man kunde hafva smak för en så dum, onyttig sysselsättning, som att läsa. Och då skolläraren, hvilkens gunstling Metta snart blef, försökte förmå henne till att låta dottern följa sin böjelse och studera, för att möjligen egna sig åt lärarinnekallet, svarade hon ett tvärt nej. Hennes dotter skulle blifva en duglig, arbetsam menniska, en kvinna som en bra karl kunde taga till sin hustru, och inte någon sådan der närsynt odåga till mamsell, som, gud förlåte henne, inte kunde diska af ett fat en gång.

Och från den stunden förbjöd hon Metta all läsning, som icke nödvändigt behöfdes för skolgången.

En tid försökte hon att hafva henne till hjälp i boden för att sålunda alltid ha' henne under ögonen, men måste snart afstå derifrån, då det gick alldeles på tok. I stället fick Metta så småningom öfvertaga hushållet, — hvilket hon då någorlunda redde sig med. De tyngre göromålen utförde dock madamen alltjemt sjelf. Hon orkade ju ingenting, den lilla stackarn!

Ja, det var ett sorgbarn, — ett riktigt sorgbarn! Ibland grubblade hon öfver, hvad hon kunde hafva förbrutit, för att få ett barn, som så i allt var just motsatsen till hvad hon önskat sig. Och då förestälde hon sig, hur lyckligt allt skulle hafva varit om hon fått en son, — en stark, frisk, dugtig pojke, praktisk som hon, företagsam som hon, utan några af de der dumma grillerna och fantasierna, som hon visste att Metta gick och dolde för henne, — nej, med sunda tankar och redigt hufvud, som kunde varit henne till en hjälp i boden och öfvertagit den efter henne. Men så kände hon sig åter i nästa ögonblick ångerfull öfver denna tanke, — och då hon mötte dotterns blick, tyckte hon sig läsa en smärtsam förebråelse deri, och hon kände ett stygn af samvetsqual i hjertat. — Då plågade henne åter den tanken, att dottern icke trodde, att hon älskade

henne, den plågade henne ända till ångest, — och hon erfor ett sådant begär att gå till henne och taga henne i sina armar och vara riktigt mild, riktigt vänlig mot henne. Men hon gjorde det aldrig, — nu hade isen legat så länge, att det fordrades starka stormar för att bryta den.

* * *

Emellertid hade affären gått så bra, att madam Rask ansågs befinna sig i mycket goda omständigheter. Och som den gamla boden år för år blef allt trängre, beslöt hon sig slutligen för att låta bygga en ny. Tidigt en vår lades grunden, och på hösten reste sig ett tvåvånings trähus bredvid den gamla stugan, med fyra fönster på långsidan och två på gafveln, särskilda ingångar till boden och till boningsrummen, grönmåladt och med prydligt spåntak. Och stolt flyttade madamen in med hela sin familj.

Detta var samma år, som Johannes började uttjena sitt straff.

* * *

Det var i minnet af den gamle Karrs vänlighet mot henne, då hon sjelf var i betryck, som madam Rask kommit på den tanken att

hjelpa dottersonen. Ty hon hade ett osvikligt minne, madam Rask, så af godt som ondt.

Och hon glömde ej heller sitt löfte under de tre år, som förgingo, innan Johannes utstått sitt straff. Tvärt om, hon växte sig allt mer och mer in i den tanken, att hon skulle göra folk af pojken, säga hvad man ville. Ju mer man afrådde henne, dess ifrigare blef hon, det smekte hennes sjelfkänsla att trotsa den allmänna opinionen och visa att hon hade rätt.

Då därför tiden var utlupen, var hon, som annars brukade vara sjelfva lugnet, uppfylld af en nästan feberaktig oro, huruvida han skulle komma eller icke. Och då han slutligen kom, hade hon all möda att dölja sin glädje under den kärfva yta, som hon ansåg lämplig att påtaga, såsom nyttigast för pojken.

Snart blef det spridt vida omkring, att Johannes Karr — ty på madamens inrådan hade han antagit morfaderns namn, — var anställd som boddräng hos madam Rask, och så stort var hennes anseende, att det redan låg en slags upprättelse häri.

Johannes hade icke förändrat sig mycket under dessa trenne år. De hade icke mognat honom, de hade blott förhårdnat det, som hos barnet ännu var mjukt och bildbart.

Han var liten till växten, satt och groflemmad. Hela hans gestalt gaf intrycket af en seg, samlad styrka, som aldrig fått utlopp

och som därför liksom nedtyngde lemmanne. Och sådant var äfven uttrycket i hans ansigte, ett hårdt inbundet ansigte, med en misstrogen, inåtvänd blick, liksom stelnadt omkring en fix idé; yttre intryck och själsrörelser afspeglade sig deri endast dunkelt och mödosamt och alltid med en prägel af detta stadigvarande uttryck, som då man ser föremålen genom färgadt glas.

Det fins ansigten, som stå i en ständig korrespondens med den yttre verlden, genom hvilka personligheten tycks strömma ut och sammansmälta med den omgifvande naturen, vekt och sympatiskt forma sig derefter, men det fins äfven ansigten, som liksom utgöra individens sköld mot allt hvad utom den är, sjelfviskhetens slutna port. Johannes' var ett sådant.

Han var skygg och sluten och misstänksam, som om han varit omgifven blott af fiender. Han talade endast med motvilja, och då långsamt och dröjande, liksom måste han öfverväga hvarje ord, för att icke blotta sig. Också stötte han alla ifrån sig, om han också aldrig gaf någon anledning till förbittring mot sig.

Deremot var han mycket djurkär, och alla traktens hundar och kattor hade i honom en vän och beskyddare.

Sina göromål skötte han noga och ordentligt, och för handeln visade han stora anlag. Han satte sig med en förvånande lätthet in i

affärens skötande och hade snart blifvit madamens högra hand. Med tilltagande fetma hade hon blifvit en smula maklig på de sista åren och satt gerna stilla bakom disken, pratande med kunderna, under det Johannes expedierade. Men räkenskaperna förde hon ännu uteslutande sjelf.

Så gingo den första sommarn och vintern, utan att den dofva tyngd, som fängelsetiden lagt öfver Johannes sinne, tycktes vilja gifva med sig. Men när våren kom med sina sjudande safter, sin spirande grönska, sitt vaknande lif, då försiggick en förändring med honom.

Han kände det sjelf, halft med oro, halft med förundran. Han var icke längre herre öfver sig sjelf, sin kropp, sina tankar och känslor. Han hade som en feber i blodet, en ständig oro i kroppen, en oro som kom hans hjerta att klappa våldsamt, utan någon orsak, som kittlade i ledveckan, tøjde på senorna, spände musklerna. Ibland kände han sig så öfvermåttan stark, att han fattades af en omotståndlig lust att företaga någon omotiverad kraftyttring, — ibland åter så matt, så svag, så domnad i alla leder, att hvarje arbete blef honom en plåga, och han önskade få ligga på rygg ute i skogen hela dagen och stirra upp i himlen utan att behöfva röra ett finger.

Ibland kom det öfver honom en längtan efter, — han visste icke hvad, — något ofatt-

ligt, sväfvande, — en lycka som ständigt låg väntande på honom, men som han dock aldrig kunde nå. Hvarje dag som förestod, tycktes honom full af löften, men hvarje dag som gick lemnade efter sig en tomhet, som om den blifvit värdelöst bortkastad.

Ibland åter sökte han tillfredsställa sin fantasi med råa bilder, som efterlemnade leda och afsmak.

Han hade ett sätt att betrakta de unga kvinnor, som kommo in i boden, så att de, äfven om de voro vända ifrån honom, kände hans blick. Men han mötte aldrig deras ögon.

Slutligen utmynnade allt detta i att han blef kär i Metta.

Hon var nu tjugo år gammal och fullt utvecklad. Hon var icke vacker, men det var ett egendomligt behag i hennes ansigte, som var blekt och fint med en välbildad, nervös mun och ett par stora, beslöjade ögon, ett par sådana der kvinnoögon, i hvilka man tror sig läsa så mycket. Hon hade en smärt, välbildad gestalt, men bröstet var bredt och fylligt och gaf nästan intrycket af öfvermognad.

De träffades endast sällan och talade nästan aldrig med hvarandra. Johannes hade en känsla af, att hon lefde i en helt annan verld än han, hennes inre var för honom ett oupptäckt land, hvars skatter jägtade hans inbillning. Och detta uppfylde honom ömsevis med en ödmjuk

undergifvenhet, då han knapt vågade se på henne, ömsevis med en afundsam förbittring, då han erfor ett brutalt begär att med våld göra henne sig underdånig.

Metta tycktes icke ana hans känslor, hennes sätt mot honom hade från början varit skyggt och tillbakadraget; den första tiden hade hon till och med syntts rädd för honom, men äfven sedan detta gått öfver, fortfor hon att visa en viss motvilja för honom.

Emellertid skred sommarn fram. Man var i medlet af Juli. Gräset var redan slaget, blifvet till hö och bärgadt, rågen lutade sina tunga ax mot jorden, liksom längtande till skörd, hvetet och kornet började gulna i topparne, medan hafren lät sina gröna, strålförmiga ax dallra i solskenet. Dagarne voro heta och strålande af sol, och nätterna hunno aldrig gifva någon svalka, ty jorden ångade af lifsvärme.

Den sista tiden hade Mettas hela väsende undergått en förändring. Det kom något vekt, insmygande i hennes sätt, som om hon alltid hatt behof af att stödja sig mot något, hennes rörelser voro mjuka, som om hon hvilat på ejderdun, och då hon vidrörde ett föremål var det, som om hon smekte det. Hon gick nästan

alltid i tankar, frånvarande för allt omkring sig, och då rörde sig hennes läppar, som om hon talat med en osynlig, och hennes blick var fuktig af en hemlig sällhet.

Hon blef äfven gladare och tillgängligare denna tid. Det var som om hon icke kunnat bära ett öfvermått af lycka, utan delade med sig deraf med tanklös gifmildhet, utan åtskilnad, åt allt och alla.

Äfven Johannes fick sin del: hon visade sig vänligare mot honom än hon någonsin förr varit, och denna vänlighet ingaf honom en smula hopp.

Så var det en söndagseftermiddag, som de gingo hem från kyrkan. Madam Rask hade stannat kvar på kyrkogården för att prata med grannarne, och Johannes och Metta gingo förut hem. Så länge de varit ute på slätten, hade de gått på hvar sin sida af den dammiga, solstekta landsvägen, tysta såsom de brukade, och icke heller nu, då de kommit in i skogen som omgaf den lilla sjöns stränder, talade de med hvarandra, men den trånga gångstigen förde dem närmare tillsamman. Johannes kände ibland Mettas klädning snudda invid sig, och denna beröring gjorde honom helt upprörd. Efter det skarpa solskenet der ute på slätten, fick skuggan der inne mellan träden något mystiskt, lockande i sig; det var en röst inom honom, som sade: »nu eller aldrig», men det

föreföll honom alldeles omöjligt att få ett ljud ur sin strupe; och hans hufvud svindlade då han försökte tänka sig, hur han skulle börja. Men för hvar minut, som gick, kände han hur fristen blef allt kortare, och han skulle velat hejda tiden i dess lopp.

Han vågade icke se på Metta, men han hörde, huru hon gick och gnolade på en melodi, som han den sista tiden ofta hört henne sjunga. Den plågade honom, denna melodi, det var något främmande i den, något, som han instinktmässigt kände icke tillhörde deras sfer, något lättsinnigt, sorglöst, som föreföll honom som ett hån.

Plötsligt lyfte en fågel med tunga vingslag ur en buske alldeles invid Metta. Hon gaf till ett skrik, kastade sig åt sidan och grep Johannes hårdt om armen. Vid denna beröring förlorade han besinningen; med en känsla som om han kastade sig hufvudstupa ned i ett bråddjup, slog han armarne omkring henne, tryckte henne upp till sig och pressade sina läppar mot hennes hals. I första ögonblicket blef hon så öfverraskad, att hon icke kom sig för med att göra något motstånd, men så slog hon honom med all sin styrka midt i ansigtet. Han släppte henne och tog förvirrad ett steg tillbaka.

»Det är nedrigt, det är nedrigt!» mumlade Metta, i det hon med darrande hand torkade sig på halsen, der han kysst henne. »Rör mig

inte,» ropade hon, då han åter tog ett steg emot henne, »annars slår jag en gång till!»

Hon var rädd för honom, och skrämselfn gaf henne mod att hota.

Men Johannes' hela djerfhet var borta, han stod ödmjuk och förkrossad framför henne, hennes rädsla försvann, och hon tyckte på en gång, att han såg så löjlig ut, der han stod, tillintetgjord, med hängande armar, att hon brast ut i skratt. Och fortfarande skrattande vände hon sig bort och sprang ifrån honom.

Johannes såg förvirrad efter henne. Så länge han hörde ljudet af hennes skratt, stod han alldeles orörlig, derpå gick han efter henne med osäkra steg. Ibland förde han mekaniskt handen upp till kindbenet, som brände efter slaget. Ett doft raseri började sjuda inom honom.

Då han gått en stund, tyckte han sig höra ljud af röster framför sig. Han stannade och lyssnade, misstänksam, utan att egentligen veta hvarför. Han tyckte sig höra ordet Metta uttaladt af en manlig röst. Men måhända var det inbillning, ty nu var det åter alldeles tyst, och han fortsatte sin väg. Då hörde han alldeles tydligt orden: »i kväll» uttalade af samma röst som nyss och så ljudet af hofslag mot marken. Han stannade väntande.

Hofslagen närmade sig och vid en krökning af vägen såg han en ryttare komma emot sig. Hästen gick i skridt med ojemna, dan-

sande steg, eggad af ridspöet som oupphörligt snärtade honom i ljumsken, men tillbakahållen af tyglarne, så snart han ville falla i traf. Han gnäggade otåligt, och kastade häftigt med hufvudet.

Ryttaren var en helt ung man, mycket smärt, nästan spinkig, med ett fint, blekt, kvinligt ansigte, ett af dessa förnäma ansigten, som äro liksom en förvanskad, moderniserad pastellkopia af en gammal kärf familjetyp. Det låg ett belåtet leende på hans läppar, och han hvisslade och sjöng om hvart annat.

Johannes igenkände den unge baron på herrgården. Han stälde sig vid sidan af vägen för att låta honom rida förbi, i det han misstänksamt betraktade honom. Då, just som hästen var midt framför honom, slog det honom, att ryttaren hvisslade samma melodi, som han nyss förut hört Metta sjunga. Det gick som en stöt genom hans kropp, och med en våldsam rörelse tog han ett steg framåt. Hästen blef skrämmd och satte af i fullt galopp trots ryttarens försök att hejda honom. Efter ett ögonblick hade de försvunnit bland träden.

Fattad af ett ursinnigt raseri, började Johannes springa efter dem. Han sprang med knutna händer, blindt, utan att se sig för, nära att snafva på rötter och stenar, mumlande ursinniga svordomar för sig sjelf, uppfylld af ett vildt begär att slå, lemlästa, mörda, tills han

på en gång stannade, gripen af en plötslig fruktan att begå någon dumhet. Raseriet var med ens som bortdunstadt och hade efterträds af ett hårdt, kallblodigt lugn.

Med långsamma steg återvände han hem, i det han mumlade för sig sjelf: »I kväll, — i kväll!» *

* * *

Det var på aftonen samma dag. Solen höll just på att gå ned, långsamt sänkte den sig bakom skogen i vester, der träden aftecknade sig svarta mot den flammande himmelen. Det hade varit kväfvande stilla hela dagen, men nu kom det en vindfläkt, liksom ett sista andedrag från den sjunkande solen, gled som en lätt skugga öfver sjöns yta, smög sig susande genom trädkronorna, hann med sina sista krafter fram till sädesfälten, der den dog bort i en svag, sakta rasslande svallvåg. Det gick som en suck af lättnad genom hela naturen och en knappt märkbar skymning, liksom en aning af hvila, sänkte sig ned från himmelen.

Rask hade ett par dagar måst hålla sig vid sängen, svårt ansatt af gikt i benen. Nu var han dock bättre, och på kvällen hade han kunnat komma ut.

Han satt på sin sedvanliga bänk vid vestra husgafveln och rökte sin pipa. Trumf låg och sof vid hans fötter.

Mot grinden stod hans gamla metspö lutadt, och hans blickar hade en stund vemodigt hvilat på det. Han tyckte, det var så länge sedan han hållit det i sin hand, — han betogs plötsligt af den tillfrisknades längtan efter att återgå till sina gamla sysselsättningar.

Han reste sig mödosamt upp och gick fram till grinden, såg ned mot sjön, såg på metspöt, tog det liksom pröfvande i handen, fattade så sitt beslut och gick ut på vägen.

Trumf lyfte på hufvudet och såg förvånad efter honom, morrade ett tag men utan att blifva uppmärksammad, gjorde en ovan ansträngning och gaf till ett kort, hest skall, men med lika liten påföljd. Då reste han sig ovilligt upp och gick efter sin husbonde, fortfarande bibehållande ett ansenligt afstånd, liksom för att gifva tillkänna, att han protesterade.

Nerkommen till sjön satte sig Rask på sin sedvanliga plats, en gammal förfallen stenbro, och lade ut sin ref. Trumf lade sig ofvanför honom på stranden, sedan han först länge och väl vändt sig rundt omkring sig sjelf. Han var fortfarande mycket missbelåten och gjorde långvariga, men fåfänga försök att bita sig sjelf i ryggen.

Framför dem låg sjöns yta alldeles blank, nästan glänsande svart, endast på midten öfverdragen af en ljusare, mattslipad strimma. Den motsatta stranden med den hvita herrgårds-

byggnaden uppe på höjden speglade sig i vatt-
net; bakom dem stod björkskogen med sina
hvita stammar, mellan hvilka en smal gångstig
slingrade sig upp från bron och försvann i
dunklet längre in. Mygg och knott surrade
bland löfven, och då och då hördes locktoner
och ljudet af vingslag från foglarne, som sökte
till bo. Men annars var allt tyst, andlöst tyst.

Rask satt och stirrade på flötet, som sam-
likt en liten boj på vattenytan. Löjor och
småmört stimmade muntert omkring det, en
och annan mera förvägen spratt lätt öfver ref-
ven, men alla tycktes lefva i den lyckligaste
okunnighet om, att det fans en krok längre
ner. Rask njöt sitt högsta nöje, — han suckade
af tillfredsställelse.

Då spratt han plötsligt till och spöt dar-
rade häftigt i hans hand. En liten aborpinne
hade skjutit rätt upp från botten och stod nu
en bit ifrån masken, stirrande på den med sina
runda, dumma fiskögon. Rask väntade i andlös
förbidan, men en lång stund förgick och aborren
rörde sig icke. Då försökte han att varsamt,
helt varsamt föra masken in till gapet på ho-
nom, men med en knappt märkbar rörelse af
fenorna flyttade aborren sig baklänges, tills han
åter intagit samma afstånd som förut. Försöket
upprepades, men med samma resultat.

På detta sätt hade de en god stund manöv-
rat med hvarandra utan att ställningen för-

ändrats, då Trumf afledde Rasks uppmärksamhet från fisket. Hunden hade satt sig upp med hufvudet vändt mot skogen och morrade med ett allt argare crescendo, tills han med en tvärtystnade, rörde på svansstumpen och åter lade sig ner. I detsamma hörde Rask ett prassel af grenar ofvanföre i skogen, liksom af en person som försökte smyga sig fram så tyst som möjligt; han såg dit och varseblef en kvinnlig figur, som hastigt gick öfver gångstigen och försvann bland träden på andra sidan. Han hade igenkänt Metta.

Förvånad stirrade han efter henne, i det han ref sig med den lediga handen i håret. — Så småningom tycktes han få något klart för sig, en skymt af ett cyniskt leende visade sig i ena mungipan, och han mumlade för sig sjelf:

»Åh tusan!»

Han hade redan gjort sig i ordning för att resa sig upp, då han fick se Trumf åter upp-repa samma manöver som nyss, resa sig, morra, så tvärtystna och åter lägga sig ner. Och återigen hördes ett prassel af grenar. Full af nyfikenhet stirrade Rask uppåt gångstigen, och nu fick han se Johannes varsamt smyga sig förbi, seende stint framför sig, och försvinna bland träden på samma sätt som Metta.

»Hvad fa'n nu!» utbrast Rask och reste sig hastigt upp, glömsk af sina skrala ben. Men i detsamma kände han några sprattlande ryck-

ningar på spöet. Han vände sig om, — flötet var under vattnet, aborrpinnen satt på kroken. Skälfvande af sinnesrörelse drog han upp refven, tog fisken af kroken, och begaf sig på hemvägen, stolt bärande sin fångst i handen, glömande både Metta och Johannes och med den allt jemt missbelätne Trumf en tjugo steg bak-
efter sig.

* * *

Midt inne i skogen låg en liten, förfallen stuga, som förr i tiden uppbygts och bebotts af en gammal gubbe, en af dessa enstöringar, som man finner här och der på landsbygden, — och som, drifna måhända af samma känsla som det sårade djuret, uppsökt ensamheten för att dö.

Nu hade den likväl länge stått obebodd, den lilla gångstigen, som fordom ledde dit, hade grott igen, träd hade vuxit upp omkring den och klämt fast den mellan sina stammar, väggar och tak voro gröna af mossa, gräset hade långsamt vandrat öfver tröskeln och tagit fäste mellan de murkna golfplankorna, och nässlor, ormbunkar och andra örter frodades inne i de dunkla hörnen. Skogen hade så småningom införlifvat den med sig.

Dit styrde Metta sina steg. Framkommen såg hon sig först omkring utan att varsna Jo-

hannes, som gömt sig bakom ett busksnår. Så gick hon och öppnade dörren, som hängde på sneda, afrostade gångjern, och tittade in. Ingen var der och hon safte sig väntande på tröskeln. Johannes kunde från sin plats se, hur blodet kom och gick i hennes kinder, och hur hon nervöst strök med händerna utefter förklädet.

Han var fortfarande alldeles kall och lugn, och han hade endast en känsla af att han spionerade på en fiende, af hvars minsta oförsigtighet han drog fördel. — Han hade ett dunkelt medvetande af att på botten af hans sinne ett beslut låg rufvande, — en tanke, som han ännu icke tänkt ut, ett frö, som grodde och växte och ledde hans vilja mot ett bestämdt mål, som dock ännu icke stod klart för honom. — Och han försökte ej heller att göra det klart för sig, han kände ett behof af att handla utan öfverläggning, nästan utan medvetande, som under inflytande af en främmande magt.

Plötsligt spratt han till. Han hade hört knakandet af torra kvistar och rasslet af grenar, som skötos åt sidan, och efter några ögonblick såg han den unge baronen komma fram mellan träden tätt invid stugan. Han hade en otydlig föreställning om att Metta reste sig upp, — men han såg intet mera, ty blodet rusade så häftigt till hans hufvud, att det skymde för ögonen. Han fattades af ett ursinnigt begär

att rusa fram och slå ihjäl dem båda två, — och han grep krampaktigt fast i busken liksom för att med våld hålla sig kvar. Han tryckte ansigtet mot jorden för att icke skrika.

En stund förgick, — han hörde ingenting och såg åter upp. Båda voro nu borta, men dörren hängde halföppen på sina gaflar. På händer och fötter kröp han fram mellan träden, till baksidan af stugan, och spejade efter en öppning i väggen genom hvilken han kunde se in. Han fann den, och hade redan närmast hufvudet in till den, då han hörde ljudet af en kyss och hastigt ryckte hufvudet tillbaka. Hela hans kropp kom i en våldsam frosskakning, — det stormade inom honom af en mängd orediga känslor, ursinne, blygsel, åtrå att se, begär att fly, han visste icke hvad. Än en gång gjorde han en ansträngning för att närma sitt hufvud in till springan, men då blef hans rörelse honom öfvermäktig, — nej, han kunde icke, kunde icke, och glömmande all försigtighet reste han sig upp, sprang några steg från stugan och kastade sig in bland buskarne, ned på marken. — Han slöt ögonen, stoppade fingrarna i sina öron, borrhade hufvudet ned i jorden, för att icke se, icke höra, icke känna, icke veta detta afskyvärda, som försiggick der bredvid honom.

Och han såg intet, hörde intet, och dock hade han en så tydlig förnimmelse af allt omkring sig, som om det bränt sig direkte in i

hans hjerna. Det var som om den funnes inom honom, denna verklighet som han ville undfly, det var som om den funnes öfver allt, den mångdubblades, svälde ut, drog allt med sig, — det var som om hela naturen deltog i den lycka, från hvilken han, han ensam var utesluten. Hela skogen genljöd af suckar och kyssar, träden slog sina grenar om hvarandra som fannande menniskoarmar, löfven sänkte sig ned som skymmande ögonhår öfver en trånande blick, gräsmattan vågade som en yppig kvinnobarm, sjelfva luften var tung och het af smekningar. Och så småningom var det som om äfven han drogs in i det rus, som kom hela skogen att skälfva, den skarpa, sargande smärtan i hans bröst lindrades och försvann, grästufvan under hans hufvud brände honom som om en glödande kind tryckt sig in till hans, — och i ett utbrott af passion slog han sina armar omkring den och domnade bort i en stilla salighet, hvarunder han förlorade medvetande af allt omkring sig.

Då han åter kom till sig sjelf, kände han en tyngd i alla leder, som om hans kropp förvandlats till sten, och det föreföll honom omöjligt att röra ens ett finger. Han lyssnade, — det var alldeles tyst omkring honom, — denna skogens egendomliga tystnad, i hvilken man har en dunkel förfimmelse af allt det lif, som gror och växer, rör sig under blad och bark,

icke slättens tomma tystnad. Och han erfor en egendomlig känsla af hård, bitter fiendtlighet mot detta lif, det plågade honom att veta sig åter vakna upp till det. Med ansträngning lyfte han upp hufvudet, öppnade ögonen och såg sig omkring.

Han måtte hafva legat der länge, ty nu var det alldeles skumt, och i öster såg han månens stora röda skifva, som stod hel öfver horisonten, blänkande fram mellan träden som glesnade ned mot sjön. Han lät åter hufvudet sjunka, låg en stund alldeles stilla och reste sig så plötsligt.

Då hans ögon föllo på stugan, spratt han först till, liksom af öfverraskning, men utan att det annars förorsakade honom den minsta rörelse. Försigtigt smög han sig fram till den, lade ögat in till en springa och såg in. Då han öfvertygat sig om, att den var tom, reste han sig upp med ett elakt leende på läpparne, och styrde sina steg hemåt.

Han tyckte, att han tillfrisknat efter en långvarig sjukdom, att hans hjerna arbetade redigare än den gjort på länge; den oro i bröstet och i alla pulsar, som han nu en tid lidit af och som hållit honom i ett tillstånd af spänning, liksom sväfvande i en ständig oviss-
het, var försvunnen och hade efterträds af ett hårdt, kallblodigt lugn, som spred en välbehaglig kyla genom hans kropp. Han kände

sig icke svag, vacklande, viljelös längre, — nej stark och beslutsam, hård som stål, mächtig af beräkning och utan hänsyn. Och han erfor en elak glädje i medvetandet deraf.

Han tänkte på Metta, och hans hjerta klap-pade fortfarande lika lugnt. Ingen känsla af svartsjuka, eller ens af kärlek längre. Hon stod i tanken framför honom som en helt annan människa än förr, — hon uppfylde väl äfven nu hans tankar, men på ett helt annat sätt än förr, med ett helt annat intresse.

Det var en sak, som stod klar, oryggligt bestämd för honom, och det var, att Metta skulle bli hans hustru. Han hade aldrig tänkt på detta förr, åtminstone hade han icke vetat något deraf; i hans kärlek till henne hade icke ingått någon tanke på framtiden, endast en passionerad åtrå att ega henne för stunden, — men nu, nu var detta hans enda tanke, han kände, att detta beslut hädanefter skulle blifva den enda driffjädern för hans handlingar, det enda målet för hans sträfvande. Hvarför? det visste han icke sjelf, — men hon skulle, hon måste bli hans hustru.

Han hade emellertid kommit ut ur skogen, månen hade kommit högre upp på himlen och spred ett svagt, af den ljusa sommarnatten dämpadt sken öfver slätten. Med raskare steg följde han landsvägen, som gjorde en stark krök innan den gick förbi handelsboden. Men

i kröken stannade han helt tvärt med hämmad andedrägt, liksom gripen af en uppenbarelse. Hans blickar häftade vid handelsboden, som låg framför honom, klart belyst af månskenet, kastande en lång skugga öfver ängen bakom sig, nästan ända ned till sjön, som glänste fram med en silfverstrimma mellan träden. Det var en vacker tafla, full af sommarnattens fridfulla lugn, — men det var icke därför Johannes stannat. Vid åsynen af boden hade en tanke slagit honom, en tanke, som i första ögonblicket betog honom andedrägten: Om Metta blef hans hustru, så blef han ju med detsamma egare till denna bod, — när madamen dog! — Eller var det icke så? — han försökte samla sig, tänka lugnt och redigt, gripen af en plötslig fruktan att han kunde hafva misstagit sig. Men nej, han kunde icke finna något hak i sin beräkning, — det var ju alldeles klart och tydligt, — det måste vara så!

Gifvande luft åt den jublande glädje som uppfylde honom, sträckte han upp sina armar med en åtbörd, som om han länge varit slagen i bojor, och nu med förundran, nästan med rädsla kände sina lemmars frihet. Men i nästa ögonblick betvang han denna glädje som en fara. Han mindes hur han förr en gång sett samma lycka skimra framför sig, och hur den dock gått honom ur händerna. Och vid den tanken, att det kunde gå på samma sätt äfven nu,

kände han hur han blef hård som sten, och han bannlyste ur sitt hjerta alla andra känslor, alla andra drifter, alla andra begär, för att uppfyllas blott af en seg, orygglig beslutsamhet, en så mäktig vilja, att allt måste vika för den. Nu ville han icke låta sig gäckas längre, — nu skulle han komma fram, — kosta hvad det ville!

Det var på eftermiddagen dagen derefter. Johannes stod vid disken och rullade ihop ett lärtstycke. Genom den öppna boddörren kunde han se profilen af Mettas ansigte, der hon satt och sydde på bänken framför byggnaden. Madam Rask stod lutad mot dörrposten med armarne korslagda öfver bröstet och såg ut åt landsvägen.

Plötsligt såg Johannes, hur Metta ryckte till, lät sömnen sjunka ner i knät och såg bort åt landsvägen. Hon blef alldeles röd i ansigtet, tog åter upp sitt arbete och började sy ifrigt, men med darrande fingrar.

Han släppte lärtstycket och gick fram till fönstret. Det var den unge baronen, som kom ridande i fullt traf, så att dammet stod som en sky efter honom. Men helt nära boden hejdade han hästen och red långsamt förbi, i det han vårdslöst helsade på madamen och

lät sin blick länge hvila på Metta, som icke vågade se upp från sitt arbete. Men Johannes såg hans blick, och trots hans beslut att vara lugn, knöto sig hans händer konvulsiviskt. Men så såg han hänfullt efter den bortridande och tänkte: Vänta, det blir väl min tur!

Äfven madamen hade uppfångat blicken, och den uppväckte hennes förtrytelse. — Hon kände lust att ropa efter honom: »Du tittar inte dit, min unge herre, för då får du med mig att göra.» Hon gjorde det visserligen icke, men i stället gaf hon luft åt sin förargelse i följande monolog:

»Är det karl det der!» mumlade hon i det hon med föraktliga blickar mönstrade den bortridande. »Se bara sådana ben han har, de ä', gud förlåte mig, inte så tjocka som min arm, och så skäms han inte att ta' på sig sådana der ridbyxor heller, gud bevars, för att riktigt visa eländet. Fy tusan, så'n ömklighet! Jag skulle vilja se den der, om man satte något ordentligt arbete för honom, — jag slår vad om, att han skulle blöda näsblod om en halftimme. Och tror ni inte, att han anser sig för något riktigt fint ändå, tror ni inte att det fins flickor som ä' nog dumma att springa efter honom. Jo, gudbevars, jag känner till det der jag. Men det säger jag då, att inte vill jag se de barn, som han får, om han blir gift en gång, ja, ja, inte annars heller, för de stackrarne få väl ligga

inlindade i bomull hela sitt lif för att inte gå sönder!»

Hon tvärtystnade, då hon i detsamma kom att se på Metta, och en skugga af sorg för-mörkade hennes ansigte. Hon vände sig hastigt bort och gick in i boden.

Men Metta hade rest sig upp, darrande af harm och smärta. Detta, det kände hon, kunde hon aldrig förlåta modern, och i vreden mot denna blandade sig en känsla af magtlös för-bittring mot hela den råa verklighet, som med hennes ord trängt sig in i hennes skönaste drömmar och stänkt smuts på dem. Hon reste sig till försvar för dem, till försvar för sig sjelf, hon ville tala, hon ville säga ut allt, som så länge legat och grott i hennes hjerta, hon ville — — —

Men i detsamma gick Johannes förbi henne och hviskade med en varnande blick:

»Akta sig, mamsell!»

Metta spratt till och såg förvirrad efter honom, tills han försvunnit bakom hörnet. Han visste då! — Det gick rundt i hennes hufvud, men hennes trots var försvunnet och endast en dödlig förskräckelse, för att hennes hemlighet skulle blifva upptäckt, återstod.

Då hörde hon modern ropa på sig inifrån boden. Hon tryckte händerna mot bröstet och försökte återvinna sin kallblodighet.

»Hvad vill du mamma?» frågade hon.

»Kom hit, jag vill tala med dig!»

Madamen hade sett, att Johannes hviskat till henne.

»Hör du,» sade hon, då Metta kommit in i boden, »hvad är det för slag mellan dig och Johannes?»

Metta såg förvånad på henne: »Mig och Johannes! mig och Johannes!» upprepade hon, som om hon icke fattat orden.

»Mellan dig och Johannes, ja! Seså, försök inte att förställa dig, jag vet alltihop.»

»Hvad vet du?» frågade Metta tonlöst.

Då blef madamen ond.

»Rask har talat om, att han såg er i går. Men jag vill säga dig, att jag inte tycker om sådant der hemlighetsmakeri. Du ska' vara ärlig, flicka, ärlig, annars går det aldrig väl!

»För resten ska' du inte tro, att jag är ond på dig, ifall du tycker om gossen. Det är en bra och dugtig gosse, fast han har den der fula fläcken på sig. Men han kan nog bli en bra karl för det! Ser du min flicka,» återtog hon vänligare, »egentligen är jag riktigt glad öfver det, och jag trodde aldrig att du kunde vara så förståndig. Men ni får allt vänta några år ännu, tills jag får se, om han fortfar att hålla sig ordentlig, och därför vill jag inte att ni ska' ... utan, ... utan ...»

Hon letade efter ord, men kunde icke finna några. Hon hade en känsla af att det låg

något besynnerligt i luften, som alldeles förbryllade hennes tankar, vana att gå allmänna, banade stråtvägen. Och med kärf röst slöt hon, i det hon vände sig ifrån dottern:

»Ja, det var det jag ville säga dig, och rätta dig derefter!»

Metta stod orörlig kvar. Hon fattade icke riktigt, hvad som låg under allt detta, men hon kände sig som insnärjd i ett garn. Hon förstod, att nu, nu borde hon bekänna allt för modern, men tungan lådde vid hennes gom, och det föreföll henne omöjligt att få fram ett ord.

Det var tryckande tyst en stund.

Då flög det en plötslig misstanke genom moderns hufvud, en hastig ljusglimt, en aning om sanningen. Blodet rusade till hjertat, hon sprang fram till dottern och grep henne hårdt i armen, i det hon skrek högt:

»Metta!»

Med en styrka, som förskräckelsen ingaf henne, uthärdade Metta hennes blick. Men så snart hon kände sin arm fri, vände hon sig bort och gick ur rummet. Hon tyckte att hon raglade, benen svigtade under henne och hon skälfdde i hela kroppen. Moderns röst ljöd i hennes öron, och gång på gång mumlade hon för sig sjelf:

»Hon får aldrig veta det! Nej, hon får aldrig, aldrig veta det!»

Då madamen var ensam, förde hon med en mekanisk rörelse händerna upp till hufvudet och

sade högt: »Nej, det är omöjligt!» och efter en stund med bestämd röst och en afgörande nickning på hufvudet: »Jag är tokig!»

Och med en obeskriflig lättnad kände hon sin misstanke dunsta bort, utan att göra reda för sig, om hon icke med våld förjagade den.

Men hon beslöt i alla fall att hafva ögonen på flickan.

Metta hade dock fått en bundsförvandt, som skickligt förstod att afleda madamens misstankar. Det var Johannes. Han gjorde allt för att gynna hennes kärlek, han underlättade hennes möten, slätade öfver hennes oförsigtigheter, stod alltid skyddande mellan henne och modern. Hon hatade honom för detta bistånd, hon föraktade sig sjelf för att hon feget tog emot det, det uppfylde henne med vämjelse och afsky, det förbittrade hennes kärlek, blandade malört i dess hemliga njutningar, och dock tog hon emot det, kastade det icke skymfligt tillbaka i hans ansigte, ty hon hade en känsla af, att hon en gång för alla öfverlemnade sig magtlös i hans våld, och för hvar dag som gick omslöt hans välde henne allt fastare.

Johannes såg, hur förhatlig hans hjälp var henne, och han fann en bitter njutning i att tvinga den på henne. Det var hans hämd för

att hon försmått hans kärlek, på samma gång det var den väg, hvarpå han ville nå sitt mål. Ty han kände madamen nog för att förstå, att hon aldrig skulle gifva sitt bifall till giftermålet om hon fick veta sanningen. Han hade blifvit så förunderligt klarsynt på en tid, — det föreföll honom, som om han kunde se midt igenom människorna, gissa deras tankar, bruka dem blott som medel för sina ändamål. Äfven med Metta var detta fallet. Den slöja, som förut dolt hennes inre för honom, var söndersliten, han tyckte sig kunna läsa i hennes själ som i en öppen bok, han fann liksom en upprättelse i att med grofva sular intränga och göra sig hemmastadd i denna helgedom, framför hvilken han förut stått i andaktsfull bäfvan.

Och dock, fast han sade sig att han kände alla dess vrår och skrymseln, alla dess tankar och begär, dess drifter och känslor, hade han dock stundom en känsla af att det var något, som undflydde honom, något som låg djupare än hvad han kunde nå, — kanske också så flygtigt, att han ej kunde fatta det. Det var, som om det skymtade fram ibland i hennes ögon, — och då kände han sitt bröst sammanpressas, liksom den tiden, då han älskade henne.

Men det var icke ofta detta hände, det var i stunder af vekhet och svårmod, ett svårmod, som kom och gick utan skäl, helst då han var

trött efter dagens arbete. Det var kanske skymningen, som förde det med sig.

Dess emellan var han kall och hård, endast uppfylld af tanken på denna framtid, som han ville uppnå till hvad pris som helst, kännande sig till mods som om han bröt sig fram genom en hop af fiender, med stark rygg och starka skuldror, utan misskund mot dem, som stälde sig i hans väg, — ty man hade ju ej visat honom misskund.

* * *

Sommaren led mot sitt slut, tynade bort som ett slocknande lif. Det kom ett vemod öfver hela naturen, ålderdomens stilla resignation, som halft fruktar, halft längtar till slutet.

Dagarne blefvo allt kortare och mörkret åt sig in på morgnar och kvällar. Åkrarne stodo bara och stubbade, fälten voro vissnade och bruna, hela slätten låg i en enformig, melankolisk färg.

Vid sjön stod löfskogen ännu grön, — endast här och der började en tidig björk att gulna, — men dess grönska hade förlorat sin saft, var matt och glanslös, med mörka skuggor och skiftningar, som solstrålarne kraftlöst gledo förbi. Sjelfva himlen var icke så hög, icke så blå som förr, och stora molngubbar seglade allt emellan öfver den, — de kommo och gingo, liksom vilse-

komna får letade de efter hvarandra, slöto sig stundom tillsammans och hotade med regn, men skildes så åter och drefvo bort, liksom kände de sig ännu icke nog starka för att med framgång kämpa mot solen.

Ty solen kunde ännu bränna med hela sin kraft, dagarne kunde ännu vara varma och strålande, men det var icke försommarns friska, sväljande lifsvärme, vexlande och ostadig som ungt blod, ej heller högsommarns jemna, mogna glöd, som i moderlig gifmildhet bredde sig ut öfver hela dygnet, — det var en hetta, som i sitt öfvermått bar på en aning om förgängelse, som kom och gick med solglimtarne, som ett moln kunde afkyla, och som om kvällarne dog bort i kalla frossbrytningar.

I luften var en ovan, brådskande rörelse. Flyttfoglarne slog sig tillsammans, företogo långa öfningsfärder och stärkte vingarne; redan kunde man då och då se en skock änder sträcka fram öfver slätten, med täta vingslag och hal-sarne sträckta liksom i ängslig flykt, och ofta hördes korta manande skrin, helt olika parnings-tidens locktoner eller de glada, beställsamma lystringsropen till ungarne.

Men äfven stannfoglarne blefvo mera sällskapliga i tanken på den kommande vintern. Talg-oxar, mesar och grönfinkar började komma fram ur skogarne och slå sig ned vid gårdarne, bebådande en tidig snö. Och kråkorna höllo höst-

ting; i en liten krets af granar nära handelsboden sutto de tätt packade på de öfversta grenarne och fylde luften med sitt hesa kraxande.

Der hade allt en tid gått sin gilla gång, — endast att Metta blifvit allt blekare och blekare. Och öfver hela huset hvilade en egendomlig tyngd, — denna förstämning, som ofta föregår någon afgörande tilldragelse.

Äfven Johannes rönste inflytande deraf. Ju närmare han kom till afgörandet, dess mer öfvergaf honom hans lugna beslutsamhet, och han uppfyldes af en rastlös oro. Han hade aldrig i tydliga ord sagt Metta det, men han förstod dock att hon visste hans afsigter och att ord voro obehöfliga dem emellan. Och han kunde intet göra, — han vågade icke taga ett steg af fruktan att förlora allt, — han hade endast att vänta. — Vänta, vänta! Detta ord uppfylde honom med förbittring, — hade han tid att vänta, han, med alla dessa tomma år bakom sig! — Hvarje dag, som gick, var honom som en stöld från hans lif, en oersättlig förlust.

En ljusglimt var det för honom, då unga baron på herrgården reste. Ty så länge han var kvar, kunde Metta ännu hysa något hopp; nu, då han var borta, hade hon blott ett val.

Men ännu en vecka förgick, och allt var som förr.

De drifvande molntapparne blefvo allt större och digrare, kommo allt tätare, hade allt svårare att skiljas från hvarandra. Och slutligen en morgon var hela himmelen jemmulen och ett tätt, fint regn föll, sakta, nästan ljudlöst, liksom för att pröfva sina krafter, men så småningom med allt mer växande ymnighet och styrka.

Och så fortfor det oafbrutet under flera dagar, utan att ett ögonblick hemta andan.

Under dessa dagar lade madamen märke till att Rask föreföll så besynnerlig. Han som annars under liknande förhållanden plägade resigneradt intaga sin plats vid köksspiseln och stanna der tills regnet upphörde, — hade nu ingen ro i sig, vankade rastlöst omkring i huset, gick allt emellanåt fram till fönstren och kastade mönstrande blickar upp mot himlen och svor, svor oafbrutet. Hon kunde icke förstå, hvad det var åt honom.

På aftonen af den fjerde regndagen, då boden var stängd och kvällsvarden framsatt, förtärde han knappt en bit utan stod bara framme vid fönstret och stirrade upp i luften. Slutligen, då han och hustrun blifvit ensamma, vände han sig om och sade:

»Ni ska' få se, att hon inte kommer fram i morgon heller!»

»Hvad menar du, kära Rasken?» sade madamen och såg upp från strumpan, som hon satt och stickade på.

Men Rask svarade ingenting utan började gå af och an på golvet. Slutligen stannade han helt tvärt framför henne och sade med vek röst, som lät så underlig i hans mun:

»Jag skulle vilja vara i Italien. De säger att det ska' vara sånt präktigt land. Jag tyckte i natt, att jag var der, — och att människorna der inte gjorde något annat än bara lågo i solen och gassade sig och drucko vin så mycket de orkade. Och jag också.» — —

Efter en stunds tystnad fortsatte han:

»Jag skulle vilja drömma det i natt också!»

Dermed suckade han djupt och gick. Madamen hörde honom stampa tungt i trappan, och så hans steg i kammaren ofvanför, der de lågo. Hon skakade på hufvudet och började så stöka i ordning i köket.

Då hon kom upp för att lägga sig, sof Rask redan, och han vaknade icke ens, när hon lade sig bredvid honom. Detta lugnade henne, och trött, som hon alltid var om kvällarna, somnade hon in i sin vanliga tunga, känslolösa sömn.

Men fram på natten blef den orolig, och hon drömde både hit och dit. Bland annat tyckte hon, att Rask låg bredvid henne och skrattade, så att hela sängen hoppade. — — —

Slutligen väcktes hon af, att Trumf tjöt der nere i köket. Hon satte sig upp och märkte, att platsen bredvid henne var tom. Hennes första tanke var, att Rask gjort ett litet besök i köks-

skåpet, der bränvinsflaskan stod. Det brukade hända honom det, ibland.

»Den välsignade gamla tratten!» mumlade hon och lade sig åter ned. Men så började det ändå förarga henne, att han icke ens om nätterna kunde låta flaskan vara i fred; ju mer hon tänkte på det, dess mer förargad blef hon, och slutligen beslöt hon att öfverraska honom på bar gerning. Hon steg upp, kastade en kjol öfver sig och smög sig hastigt utför trappan. Då hon stod utanför köksdörren, började Trumf, som varit tyst en stund, åter att tjuta, och på en gång greps hon af en förfärlig ångest. Hon började darra i hela kroppen och kunde med möda öppna dörren.

Rask satt hopsjunken på en stol framför spiseln, der några halfbrända vedträn lågo och kolade, och framför honom stod Trumf och tjöt.

Denna syn lugnade henne, och med lugnet återkom förargelsen.

»Han är då ett oförbätterligt nö! Gå och göra upp eld midt i natten, — och så somna ifrån den!»

Hon gick häftigt fram till honom och ruskade honom i skuldran. Då föll kroppen slappt till hopa, vacklade och ramlade med en tung duns ned på golvet. Hon blef stel af förskräckelse och en frossbrytning skakade hela

hennes kropp. En stund stod hon alldeles orörlig, dragande tungt efter andan, — så böjde hon sig ned och vände hans ansigte uppåt; i det svaga skenet från de glödande vedträna såg hon, att det var stelt och blåblekt; ögonen stirrade dödt ut i rymden, och munnen gapade vidöppen emot henne. Hon kände på hans bröst, — hjertat stod stilla. Då förstod hon, att han var död.

Mödosamt rätade hon upp sig och sjönk ned på stolen. Hennes första känsla var ånger, en frätande ånger öfver, att hon nyss varit ond på honom, för första gången på så länge, — och då var han död. Och så tänkte hon på, att hon legat der uppe i sin varma säng och sofvit, — sofvit, under det han kämpade mot döden! Hon kände sig tyngd af en outplånlig skuld, — nu kunde det aldrig försonas, — aldrig! Hon suckade djupt. Men så tog hon sig samman, »inte gick det an att sitta der med händerna i kors!»

Först hælde hon vatten på kolen, böjde sig så ned, tog mildt och varsamt, med en försonande ömhet den döda kroppen i sina armar och bar honom uppför trappan. Det var den tyngsta börda, hon burit i hela sitt lif. Trumf följde efter; han tjöt icke mer, han endast kved sakta och vädrade ängsligt i luften, som om han haft känning af döden.

Hon lade liket på sängen, rätade ut lem-marne och bredde lakanet väl öfver, så att endast ansigtet var obetäckt. Derefter tryckte hon ihop ögonlocken, band sin näsduk om hufvudet, så att munnen icke skulle gapa, och satte sig så på sängkanten och såg på honom.

Den gamle Rasken!

Att han var död nu! Hon kunde icke fatta det. Hon skulle aldrig mera se honom vanka omkring i huset eller sitta på sin plats der i köket, — sitta i vägen förstås, för det hade han då alltid gjort, det gamla kräket, — gud välsigne honom! Hon kunde icke fatta det, men blotta tanken derpå uppfylde henne med en tröstlös, pinande tomhet.

Ty väl hade han under alla dessa år ofta varit henne en tung börda, men hon hade behöft denna börda för att känna sin kraft. Nu då den blifvit henne aflyftad, kunde hon icke bära friheten, utan föll trött tillsammans. Hon kände sig på en gång så gammal, så gammal.

Den gamle Rasken!

Han var icke vacker der han låg, och dock kunde hon icke taga sina ögon från honom. Han hade likväl en gång varit hennes hjelte, kommit med krigarståt och buller in i hennes stilla, fattiga arbetslif, eröfrat hennes okonstlade sinne, varit orsaken till hennes enda, ärligt försonade svaghet. Måhända var det just

minnet af denna svaghet, som gjort honom så kär och så nödvändig för henne.

Med honom var förknippadt minnet af en tid, som nu tedde sig för henne med ett ljusst skimmer af lycka öfver sig. Och äfven på den gamle Raskens ansigte föll ett återsken af detta skimmer och gjorde det nästan vackert i hennes ögon.

Derför kunde hon sitta der hela natten och bara se på honom utan att tröttna. Hon ville icke väcka någon; hon hade behof af att vara ensam med liket.

Endast Trumf höll henne sällskap. Han satt vid hennes fötter och betraktade henne oafvändt med sina frågande ögon. Då och då vädrade han uppåt sängen och kved sakta.

Då Metta morgonen derpå fick veta faderns död, brast hon ut i en våldsamt förtviflad gråt, som aldrig ville sluta. Och dock var det icke så mycket för fadern som hon grät, det var en lång tids hemliga, kvalfulla ångest, som nu på en gång blef henne öfvermäktig och strömmade öfver sina bräddar.

Madamen blef först förvånad öfver denna dotterns smärta och sökte lugna henne med tröstande ord. Men så blef denna konvulsiviska gråt henne outhärdligt pinsam, den plågade

henne så mycket mer, som hon sjelf icke haft några tårar, och hon utbrast häftigt:

»Men så sluta då! Inte får du honom till lifs igen genom att gråta! Hör du, sluta då!»

Och hon sökte lyfta upp dottern, som kastat sig ner på soffan och dolt ansigtet i sina händer. Då hörde hon henne hviska mellan snyftningarne:

»Åh, mamma, om du visste, om du visste!»

Hon bleknade och tog hastigt bort sina händer.

»Hvad, hvad då för slag?» frågade hon andlöst.

Men Mettas enda svar var en lång, stömande snyftning.

Det var tyst en stund, så frågade madamen med en darrning på rösten, liksom rädd för sina egna ord:

»Herre Gud, barn, du har väl inte råkat i olycka?»

Metta grät icke mera, hon endast böjde sig djupare ned.

Madamen rätade med en suck upp sig: Det var således på det sättet! Åh, nu tyckte hon att hon länge anat det, att det länge legat hotande öfver henne, att hon vetat att det skulle komma!

Måhända var det därför som, sedan den första smärtan af slaget gått öfver, hon på en gång uppfylles af en slö likgiltighet, i hvilken

endast rymdes ett begär att så snart som möjligt komma ifrån det hela.

Hon gick en stund af och an på golfvet, liksom om hon öfverlade, men utan att dock tänka alls. Hon gick icke längre så rak som förr, denna enda natt hade åldrat henne mer än många arbetsår, hon kände sig så gammal och så trött! Och så skulle detta komma just nu!

Metta hade rest sig upp och följde henne ängsligt med ögonen. Hon kände en sådan längtan efter att få slutas i hennes armar och gråta ut, icke häftigt som nyss, utan lugnt och stilla.

Slutligen stannade madamen åter framför henne och frågade tonlöst, utan att se på henne:

»Är det Johannes?»

Metta hade varit färdig att bekänna allt. Men vid detta namn uppfylldes hon af ett doft trots. Hon svarade ingenting, men såg endast stelt på modern och nickade.

Madamen drog en djup suck af lättnad. Gud ske lof! Då kunde ju allt bli bra igen! Och lika plötsligt som hon nyss blifvit förbittrad på dottern, lika plötsligt kände hon sig nu uppfyllas af medlidande med henne. Hon satte sig bredvid henne på soffan, lade armen om hennes lif och talade till henne med smekande, tröstande ord.

»Stackars liten, och det har du gått så länge och burit för dig sjelf och inte vågat tala om för mig! Åh vet du, först skrämde du mig så, — men det är ju ingen skada skedd, allt kan ju bli bra igen! Ni får gifta er och det så snart som möjligt, och sen är ju allt bra igen!»

Men hennes ömhet frös bort vid den köld, som strömmade ut från Metta. Orden sinade ut, hon tog bort sin hand från hennes lif och flyttade sig ifrån henne på soffan. En stund sutto de så bredvid hvarandra, tysta, orörliga stirrande framför sig i slö tungsinthet.

Och åter erfor madamen detta begär att så snart som möjligt komma ifrån alltsammans, bara få det ifrån sig. Hon reste sig upp och sade kort:

»Jag går nu och talar med Johannes, och så snart som möjligt gifter ni er. Och dermed är den saken slut!»

Hon gick mot dörren. Metta såg efter henne, gjorde en rörelse som för att hålla henne kvar, men lät så händerna slappt sjunka ner i skötet.

Nere i boden fann madamen Johannes ensam. Hon gick rätt fram till honom och sade:

»Metta har talt om alltsammans för mig.» Hon märkte, att Johannes ryckte till, och såg misstroget på honom. Men han betvang sin öfverraskning och lyckades återgifva sitt ansigte

dess vanliga uttryck, under det han i smyg forskande betraktade madamen, liksom ville han läsa hennes tankar.

Hon fortsatte: »Jag hade intet väntat det af dig, Johannes, men nu är det gjordt, så det är inte värdt att tala om den saken mera. Om söndag gå vi till pastorn och ta' ut lysning för er, — och sen får ni gifta er, — så snart som möjligt.»

Hon såg sig omkring i boden med en lång blick och det gled en skugga af sorg öfver hennes ansigte.

»Hvad boden beträffar, så får du väl öfverta' den, då ni blifvit gifta. Jag börjar bli gammal, jag, och behöfva hvila mig!»

Det blixtrade till i Johannes ögon. — Ändtligen! — Men han vågade icke visa sin glädje, utan svarade endast:

»Som ni vill, madam!»

Dermed skildes de åt. Johannes stannade kvar nere i boden, och madamen gick åter upp till sin gamla Rask.

Han var lycklig han, som var ifrån allt sammans, och inte behöfde skiljas från det så der bit för bit, medan han ännu var i lifvet!

* * *

En månad derefter vigdes Johannes och Metta.

Det var på aftonen samma dag, som vigseln egt rum. De voro för första gången ensamma; madamen hade nyss lemnat dem, de kunde ännu höra hennes steg i trappan.

Johannes stod framme vid fönstret. Det var alldeles mörkt utanför, och i den svarta rutan såg han en spegelbild af rummet bakom sig. Han såg ljusen på bordet, som belyste Mettas gestalt, der hon satt i soffan; men han kunde icke se hennes ansigte, som var bortvändt från honom, han såg endast den ljusa konturen af hennes slätkammade hår. Han såg den öppna dörren in till sofkammaren, som var mörk med endast en svag ljusstrimma på golvet.

Och som han stod der, fick han plötsligt den föreställningen, att han var der utanför, i mörkret och stod och såg in i detta upplysta rum. Han tyckte, det såg så lugnt och fridfullt ut der inne, med denna orörliga liksom i väntan försjunkna kvinnogestalt, och detta ljus, som klart belyste henne och lemnade det öfriga af rummet i en matt skymning, och detta rum der innanför, som såg så hemlighetsfullt, så lockande ut med sitt mörker. Han glömde ett ögonblick allt det andra, som under denna tid enväldigt uppfyllt hans tankar, allt detta som han sträfvat efter, och nu uppnått, och hans bröst svälde

af längtan efter en lycka, hvars väsende han knappt anade, och som han aldrig erfarit, men som rymdes inom detta rum. Men han stod utanför, — utanför!

Då vände han sig om och återkom till verkligheten. Nej, han var ju icke utanför längre, — det var ju hans, detta rum, det var hans hustru som satt der i soffan, — det var på honom den väntade denna mörka sofkammare der inne. Och han fattades af ett girigt begär att njuta af denna lycka, som nu var hans, — den glupska, rofgriga lystnaden hos den, som är van att hungra och plötsligt ser ett rikt bord framför sig.

Han såg på Metta, hon mötte hans blick och reste sig upp, skrämmd, beredande sig till kamp.

»Rör mig inte!» skrek hon till, då han tog ett steg emot henne. »Rör mig inte!» skrek hon för andra gången, då han var tätt in på henne, och hon sträckte afvärjande ut händerna framför sig. Men innan hon hunnit sätta sig till motvärn, hade han slagit sina armar om hennes, tryckande dem tätt till hennes kropp, så att hon icke kunde röra sig. Och fasthållande henne på detta sätt, kramande henne hårdt in till sig, böjde han långsamt ned sitt ansigte öfver hennes tillbakalutade hufvud, under det han såg henne stint i ögonen. Han kände i detta ögonblick egentligen ingen lidelse,

— han endast njöt af att på detta sätt hafva henne i sitt våld, — han fann en slags upprättelse för den känsla af förödmjukelse, som hela denna dag icke lemnat honom, i att sålunda hålla henne magtlös i sina armar. Metta var förfärligt blek, men hon tog icke sina ögon från hans, hon endast böjde hufvudet allt längre bakut. Men hans ansigte kom allt närmare, hon kände hans andedrägt på sina kinder, — hans ögon voro så tätt in på hennes, att det skylade för hennes blickar, — då var det som om en ström af vrede och förbittring trängde sig upp i hennes strupe och ville kväfva henne, och utom sig, nästan utan att veta, hvad hon gjorde, uppgaf hon ett oartikuleradt utrop och — spottade honom i ansigtet.

I samma ögonblick hon gjort det, betogs hon af en dödlig förskräckelse, och då hon plötsligt kände sig fri ur hans grepp, vände hon sig bort och rusade in i det inre rummet, hvars dörr hon i feberaktig brådska stängde efter sig.

Johannes stod orörlig kvar, ända tills han hörde nyckeln vridas om i låset. Då sprang han fram i ett anfall af ursinne och bände med all sin kraft mot dörren, så att den knakade i sina fogar och hotade att gifva efter. Men ögonblicket derpå var all hans kraft som borta, vreden försvann, och det kom en förlamande tyngd öfver både hans kropp och sinne.

Han gick bort från dörren, i det han med rockärmen aftorkade sitt ansigte. Han erfor en förfärlig vämjelse vid sig sjelf, blotta medvetandet af hans egen tillvaro var honom en outhärdlig plåga.

Han satte sig i soffan, lade armarna i knäet och stirrade slött ned i golvet. Han hade ett egendomligt, dunkelt begrepp om, att det var något, som dog bort inom honom, efterlemnande en kall tomhet, — en hel känsloverld, som förstenades och aldrig åter skulle kunna väckas till lif igen. Men han försökte icke kämpa emot, den gaf honom en bitter njutning, denna känsla.

Han tyckte sig höra ett ljud från det inre rummet, och lyssnade. Men så undrade han öfver, hvarför han gjorde det, och så tänkte han, så klart och bestämdt, som om han uttalat orden: att han aldrig mer skulle älska någon människa, eller ens hysa tillgifvenhet för någon, eller ens hafva en tanke för någon!

Nej, nu hörde han ett buller igen, men det var icke der inifrån, det kom nedifrån, — det lät som om det varit någon i boden. Han sprang upp, gripen af en misstänksam oro, af en plågsam afund vid blotta tanken, att någon kunde vara der inne, tog ett ljus och gick mot dörren. Hans stöflar knarrade; han satte sig på en stol och drog dem af sig. Derpå tog han åter ljuset och smög sig i strump-

lästen utför trappan. Utanför boden stannade han åter och lyssnade; han hörde tydligt steg och ryckte i ett tag upp dörren. Midt emot honom stod madamen, äfven hon med ett ljus i handen.

Hon ryggade tillbaka, då hon fick se honom och undvek hans blick, liksom öfverraskad under begåendet af en olofflig handling. Hon hade varit der för att taga afsked.

Så slog det henne, att det var besynnerligt, att han nu, vid detta tillfälle, kom dit ner; och hon tänkte på det buller, hon hört der uppifrån.

»Hvad ska' du här att göra?» frågade hon osäkert.

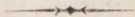
»Hvad ska' ni här att göra,» svarade han skarpt och utfordrande, i det han fortfarande med den ena handen höll i dörren.

Madamen blossade upp och ämnade gifva ett häftigt svar, men då hon i det samma kom att se på Johannes, fastnade orden på hennes läppar. Hon kände sig bunden af, hon visste icke hvad, något dunkelt, osynligt, som länge snärjt sig omkring henne och nu höll henne fast. Och hon kände så väl, att detta var ett afgörande ögonblick, att gaf hon nu vika, hade hon gjort det för alltid.

Johannes stod fortfarande kvar, väntande. Madamen såg än ett par gånger skyggt på honom, men kunde icke uthärda hans blick,

som hade något hvasst, stickande i sig. Och med nedböjdt hufvud gick hon förbi honom och försvann tyst i sitt rum.

Han såg hånfullt och triumferande efter henne, gick så in i boden och stängde dörren efter sig.

SENARE DELEN.

PENNING-KARR.

I.

Brytningar.

Klockan var elfva och doktor Borg skulle just gå och lägga sig, då han hörde en vagn komma rullande i stark fart fram åt gatan och stanna utanför porten till det hus, som han bebodde.

»Ett sjukbud» tänkte han resigneradt och lyssnade, hållande i handen det uppdragna uret, som han just ämnat lägga ifrån sig på nattduksbordet.

Några ögonblick förflöto; så ringde det häftigt på tamburklockan. Det var, som han förmodat! Stoppande uret tillbaka i fickan, gick han sjelf för att öppna.

Det var skumt i farstun, och i första ögonblicket kunde han icke urskilja mer af den främmande än en stor, hela personen uppslu-

kande pels, hvars krage var uppslagen omkring ansigtet.

»Träffas doktorn hemma?» frågade en brådskande, upprörd stämma.

»Det är jag. Hvad är det fråga om?»

Ett utrop af lättnad undslapp den främmande, och han steg in i tamburen.

»Gud ske lof, att jag träffade er. Ni måste komma med nu på ögonblicket, — min hustru ligger illa sjuk, — i barnsäng, — och jag är rädd att — men, för Guds skull skynda er!»

Doktorn ryckte till sig hatt och öfverrock.

»Hvar är det?» frågade han, under det han tog på sig rocken.

»Vid Torpa, en half mil utom staden; mitt namn är Karr, Johannes Karr.»

Doktorn gjorde en lätt bugning och såg nyfiket på den främmande. Denne hade nu tagit af sig resmössan och for i nervös oro med fingrarne genom håret.

Doktorn urskiljde ett skarpt, slätrakadt ansigte med hårda, något sammantryckta drag, som nu voro hopdragna i ångestfull spänning. Det gjorde ett fränstötande intryck på honom.

Men han hade icke tid att göra några vidare iakttagelser. I det han bad den främmande vänta ett ögonblick, sprang han in i sitt rum för att stoppa på sig sitt instrumentetui och hvad han annars kunde behöfva.

Då han kom tillbaka, hade Karr redan gått ned. Han skyndade efter. En med två hästar förspänd vagn stod utanför porten. Karr manade otåligt på honom; de stego upp i vagnen, som skramlande satte sig i gång på de ojemna gatstenarne.

Det var i slutet af November. En våldsam vestlig storm, tung af ett fint, till hälften fruset regn svepte in från slätten, trängdes ihop på de smala gatorna, kastade sig tjutande om hörnen och försökte med ett af motståndet ökad t raseri att blåsa ut de gula oljelyktorna, som spredo ett matt, famlande sken omkring sig. En och annan hade redan slocknat, och de öfriga förde ett tynande lif, fladdrande liksom i förtviflan och kippande efter andan mellan de häftiga vindstötarne.

Staden låg redan i sömn omkring dem, och vagnens skramlande gaf ett dånande genljud mot de mörka husraderna, tills det på en gång helt tvärt upphörde, och hjulen doko ned i landsvägens djupa möja. Skenet från vagslyktorna gled öfver några enstaka lindar, öfver en gyttring tegelröda fabriker, och förlorade sig så alldeles i ett tomt mörker.

De voro ute på slätten.

Vinden förlorade något af sin stötvisa våldsamhet, sedan den nu fått friare spelrum, och slog i stället emot dem med en jemn, lössläppt styrka. Det var som om vagnen måst tränga

sig fram genom en kompakt, af väta drypande massa. Regnet piskade dem i ansigtet, och de måste stundom vända hufvudet åt sidan för att icke andedrägten skulle förtagas dem.

Doktorn vände sig till sin följeslagare och framstälde några frågor angående den sjukas tillstånd. Han erhöll orediga, förvirrade svar, hvaraf han just icke vann någon upplysning. Men då han derefter gjorde ett försök att fortsätta samtalet, rönte han så föga tillmötesgående, att han tyst drog sig tillbaka i sitt hörn och öfverlemnade sig åt sina betraktelser.

Namnet på den man, som satt bredvid honom, var honom icke obekant. Det var namnet på en af traktens rikaste handlande, — Penning-Karr, som han kallades. Men som han sjelf endast en kort tid varit bosatt der, hade han icke förr än nu sammanträffat med honom. Han hade dock hört åtskilligt talas om honom, och som såväl mannen sjelf, som de omständigheter, hvarunder han nu råkade honom, väckte hans intresse, försökte han draga sig till minnes, hvad han hört.

Det var alltsammans föga fördelaktigt. Först och främst var det en ful historia om en mordbrand, som han som yngling anlagt, och för hvars skull han blifvit dömd till tre års straffarbete. Detta var dock så pass långt tillbaka, att skvallret endast undantagsvis sysslade dermed. Färskare var då historien med

hans giftermål för en åtta år sedan, som varit det första steget till hans uppkomst. Han hade gift sig med dottern till en landthandlerska, madam Rask, hos hvilken han efter uttjent straff fått plats. Men man tviflade, att det gått riktigt till med detta giftermål, ty endast en tre månader efter sedan det egt rum, föddes ett barn till verlden, som man påstod, att Karr icke haft någon del i, och som dog redan efter ett halft år. Ett år derefter dog äfven madam Rask, som man sade af sorg öfver dotterns felsteg, och efter henne ärfde Karr en icke så obetydlig summa penningar, hvarmed han började drifva affärer i stort. Ännu två år behöll han boden, men sedan öfverlemnade han den åt annan person, ehuru väl blott till namnet, sade man, och egnade sig uteslutande åt en-gros-handeln. Han spekulerade hufvudsakligen i spannmål, och det med sådan framgång att han redan ansågs som en af traktens största och solidaste köpmän och som egare af en i hastig tillväxt stadd förmögenhet.

Om hans husliga lif visste man icke mycket att berätta. Hans hustru hade varit mycket klen allt sedan sin första barnsäng och lefde afskild från allt umgänge, utan annat sällskap än Karrs gamla mor, som varit fattighjon och som han några år efter sitt giftermål upptagit i huset.

Några barn hade de icke fått under alla dessa år, och det uppväckte därför en viss förvåning, då det blef känt, att fru Karr befann sig i välsignadt tillstånd. — — —

Emellertid hade vagnen fortsatt sin väg mellan nyplöjda åkrar och vissnade fält, här och der afbrutna af en åkerlapp, der höstsäden spirade upp med en frisk, vårlig grönska midt i förgängelsen rundt omkring. Enstaka ljus skymtade fram genom mörkret. Regnet strömmade ned lika tätt, lika obevekligt fint, och vagnslyktorna speglade sig i vattenpussarnes blanka ytor. Tystnaden afbröts endast, då Karr otåligt manade på kusken, som med ett halfhögt knotande piskade på sina uttröttade hästar, från hvilkas ryggar det ångade i den disiga luften.

Slutligen framträdde en mörk massa mot horisonten; då vagnen kom närmare började den dela på sig, några trädtoppar aftecknade sig dunkelt mot den mörka himmelen, och en vattenyta skymtade fram här och der mellan trädstammarne.

Vagnen svängde in på en smalare biväg, rullade genom en öppen grind och stannade framför ett hvitrapadt tvåvånings stenhus.

De hoppade ur vagnen och gingo in. I tamburen mottogos de af en gammal gumma, hopskrumpen och krokryggig, sådan som man ofta ser dem på landsbygden, liksom svigtande

under bördan af ett långt arbetslif. Hon såg alldeles förskrämd ut, och blef det än mer, då Karr började öfverhopa henne med frågor. Slutligen fick hon dock fram, att barnmorskan kommit och varit inne hos den sjuka, men icke vågat företaga något förr än doktorn kom.

Då de fått af sig sina genomvåta ytterplagg, öppnade gumman dörren in till en stor sal, som var svagt upplyst af det flammande skenet från en brasa. Sedan hon rört om i denna, stapplade hon öfver rummet och försvann genom en dörr midt emot den, som ledde till tamburen. Karr gjorde en antydande rörelse ditåt och sade hviskande:

»Det är der inne!»

Doktorn nickade. Han hade gått och ställt sig framför brasan, för att icke föra kyla med sig in i sjukrummet. Han såg sig omkring i rummet; det var stort och tomt och gjorde ett nedstämmande intryck på honom. Karr stod midt emot honom och såg väntande på honom, under det han nervöst gned sina händer emot hvarandra. Med en suck af lättnad såg han slutligen doktorn lemna sin plats och gå mot den anvisade dörren. Men sjelf följde han icke med, och då doktorn vände sig om och frågade, om han icke ville vara närvarande, gjorde han en afvärjande rörelse och svarade:

»Nej, nej, jag väntar här ute. Jag litar fullkomligt på er,» fortsatte han nästan inställsamt, »icke sant, ni tror ju, att det går bra?»

»Jag tror ingenting ännu,» svarade doktorn kort, öppnade dörren och gick in.

Då Karr blifvit ensam, drog han djupt efter andan, som om en tyngd blifvit honom aflyftad. Nu då läkarn var der inne, intogs han af denna blinda förtröstan, som läkarens närvaro stundom inger, och i hvilken ingår mycken sjelfvisk glädje öfver att se ansvaret lagdt på någon annan.

Han gick och satte sig i en stol bredvid kakelugnen, lutade hufvudet tillbaka och slöt ögonen. Den förfärliga oron och spänningen, som han de sista timmarne gått i, efterföljdes nu af en matt, välbehaglig trötthet. Till en början ansträngde han sig för att lyssna, men då allt fortfor att vara tyst der inne, slappades så småningom hans uppmärksamhet, och han försjönk i drömmar. Det kom ett vekt, lyckligt uttryck öfver hans ansigte.

Han drömde, att han hade en son. En son, en son! Detta ord ljöd inom honom som en ljus, klingande ton, uppfylde honom med en ny, aldrig förr erfaren lycka. Han hade en känsla som om lifvet blifvit fullare och rikare, fått ett ljus öfver sig, som det förr icke egt.

Åh, egentligen hade han länge önskat, att han hade en son. Första gången var det, då

det der barnet föddes, som bar hans namn, men som dock icke var hans. Då hade faderskänslan väckts till lif, behovet af att skapa, att lemna efter sig någon, som var kött af hans kött, som skulle fortsätta hans lif, taga arf efter honom, och den hade hållits vid magt genom åsynen af detta barn, hvars tillvaro kränkte och hånade den. Då han såg den lilla, ömkliga stackaren, hvars lifsgnista var så svag, att den ständigt hotade att slockna, tänkte han med förbittring på, hur hans son skulle hafva sett ut; i allt en motsats till denne, lika stor som denne var liten, lika stark som denne var svag, lika bestämd att komma fram i lifvet, komma upp på höjderna, högre än han sjelf någonsin skulle kunna det, som denne var bestämd att duka under.

Han hatade den lille, och hans död skänkte honom tillfredsställelsen af en hämd. Han tyckte, det låg en slags upprättelse deri, måhända därför att han kände sig behöfva en upprättelse.

Men under de rastlösa arbetsår, som nu följde, gick han så helt och hållet upp i kampen för sin uppkomst, satte så odeladt in alla sina krafter, alla sina tankar, hela sin menniska i denna kamp, att det blef intet öfrigt för något annat. Endast ibland hade han en dunkel känsla af, att det var något, som fattades honom, något som förringade värdet af hans framgång, och ibland kände han sig förfärligt ensam.

Och så var det för ett år sedan, som det blef fullt klart för honom, att det var en son, som han saknade, en son att arbeta för, sträfva för.

Det var en dag, som han hade en affär att uträtta i en socken som låg några mil bort, på andra sidan af slätten. Han hade farit hemifrån tidigt på morgonen; trött och söfd af trillans enformiga skakande satt han och halfsof på sitsen bredvid pojken som körde. Då kände han på en gång en egendomlig maning, en plötslig oro i bröstet, som kom honom att se upp. Det gick en stöt igenom honom, — han kände igen dessa åkrar, och landsvägens krökning der uppe på backen och gården, som låg der borta på andra sidan gårdet. Han var inne på Olsons egor.

Det var första gången allt sedan den der natten, som blifvit så ödesdiger för hela hans lif. Han hade ängsligt undvikit att komma dit åt trakten, han hade aldrig sökt få några underättelser derifrån, han hade försökt att glömma hela den perioden af sitt lif, så fullkomligt, som om den aldrig varit till. Men nu trängde sig minnet deraf så lefvande på honom, som om det varit i går, det hände. Han ville säga åt pojken att vända om och köra sin väg, men han återhölls af en omotståndlig nyfikenhet, — den plågsamma sinnesrörelse, han erfor, hade på samma gång något egendomligt lockande i sig.

Och han lät vagnen fortsätta. Med giriga ögon såg han sig omkring; han erfor en känsla som om han kommit tillbaka till sitt hem, efter många, långa års bortvaro. Då det var något, som han kände igen, något som var sig alldeles likt som förr, blef han vek om hjertat och skulle velat hoppa ur vagnen för att gå dit, få röra vid det, helsa på det; men de förändringar, som inträdt under årens lopp, plågade honom, upprörde honom, som ett våld, begånget af främmande händer.

Ju närmare han kom sjelfva gården, dess våldsammare blef hans sinnesrörelse. Han hade knappt vågat betrakta byggningarne förut; nu gjorde han våld på sig och fäste sina ögon på den plats, der den gamla ladan stått. Han väntade sig nästan att se de svartnade spillrorna efter branden ännu ligga kvar på marken, och det var med en djup suck af lättnad han såg en ny, rödmålad lada med spåntak resa sig, der den gamla stått.

Nu var han nästan framme vid gården. Han hade länge hört ett doft buller, i hvilket stundom ett egendomligt hväsande ljud blandade sig, men han hade icke gifvit akt derpå. Nu sade han högt: »De hålla på att tröska!» Han visste att landsvägen gick tätt förbi tröska-verket, som ännu var skymdt af ett annat ut-hus. Ett ögonblick derefter såg han det. I vandringen gingo en piga och en pojke, som

såg ut att vara en fjorton, femton år. Strax innan Karr kom fram till tröskverket, hojtade någon inifrån och de stannade. Pojken tog af sig mössan och kliade sig i sitt lingula hår, under det han med loj nyfikenhet betraktade Karr. Lydande en plötslig impuls, lät denne vagnen stanna midt framför honom.

»Tjenar du hos Olson, min gosse?» frågade han.

Pojken såg på honom och flinade föraktligt.

»Åh nej,» svarade han drygt, »jag är allt hans son, jag!»

Karr ryckte till. Hans son! Ja, naturligtvis, han skulle vara så stor`nu! Han betraktade honom girigt; han var lik Olson, drag för drag.

»Hvad heter du?» frågade han häftigt.

Pojken bligade på honom med stora ögon.

»Johan Viktor!» svarade han dröjande.

»Hvar är din far?» fortsatte Karr som förut, rösten stockade sig i halsen på honom.

»Han ä' väl inne vid matningen, kan jag tro!» svarade pojken allt mera motvilligt. »Jaså, si der kommer han!» fortsatte han och såg uppåt boningshuset. »Far, far!» ropade han, »kom hit!»

Karr följde riktningen af hans blick. I farstudörren såg han Olson. Denne var sig alldeles lik, endast något äldre än förr, och icke fullt så rak; ryggen svälde upp vid nacken

och skuldrorna, som om han haft en kudde under västen, och hufvudet hade blifvit nedtryckt mot bröstet, som af en tyngd. Han hade synbarligen varit inne och druckit, ty han torkade sig om munnen med afvigan af handen, under det han med en något kisande blick såg bort åt logen. Ansigtet var grått af dam och han hade halmstrån och agnar i håret.

Karr såg ett ögonblick på honom, så ryckte han häftigt tömmarna till sig, piskade på hästen och körde derifrån i ursinnig fart, stannande först, då han kommit utom Olsons egor.

Detta möte bragte hela hans sinne ur jenvigt. Han kunde icke arbeta längre, af färerna blefvo honom förhatliga. Han hade en känsla af förfärlig tomhet inom sig och omkring sig. Åh, hvarför hade han icke fått en son! Han måste hafva en son, denna tanke förföljde honom natt och dag, det stod för honom som den enda räddningen, som ett oafvisligt kraf. Bara han såg ett barn, kom hela hans väsende i uppror.

Men under inflytandet af dessa känslor undergick hans förhållande till Metta en förändring. Allt sedan bröllopsnatten hade de lefvat tillsammans som två främmande menniskor. Hvarje känsla för henne hade denna natt slocknat hos Karr, han hvarken älskade och hatade henne längre, han erfor för henne endast en kall likgiltighet. Den första tiden

hade han undvikit henne, som man undviker den, med hvilken man delar en plågsam hemlighet, men vanan förtoq äfven denna känsla af medbrottslighet, som utgjort ett visst samband dem emellan.

Men den dagen, då han kom hem efter mötet med Olson, såg han på henne med en blick, i hvilken ett visst intresse lyste fram. Han kom plötsligt att tänka på, att hon var hans hustru, — hans hustru, — det vill säga den kvinna, hvars uppgift var att föda honom barn! Och denna tanke alstrade i hans sinne en viss tillgifvenhet för henne, som icke var kärlek, icke stod i samband med hennes person, utan blott tillföll henne såsom den, genom hvilken hans förhoppningar skulle kunna förverkligas.

Och han försökte åter att närma sig henne, fast med en viss blygsel, mot sin vilja erfarande en förödmjukelse, som han icke kunde och icke ville förklara sig. Han hade förberedt sig på att få använda mycket tålmod, mycken undfallenhet, och han sade sig att han skulle tåla hvad som helst för att uppnå sitt mål, ja, om det behöfdes, tilltvinga sig sin rätt, och han blef därför helt förvånad, då han fann sig mött på halfva vägen, då han i stället för det motstånd, han väntat sig, fann en nästan tacksam undergifvenhet. Först nästan plågade det honom detta, det oroade honom som en sällsam gåta, men så slog han bort allt grubbel för

att endast hängifva sig åt sin glädje öfver att se sina förhoppningars förverkligande möjliggjordt.

Och därför blef denna deras äktenskapliga förening blott en kroppslig beröring, och Karr visste intet om hvad som föregick inom Metta.

Hon visste det knappt sjelf; hon skulle icke sjelf kunnat säga hvarför och huru. Hon visste blott, att hon under alla dessa år förtärts af längtan efter något att älska, att hänge sig åt, att hon känt sin ensamhet som ett våld på sig, ett förkväfvande af det bästa inom sig. Hon hade känt inom sig ett behof att vara lycklig och göra lycklig, och hon hade lidit af att icke få tillfredsställa detta behof. Hela hennes väsendé ropade på luft och ljus och värme, på glädje och njutning, — hon såg sig vara vacker, och led af att se sin skönhet bortkastad, hon visste, att hon skulle blifvit älskad och afhållen, att alla ansigten skulle klarnat på hennes väg, att hon skulle spridit en fläkt af lycka omkring sig, som ingen skulle kunnat motstå, och hon såg att allt detta var henne förnekadt, att hon skulle dö utan att någonsin hafva lefvat. — Jo, en gång, — och det var därför, som hon nu fick böta så dyrt! Det var egendomligt detta, hade man då icke rätt att vara lycklig? Var det ett brott att älska, att lyda sin instinkt, följa sina känslor? Hon hade grubblat förgäfvets derpå.

Detta barn, som hon födt med så mycken smärta och som hon älskat så innerligt, det hade dött. Och det enda minne hon hade kvar af det, var sin sjuka kropp. Modern hade gått bort, utan att de någonsin verkligen lärt känna hvarandra. Var det hennes fel? Nu, sedan modern var borta, trodde hon det nästan! Hon mindes hur förändrad modern varit det sista året, — ja, det var isynnerhet efter barnets födelse, som denna förändring inträdt. Hon mindes, hur hon, under den förfärliga matthet, som då under flere dagar hållit henne i ett tillstånd af dvala, en gång haft den föreställningen, att det var någon, som låg och grät bredvid hennes säng, och kysste hennes hand och bad om förlåtelse. Hon trodde då att det varit en dröm, men efter moderns död kom hon på andra tankar. Hon lade det samman med annat, med moderns underliga skygghet, som om hon gått och burit på medvetandet om ett brott, med hennes envishet att vilja intaga en pigas ställning i huset, hon som förr varit så mån om sin myndighet, med detta och mycket annat, och hon förstod, att hon blott hade behöft säga ett ord, för att allt skulle blifvit godt dem emellan. Men detta ord hade hon icke sagt, icke förstått, att hon skulle säga det, — förr än det var för sent.

Hvarpå berodde det, att allt sålunda gick sönder för henne? Var det hennes eget fel

eller var det de andras? Eller var det ingenderas? Hon trodde ibland det senare; hon hade en känsla af, att det fans något skeft i sjelfva det sätt hvarpå lifvet lefdes, i de förhållanden, som de växt upp i och som de sågo herskande rundt omkring sig, och sjelfva ej kunde göra sig fria från. Men hvori detta bestod, det kunde hon icke fatta klart; — hon endast kände, att hon hemfallit deråt den gången hon gifvit sitt medgifvande till giftermålet med Johannes, och att det var detta som sedan hämnat sig.

Då slog det henne, att det måhända skulle kunna försonas detta, om hon gjorde den man lycklig, med hvilken hon gift sig utan kärlek. Och denna tanke stälde honom genast i ett annat ljus för henne; han var dock kanske icke så dålig, som hon trott, han var kanske ett offer för omständigheterna äfven han. Allt det hos honom, som förr uppväckt hennes motvilja och förakt, blef nu ett föremål för hennes medlidande, och från medlidandet hade hon icke så långt till kärlek. Långe återhölls hon dock af sin stolthet från att närma sig honom, men då han gjorde det första steget, kastade hon sig i hans armar, lycklig öfver att ändtligen hafva någon att älska.

Väl fann hon snart, att hans känslor icke voro de samma som hennes, att han icke förstod henne, att det icke var hennes kärlek,

som han sökt, men hon hoppades på framtiden. Och då hon berättat för honom, att hon var hafvande, kom det en viss värme i hans sätt mot henne, han blef öm och omsorgsfull om henne, och hennes hafvandeskap var för dem båda den lyckligaste tiden under deras äktenskap. Metta kände det nog stundom bittert, att det blott var som hans barns mor, hon hade något värde för honom, att han i henne icke såg något annat, icke brydde sig om något annat, det förödmjukade och sårade henne djupt, men hon fördrog det, och hon hoppades på framtiden.

* * *

Karr hade länge setat orörlig i samma ställning; hur länge visste han icke; brasan hade brunnit ut och de glödande vedträna föllo med ett knappt förnimbart ljud tillsammans. Skenet, som förut flackat öfver tak och väggar, drog sig närmare in i kakelugnen, öfvergick allt mer i rött, domnade bort i en långsam afmattning. Mörkret låg tjockt utanför fönstren och regnet fortsatte att trumma på fönsterblecket.

Plötsligt spratt Karr till, vid det att dörren öppnades. Motvilligt tvang han sig tillbaka till verkligheten, reste sig upp och vände sig mot den inträdande. Det var doktorn. Karr såg forskande på honom och bleknade, då han såg,

att hans ansigte bar prägeln af oro och bekymmer. Den förra, pinsamma ångesten betog honom ånyo.

»Kan jag få tala några ord med er?» sade doktorn i en torr, affärsmessig ton, som lät något tvungen.

Karr grep honom hårdt i armen.

»Hvad är det? Är det något?» stammade han.

Men doktorn gjorde sig otåligt lös.

»Inte här,» svarade han. »Jag vill bara ha några upplysningar af er.»

Karr såg på honom. Han kände sig nästan hatfullt stämd mot denne man, som han nyss trott på som en gud.

»Kom med då!» sade han kort och kärft och gick förut genom tamburen in i ett litet rum, möbleradt endast med ett skrifbord och några stolar. Det var mörkt derinne och det förgick en stund, innan Karr kunde finna tändstickorna och tända ett ljus som stod på bordet. Hans hand darrade häftigt. Derefter gick han och stälde sig framme vid fönstret, med ryggen vänd mot doktorn, som gick af och an på golvet.

»Er hustru har haft ett barn förut?» började denne.

Karr ryckte nästan omärkligt till, och nickade så.

»Hur många år sedan?»

Karr sade det. Doktorn framställde några ytterligare frågor, som Karr besvarade, utan att vända sig om eller en enda gång se på honom. Så följde en stunds tystnad, hvar under doktorn fundersamt gick af och an på golfvet. Slutligen stannade han bakom Karr och sade:

»Jag vill inte dölja för er, att det är ett allvarsamt fall, och att jag inte kan ansvara för något.»

Karr svarade ingenting. Han lutade hufvudet tungt mot rutan, i det han med en nervös rörelse lät handen glida genom håret.

Doktorn fortsatte:

»Jag beklagar, att jag inte skall ha tillfälle att konsultera med en annan läkare. Det är högst ogera, som jag tar ansvaret på mig ensam. Jag skulle önska, att ni vore närvarande.»

Karr skakade afvärjande på hufvudet. Doktorn fortsatte:

»Jag skulle likväl helst se, att ni vore det. Allt kan visserligen gå bra, ehuru det alltid blir riskabelt för er hustru med hennes ringa motståndskraft, men det kan också hända, att jag ser mig nödsakad, att, att uppoffra barnet, för att — — —

Han afbröts af ett skarpt, klirrande ljud. Karr hade lutat sig så hårdt mot rutan, att den sprungit sönder. Nu vände sig han sig

om och gick tätt in på doktorn, närmande sitt förstörda ansigte in till hans.

»Jag förbjuder er att röra barnet!» sade han hotande, med kväfd, hes röst och skälfvande läppar.

Doktorn ryggade ovilkorligen tillbaka.

»Ni förstår, att det är i yttersta nödfall! Men om det gäller er hustrus lif, är det min pligt — —»

»Jag förbjuder er det!» afbröt honom Karr i ett våldsamt utbrott. »Jag vill ha' mitt barn, hör ni, mitt barn vill jag ha', och ni skall stå mig till ansvar, om jag icke får det!» Han var alldeles utom sig, hela hans kropp darrade af raseri.

Doktorn såg på honom, betänkte sig ett ögonblick, ryckte så på axlarne och gick ut.

Karr såg efter honom med ett triumferande hånleende. Jag fick dig fast ändå, tänkte han, jag lät inte lura mig af dina spetsfundigheter! Och i ett behof af att gifva luft åt sin öfverretning, började han plötsligt att skratta, skratade så länge, tills han icke förmådde det längre, utan skrattet tvärt dog bort på hans läppar. Det var som om en kall pust farit öfver hans hjerta, han intogs på en gång af en hård, oryggelig beslutsamhet. »Barnet vill jag ha, — barnet!» mumlade han mellan sammanbitna tänder och började gå af och an på golfvet.

Han kände något vått sippra ner för pannan; mekaniskt tog han upp sin näsduk och torkade bort det, men tänkte icke vidare derpå, eller var ens medveten om det.

Ett tag stannade han i sin vandring och tänkte:

»Men om det nu gäller hennes lif, då är det ett mord jag har på mitt samvete? Nå, men barnet då, har jag då rätt att taga dess lif? Hvarför är då det ena mera orätt än det andra? Hvad är det då, man bråkar för, jag har ju bara velat, att naturen skall få hafva sin gång. Jag har ju gjort alldeles rätt. Och ändå fördömde han mig, doktorn, det såg jag på honom. Hvarför är då det ena mera orätt än det andra?»

Han grubblade en stund mödosamt öfver denna fråga utan att kunna finna något svar. Men han försmådde att söka någon rättfärdiggörelse i denna ovisshet, han fann tvärtom en tillfredsställelse i den tanken, att han skulle valt detsamma, äfven om det varit aldrig så orätt.

Barnet ville han ha', — barnet! Med denna tanke slog han bort sitt grubbel och började åter sin rastlösa vandring. Han var rädd för att blifva vankelmodig om han stod still, detta rastlösa gående var ett slags arbete och han kände behof af att vara i verksamhet.

Då kom han att en gång fästa sin blick på näsduken, som han höll i handen, och han

bleknade plötsligt, då han fick se, att den var röd af blod. Åsynen af detta blod förorsakade honom en vedervilja, som han icke kunde bekämpa, och det gick kalla kårar öfver ryggen på honom, medan han stod der och såg på näsduken i sin hand.

Slutligen återhemtade han sig dock; »dumheter!» mumlade han och kastade näsduken bort i ett hörn, sedan han först väl torkat sina fingrar, som också blifvit klibbiga af blod. Men han brydde sig icke om att se efter, om han skurit sig mycket; blodet hade nu stannat, och skråman i pannan kändes styf och obehaglig, tills han snart glömde bort den och icke mer kände af den.

Men den förra kalla beslutsamheten var borta. En pinande ängslan, en ångestfull tyngd öfver bröstet, liksom under trycket af en öfverhängande olycka, förföljde honom, kom hans pulsar att bulta som i feber. Det blef honom olidligt der inne i rummet och han beslöt att gå ut. Men väl i tamburen stannade han orörlig och lyssnade med hämmad andedrägt. Han visste icke om det var inbillning, men han tyckte sig förnimma en återhållen klagan, kvidande och suckar, som gåfvo genljud genom hela hans kropp. En feg ångest förlamade honom, och endast med ansträngning af hela sin vilja förmådde han åter släpa sig in i rummet och stänga dörren efter sig. Men ännu der

inne förföljde honom dessa ljud; han visste, att det var bara inbillning nu, men han kunde icke blifva dem kvitt. Halft i förtviflan gick han fram till bordet, satte sig ned och grep en bundt bref, som lågo der olästa, nyss ankomna med posten.

Han öppnade dem, det ena efter andra, läste igenom dem och lade dem ifrån sig, men då han kommit till det sista märkte han, att han icke förstått ett ord af hvad han läst. Då lutade han sig tillbaka i stolen och stirrade i tom magtlöshet in i ljuset som stod och brann framför honom på bordet.

Då han hade setat så en stund, fick han se en mal komma flygande från någon mörk vrå af rummet och börja kretsa omkring lågan, allt närmare och närmare, tills hettan svedde den och den föll ned på bordet. Men den var endast domnad, efter några ögonblick väknade den åter upp, gned sina vingar, lyfte sig och började åter fladdra omkring ljuset. Karr satt en stund och såg på den, hans sinne blef på en gång så vekt, så vemodigt mildt, han fattades af medlidande med det lilla kräket, och innan det hunnit för andra gången bränna sig, hade han böjt sig fram och blåst ut ljuset.

Men med detsamma han gjort det, ångrade han sig, ty i samma ögonblick det blef mörkt, såg han framför sig Mettas ansigte, så lefvande, att han tyckte sig känna hennes ande-

drägt. Hastigt sträckte han ut handen och famlade efter tändstickorna, men kunde icke finna dem. Då lutade han sig bakut i stolen och slöt ögonen för att utestänga denna syn. Men han såg den endast så mycket tydligare; och han icke endast såg den, han kände den; han kände hennes blick hvila på sig med detta egendomliga uttryck, som han stundom varseblifvit deri och som alltid uppväckt en obestämd oro hos honom, men hvars mening han icke förstått. En sällsam, beslöjad blick, med detta tunga uttryck, som djurögon stundom hafva, detta på samma gång smärtsamt undergifna och ängsligt bedjande uttryck, liksom anropade de om befrielse ur någon kvallfull förtrollning. Man möter någon gång denna blick och erfar en känsla af skuld, af maning och af hjälplöshet, och man skyndar sig att gå förbi. Äfven Karr hade måhända i djupet af sitt hjerta erfarit denna känsla, — och gått förbi.

Men nu kom det som en plötslig uppenbarelse öfver honom, det var som om en slöja dragits bort från hans ögon, och han läste i denna blick, läste och förstod. Det var, som såge han in i ett oändligt djup af kärlek och lycka, en hel verld öppnade sig för honom, hvars tillvaro han aldrig anat, en verld, som legat der bunden, förtrollad, väntande blott på honom för att vakna till lif.

En bitter, aggande ånger betog honom, han hade en ångestfull känsla af att hafva kastat bort sitt eget lif, förintat det bästa af sig sjelf. Det var, som såge han en glimt af en bättre tillvaro, som kunnat blifva hans, — men han hade icke förstått det, och nu var det för sent, — för sent!

Då hade han plötsligt en känsla af, att någon ropade på honom. Han reste sig upp, gick igenom tamburen in i salen. Der stannade han vid dörren och undrade, hvarför han gått dit. Det var mörkt der inne; brasan hade nu alldeles brunnit ut, och kolen lyste rödt der borta i mörkret, men utan att sprida något sken. Då såg han åter framför sig sin hustrus ansigte, kände åter hennes blick, men denna gång låg det endast maning i den, och han förstod hvad han velat. Hon måste räddas, kosta hvad det ville, ännu var det kanske icke för sent, — fick det icke vara för sent!

Han gick hastigt öfver golfvet, men i detsamma öppnades dörren och doktorn kom ut. Karr bleknade, då han fick se honom, och fäste ängsligt forskande sina blickar på hans ansigte. I detsamma hördes der inifrån ett svagt, pipande läte, det hjälplösa kvidande, hvarmed den nyfödde helsar lifvet. Karr ryckte till och grep doktorn hårdt i armen.

»Är hon död?» frågade han skälfvande.

»Nej, hon lefver, det gick bättre än jag vågade hoppas, men . . . Nej, ni får inte gå in,» afbröt doktorn sig och hejdade Karr, som gått fram mot dörren.

Men denne sköt honom otåligt åt sidan.

»Jag vill se henne,» mumlade han mellan tänderna.

»Men jag förbjuder er att gå in,» svarade doktorn häftigt, och stälde sig i vägen för honom än en gång. Det uppstod en kort brottning, men Karr var den starkare och doktorn förmådde icke fasthålla honom. Då släppte han sitt tag och sade:

»Ni vill då ovilkorligen taga lifvet af henne; i så fall är min närvaro här öfverflödig, mjuka tjenare!»

Han tog några steg mot tamburdörren. Då blef Karr med ens åter spak som ett lam.

»Nej, nej, gå inte,» bad han, »jag skall göra allt hvad ni vill, bara hon inte dör!»

Doktorn ryckte otåligt på axlarna, men stannade.

»Jag råder inte öfver lif och död. Men det fins en möjlighet. Hufvudsaken är nu att hon inte blir oroad, den minsta sinnesrörelse kan medföra farliga följder. Se'n få vi se. Kan jag få ett bud till apoteket?»

Karr hade andäktigt lyssnat till hans ord. Nu följde han honom ut och afsände budet i en feberaktig brådska. Då doktorn åter gick

in i sjukrummet, följde han honom till dörren, satte sig så der utanför och väntade.

Men det dröjde blott ett ögonblick förr än doktorn kom ut igen.

»Jag glömde,» sade han, »ni vill väl se er son.»

Karr spratt till, och såg förvirrad upp på honom, blef först röd och så blek.

»Nej, nej, inte nu;» stammade han och sträckte afvärjande ut händerna. »Nej!» återtog han derpå för tredje gången med hård röst.

Doktorn såg förvånad på honom. »En underlig historia, det här,» mumlade han för sig sjelf i det han åter gick in.

* * *

Under två dagar och två nätter lemnade Karr nästan icke sin plats vid dörren. Men han vågade icke gå in, af fruktan att icke kunna bibehålla sitt lugn. Metta var fortfarande ytterligt svag.

Fram på morgonsidan af den tredje natten väcktes han ur en sömn, som omotståndligt bemäktigat sig honom, af doktorn, som varit der allt sedan kvällen.

»Hvad är det?» mumlade han sömnigt.

»Ni måste komma in och hjälpa mig! Det är ingen fara mer för att hon känner igen er. Febern har kommit, och få vi inte bugt med den, så...»

Karr reste sig mekaniskt upp och följde doktorn in i sängkammaren, der en nattlampa spred ett svagt ljus. Han hade ännu icke hunnit skaka af sig sömnen, och han var borta från allt samman, förstod icke, hvad det var fråga om. Han hade den föreställningen, att det var en maskin inne i rummet, som arbetade och flåsade, och han tänkte för sig sjelf, att om de icke slutade med att elda på, skulle den snart springa i luften. Men så blef han förargad på sig sjelf för denna löjliga inbillning, och tvang sig med våld in i ett fullt vaket tillstånd.

Det dröjde en stund, innan hans ögon kunde urskilja föremålen. Då fann han sig stående vid sängfoten, bredvid sig hörde han doktorn syssla med något vått. I det samma kom han att tänka på — — han såg sig oroligt omkring, — nej, gud ske lof, barnet var icke der!

Han fäste sina blickar på Metta. Hennes hufvud låg en smula bakåtlutadt på den hopknölade kudden, ansigtet var förfärligt rödt och uppsväldt, — det såg ut, som om blodet ville tränga sig ut genom det spända skinnet. De inflammerade ögonlocken lågo tungt sänkta, och läpparne darrade vid de flämtande andedragen.

Han stod orörlig och såg på henne; han tyckte, att det var något som saknades i detta ansigte, — men hvad?

Blicken! for det plötsligt igenom honom, och han greps ånyo af samma pinsamma ångest, som den kvällen, då barnet föddes. Han måtte hafva gjort någon rörelse, ty doktorn hyssjade på honom, och den sjuka vände oroligt på hufvudet, suckade och lyfte långsamt ögonlocken. Det gick en darrning genom Karrs kropp, och hans ögon häftades girigt vid hennes. Men den blick, som mötte hans, var stel och glasartad, utan uttryck, utan igenkännande. Han vände sig rysande bort. — —

* * *

Under ett helt dygn, hvarunder febern allt jemt tilltog, lemnade Karr icke Mettas säng. Han kunde icke uthärda den tanken, att hon skulle gå bort och lemna honom i denna oviss-
het. Han ville se hennes ögon med medvetande deri ännu en gång; blicken, — blicken! — det växte hos honom till en fix idé, på hvilken han rufvade hela tiden, utan uppehåll, och ju längre det led mot slutet, dess våldsammare blef hans själsspänning.

Doktorn började frukta, att han led af en börjande sinnesförvirring.

Men hon dog utan att återkomma till medvetandet. Den sista blick, hon fäste på sin man, var tom och brusten, hade redan något af dödens kyla i sig. Och han mindes sedan

alltjemt denna blick jemte den andra, det var som funnes det mellan dem något egendomligt, hemlighetsfullt samband, som han icke förstod och icke sökte förstå, men som dock fans der, — det kände han.

Annars tycktes han icke sörja henne. Efter hennes död blef han åter sig sjelf igen, och de våldsamma sinnesrörelser, doktorn varit vittne till, tycktes icke hafva efterlemnadt några spår. Han egnade sig åter åt sina affärer, som om ingenting händt. Det enda var, att han icke ville se barnet.

Först på kvällen samma dag, som begrafningen egt rum, — den hade firats helt tyst och stilla, — gick han upp i den kammare, der det blifvit inhyst. Genom doktors försorg hade en amma anskaffats. Hon och den gamla kvinnan, — som doktorn sedermera fått veta var Karrs mor, — delade vården om barnet och hade redan hunnit blifva rivaler.

Då Karr kom in, höll amman just på att ge barnet di. Hon blef synbart öfverraskad, men låtsades så ingenting om utan fortsatte. Karr stannade några steg ifrån henne, men undvek hennes blick, och betraktade endast oafvändt den lille, som med kropp och själ gick upp i sin sysselsättning och icke tog någon notis om honom.

»Det är en dugtig pojke,» började slutligen amman inställsamt. »Frisk som en nöt-

kärna, och så'n aptit han har, det är alldeles märkvärdigt!»

»Han blir allt lik brukspatron,» fortsatte hon efter några ögonblicks väntan på svar.

»Blir han?» utbrast Karr plötsligt och fick tårar i ögonen. Och då den lilla nu slutat dia, och amman lyfte upp honom, tog han honom i sina armar och kysste honom så våldsam, att han började skrika. Och trots ammans protester och den lilles skrik, höll han honom länge i sina armar och betraktade honom med lidelsefull ömhet, den bittra, tyranniska ömhet, man hyser för det, som kostat en mycket, — allt för mycket.

* * *

Från denna stund kom det något oroligt, nervöst i KARRS väsende, något, som förr varit honom alldeles främmande. Han hade kommit sig upp genom en seg, okuflig ihärdighet, genom en egendomlig förmåga att fästa sin blick på ett bestämdt mål, och så icke se något annat än detta, rikta hela sin vilja, alla sina tankar och alla sina begär blott på detta, tills han uppnått det. Han såg aldrig längre framåt, aldrig åt sidorna, hvarje mål var för tillfället det enda och yttersta, ända tills det blifvit uppnådt och ett nytt trädde i dess ställe. Och med denna förmåga af koncentrering var förenad

en vaksam, misstrogen försigtighet. Han mistrode allt och alla, anade försåt och snaror öfver allt i sin väg, och kände sig först noga före innan han tog ett steg.

Men nu var det ej längre så; nu hade den beräknande viljan gifvit vika för en feberaktig åtrå, en lidelse, som tog alla hans själs- och kroppskrafter i besittning, gjorde honom till slaf under sitt välde. Han kastade sig med ett slags raseri in i affärerna, arbetade rastlöst, dag och natt, utan att kunna njuta någon hvila. Han var som en full människa, som då hon en gång börjat springa, icke kan hålla sig uppe annat än genom fortsatt springande; i samma ögonblick hon stannar, faller hon. Han kastade sig in i vidlyftiga spekulationer, satte stora summor på spel, vann ännu större, men kände sig aldrig nöjd, icke ens glad öfver det han vunnit. Han förlorade sin kallblodighet gent emot penningen, den steg honom åt hufvudet som en rusdryck.

Han hade penningfeber.

Men stundom, midt i arbetet, under det han satt lutad öfver sina siffror, kunde det fara ett ryck genom honom, och han var på en gång borta från allt. Då såg han framför sig ett par ögon, sorgsna och förebrående, en blick, som brände honom lik en anklagelse, och ett tvifvel steg upp och tog form i hans sinne. Var det värdt att eftersträfva, detta, hvaråt

han egnade sitt lif? Och nästan med ursinne kastade han sig åter öfver arbetet, för att förfaga detta smygande tvifvel, som han icke ville, icke vågade gifva fäste. Han kastade det med förbittring ifrån sig, och dock fans det ständigt der, det var det som låg på botten af hans lidelse, gaf den näring och ständigt förnyad styrka.

Ty i lidelsen ligger ofta doldt ett tvifvel om värdet hos det, som man åtrår.

Så småningom gick dock krisen öfver, upphetsningen efterlemnade afmattning och med afmattningen återkom lugnet. Tviflet förlorade allt mer sin karakter af tvifvel, blef förvillande likt tro. En dag tog han en öfversigt af sin affärsställning och såg med förskräckelse, hur invecklad den var; det föreföll honom som om han en tid lidit af en sinnesförvirring, från hvilken han dock nu, gud ske lof, tillfrisknat. Men det dröjde flere dar, innan han kunde hemta sig från sin förskräckelse, och först efter en tids försigtigt manövrerande kände han sig åter på fast mark, och kunde egna sig åt sitt arbete, lugnt, metodiskt och beräknande som förr.

Och att han nu var riktigt frisk igen, märkte han derpå, att han allt mera sällan såg de der ögonen, tills de slutligen alldeles voro borta.

Det var samtidigt som hans son åter började intaga ett allt större rum i hans tankar.

Ty hans fadersglädje, som ett ögonblick häftigt blossat upp, hade se'n lika hastigt slocknat igen. Han kunde sjelf icke förstå, hur det kom sig; han hade ju förr nästan varit sjuk af längtan efter en son, en son att arbeta för, samla för, blifva rik för, och nu, då han hade en, nu var det nästan som en misräkning, en krossad illusion. Och det egendomliga var, att i barnets närvaro kände han samma ånger, samma aggende sjelfförebåelser, som — de der ögonen uppväckte hos honom. Derfor undvek han ängsligt all beröring med barnet, ja, blotta tanken på det plågade honom.

Det gick dock öfver äfven detta, han blef »menniska» igen, och då först började han i verkligheten erfara den glädje, han förut endast känt genom saknaden, glädjen öfver att hafva en son, en arfvinge. Men hvad han icke mera erfor, det var den glädje, som uppfyllt honom, då han första gången höll barnet i sina armar, denna varma, rika ömhet; då han nu såg på den lille, var det med mera stolthet än ömhet, mera beundran än kärlek.

Gossen hade blifvit döpt till Axel Emanuel. Af fadern kallades han Axel, af amman Akke och af farmodern Manuel. Vid födseln hade han varit liten och späd, men redan efter ett par veckors tid hade han ätit upp sig i en otrolig grad, blifvit stark och frodig. Det var som om han länge varit satt på svältkur, han hade

en märkvärdig aptit och egnade sig den första tiden alldeles odeladt åt dess tillfredsställande. Ehuru han annars var ganska lätt tillfredsställd kunde han skrika i timal, om man nekade honom bröstet, det var fåfängt man sökte stoppa något annat i munnen på honom, han lät icke narra sig utan skrek och skrek, ända tills han fick sin vilja fram. Då var han genast åter solsken, och man kunde se på honom, hur han njöt, njöt i långa, fulla drag, tillkännagifvande sin belåtenhet genom stånkningar och andra oartikulerade ljud. Med tiden förstod han att göra denna njutning allt mera raffinerad, han ville ligga vid bröstet äfven om han icke var hungrig, ja, till och med under det han sof. Då han ätit sig mätt, låg han alldeles stilla, famnande bröstet med ett lycksaligt leende på sitt lilla runda, röda ansigte, tills ögonen slutligen föllo till hopa och han somnade. Men försökte man då flytta honom, var han ögonblickligen vaken och skrek; först efter en god halftimmas sömn var han så pass medvetlös, att man varsamt kunde förflytta honom till vaggan, utan att han vaknade. Och då hade han den förtjensten, att han sof både länge och väl.

Detta gick dock icke för sig utan protester från ammans sida, och som hon sjelf just icke led brist på egen vilja, hade det troligen kommit till starka sammanstötningar, om icke far-

modern varit. Men hon hade från första dagen fattat ett obeskrifligt hat till amman, och då hon fann sig undanträngd från första platsen i barnkammaren af denna, hämnades hon genom att förfölja henne med en svartsjuk, oafållig vaksamhet. Och så snart ett enda misstänkt ljud, en ansats till skrik hördes, inrapporterades det genast till Karr, inför hvilken amman ständigt var inställsam och undfallande.

Hon var en stark, blodfull bondkvinna, fullkomligt rå och obildad, men begåfvad med ett godt hufvud och ett vackert ansigte. Det var något starkt sinligt i hela hennes utseende, och blicken från hennes mörka ögon kunde stundom få något lystet, nästan glupskt i sig. Men vacker var hon, och det sades, att hon oakadt sin fattigdom kunde haft flere goda partier i sin hand, om hon icke skämt spelet genom sin lättsinnighet.

Derför hade det blott varit af nödtvång, som doktorn rekommenderat henne till platsen som amma. Hon var då för tillfället den enda i trakten som fans att tillgå, var stark och frisk, och barnet var vid födseln så pass svagt, att han icke ansåg rådligt att låta det uppfödas vid flaska.

Men Karin, så var hennes namn, hade från första ögonblicket förstått att sätta sig in i sin ställning. Från det hon kom i Karrs

hus hade man icke vidare kunnat finna något att anmärka mot henne. Antingen hade hon verkligen blifvit ärbar, eller också förstod hon på ett förvillande sätt gifva sig sken deraf. Ja, en tid hade hon till och med visat sig nästan pryd inför Karr, låtit påskina en viss blygsel öfver att i hans närvaro blotta sin barm för att gifva barnet di; men då hon märkte att detta lemnade honom fullkomligt oberörd, upphörde hon alldeles dermed, ja blottade kanske mer än hvad nödvändigt var. Hennes ihärdiga försök att väcka hans uppmärksamhet visade sig dock länge lönlösa, han hade endast ögon för barnet.

Hvarje afton, då det var sofdags för den lille, plägade Karr komma in i barnkammaren, och se hur han lades i säng. Han var vanligen alldeles tyst under dessa besök, och höll sig alltid på något afstånd från barnet, liksom om han varit blyg för det. Endast sällan lät han förmå sig att taga det på armen och smeka det. Karin brukade ofta skrattande påstå, att »brukspatron var rädd för ungen.»

Så var det en afton, — gossen var då nära ett år gammal, — som Karr på vanligt sätt kom in i barnkammaren. Karin satt med gossen vid bröstet; farmor stod och bäddade vaggan. Karr började gå af och an in i rummet, stannade då och då och såg på den lille.

Då ryckte Karin plötsligt till och uppgaf ett svagt rop.

»Hvad är det?» sade Karr och såg förvånad på henne.

»Åh, han gör illa mig, den lilla bytingen! Jaså, brukspatron vet ju inte, att han fått sin första tand.»

»Nej?» utbrast Karr och blef röd i ansigtet.

»Jo, i dag på morgonen, se här!»

Hon tog gossen från bröstet och öppnade med fingret hans mun — så att tandköttet blef synligt.

Den lille knöt näfvarne och började skrika mot Karr, som efter ett ögonblicks tvekan lutade sig öfver honom och nyfiket betraktade en liten mjölkvit spets, som på ett ställe stack fram ur tandköttet.

Men i detsamma kommo hans blickar att fästa sig vid Karins blottade barm, som var tätt intill hans ansigte. Han erfor en plötslig känsla af obehag, och reste sig hastigt upp. Då mötte han hennes blick, som hvilade på honom med ett egendomligt leende uttryck. Ett plötsligt illamående, nästan som en svindel fattade honom, han blef alldeles blek, vände sig hastigt bort och gick ut ur rummet.

Dagen derefter, — det var en varm sommar-dag, stod Karr vid fönstret i sitt rum och trummade tankfullt på rutan. Han hade haft en

sömlös natt och nu på morgonen hade han icke kunnat arbeta.

Nedanför honom låg trädgården i full blomning, förbi den strök landsvägen fram, der bortom en sträcka åkerfält, rågen redan stubbad och hvetet moget för lian, och så längst borta en glänsande strimma af sjön.

Men Karr betraktade icke utsigten, hans blickar irrade planlöst omkring. På en gång ryckte han till, gjorde en rörelse som för att vända sig bort, men stannade så och fäste sina ögon på ett ställe, först osäkert, liksom famlande, men sedan oafvändt, nästan girigt.

Det var Karin, som kom fram åt en af gångarne, skjutande framför sig vaggan med barnet.

Karr följde henne med ögonen, under det hon långsamt närmade sig. Han såg nu för första gången, hur vacker hon var. Hans blickar följde skyggt hennes kropps konturer, som aftecknade sig under den tunna drägten. Klädningslifvet var en smula öppet vid halsen, och der stannade hans blickar. Han mindes den föregående aftonen, — den hade egentligen aldrig varit ur hans tankar, — och blodet steg honom hett åt hufvudet.

Karin måtte hafva vetat, att han stod der och såg på henne, ty då hon var midt nedanför fönstret, höjde hon plötsligt blicken och såg honom rätt i ögonen. Hennes blick hade

samma uttryck som den föregående kvällen, på en gång gäckande och full af löften; det var som om hon sade: »se här, tag mig!» och så tillade: »om du kan.»

Karr fick på en gång en underlig färgförnimmelse, han tyckte, att den var hvit, denna blick, hvit som ett hvitglödadt jern. Det var endast med en våldsamt ansträngning, som han kunde lösrycka sina ögon från hennes.

I samma ögonblick, som Karin såg, att han icke längre betraktade henne, kom det ett triumferande leende på hennes läppar. Hon släppte vaggan, satte händerna i sidorna och lät sina blickar öfverfara den stora, hvita stenbyggnaden. Den hade nu en tid varit inbegreppet för henne af all lifvets härlighet, och nu hade hon en känsla, som om hon tog den i besittning.

Men Karr hade sjunkit ner på en stol vid skrifbordet, och satt der stirrande framför sig. Blodet kokade inom honom och han darrade i hela kroppen af matthet. Han kunde icke få Karins bild ur sitt sinne, han såg henne framför sig, hvart han vände sina ögon, än i den ställningen, än i den, såsom han mindes henne från många gånger, då han dock icke trott sig hafva lagt märke till henne. Tanken på hennes kropp förföljde honom, denna starka, varma, yppiga kropp.

Men det var ingen njutning i detta tillstånd, det förorsakade honom endast en pinsam ångest, en obestämd fruktan. Han var rädd, endast rädd.

Denna afton lemnade han icke sitt rum. Men i barnkammaren blef det ett mer än vanligt häftigt uppträde mellan farmor och Karin.

Följande morgon lät Karr tillsäga denna, att hon skulle komma upp på hans rum.

Det dröjde en stund, innan hon infann sig; slutligen hörde han henne gå i dörren. Då vände han sig om och kastade en hastig blick på henne, under det hon stod vänd ifrån honom för att stänga dörren. Han märkte, att hennes armar voro uppkafade högt öfver armbågen; så såg han åter bort och betraktade henne sedan icke mera under hela tiden, som hon var der inne.

Karin stod en stund villrådig nere vid dörren. Hon var synbart osäker om, hvilken hållning hon skulle antaga. Slutligen gick hon djerft fram till honom, stannade tätt in till stolen, hvarpå han satt, och tummade förklädessnibben mellan fingrarne.

»Patron ville tala med mig?» sade hon hviskande, neg djupt och sneglade på honom under de sänkta ögonlocken.

»Ja,» svarade Karr kärft, »jag vill låta dig veta, att jag inte längre kan behålla dig i min tjänst.»

Karin tog ett steg tillbaka och stirrade på honom med oförstäld förvåning.

Han sköt fram till henne ett par sedlar som lågo på bordet och fortsatte:

»Här har du återstoden af din lön, i morgon får du vara ur huset.»

Karin stod fortfarande alldeles handfallen.

»Ska' jag, — — ska' jag?» Hon stammade och kunde icke finna ord.

»Men hvad har jag då gjort?» kom det slutligen.

»Jag vill inte ha' gräl och bråk i huset. Du kan inte samsas med min mor, och därför måste du bort. Allt nog — jag vill inte ha' dig här längre!» slöt han häftigt och slog näfven i bordet.

Men Karin hade nu hemtat sig en smula och började återvinna modet.

»Men jag försäkrar patron, det ä' inte mitt fel, jag får aldrig vara i fred, hon lägger sig i allt hvad jag gör, och förstör alldeles lilla Akke för mig, så att jag inte får några händer med honom, fast han är en så snäll och rar unge; — man kan verkligen inte stå ut med det.»

»Det är bra,» afbröt Karr kärft, »det blir vid hvad jag sagt.»

Då började hon gråta, och innan han visste ordet af, hade hon kastat sig ned på golvet bredvid honom, omfattande hans knän och

tryckande sig tätt intill honom. Hennes ansigte var doldt i förklädet.

»Förlåt, goa patron, jag ska' aldrig mera, — men jag kan inte skiljas från barnet, jag håller så gruffligt mycket af honom, och hur ska' det gå med den lilla stackarn, om jag — —»

Hon lade sig allt tätare upp mot honom, under det hon snyftade och jämrade sig.

Karr satt först alldeles öfverraskad och såg på henne med osäkra blickar, tills han med ens häftigt gjorde sig lös och reste sig upp.

»Det tjenar ingenting till,» sade han hårdt.
»Det blir som jag sagt. Du kan gå nu.»

Karin reste sig långsamt. Hon var mycket röd i ansigtet — men der märktes inga spår af tårar. Hon stod en stund och följde honom med ögonen, der han gick af och an på golvet.

»Patron vill då verkligen?»

»Ja, har du hört!» svarade Karr och stam-pade otåligt i golvet.

Då tog hon sedlarne på bordet, såg på dem och funderade ett ögonblick, knäppte der-efter upp ett par knappar i lifvet och stoppade sedlarne i barmen, under det hon sneglade bort åt Karr. Derefter gick hon långsamt till dörren, stannade ännu en gång och såg frågande på honom, men då han vände henne ryggen, öppnade hon den och gick.

Tidigt den följande morgonen begaf hon sig af. Hon tycktes till det sista hafva väntat

att blifva kvarhållen, men då intet sådant förmärktes, sjönk hennes mod, och hon började gråta på fullt allvar. Då hon tog afsked af barnet, kysste hon det upprepade gånger i ett häftigt utbrott af ömhet.

Derefter gick hon och knackade på dörren till Karrs rum.

»Stig in!» svarade han. Hon öppnade dörren.

»Jag ville säga adjö till patron!» sade hon med klagande stämma.

Karr vände sig icke om, utan nickade endast och sade ett kort: »adjö!»

Karin tvekade ett ögonblick, gick så fram till hans stol och sade:

»Om patron ångrar sig, — och det vet jag att patron kommer att göra, — så ska' jag komma igen».

Alldeles ursinnig reste Karr sig upp och röt åt henne: »Gå!»

Då blef Karin het. Och med en knyck på nacken utbrast hon:

»Gud bevars! Jag vill visst inte truga mig på någon, det behöfver man inte, när man ser ut som jag, ska' jag säga patron. Det fins nog de, som vill slåss om mig. För resten ska' jag säga,» fortsatte hon med ett leende, som blottade hela hennes tandrad, »att hela saken är den, att patron är rädd för mig!»

Karr såg på henne, alldeles mällös. Han kände sig verkligen rädd för denna kvinna.

Hon märkte hans förvirring och fortsatte, i det hon inställsamt närmade sig honom.

»Nå, vill inte patron, att jag skall stanna?»

Karr kände sig åter fattas som af en svindel. Med en sista ansträngning, drifven af en slags själfbevarelseinstinkt, fattade han henne i armen och sköt henne med våld ur rummet, hvars dörr han läste efter henne.

Karin stod en stund orörlig och såg på dörren. Så knyckte hon trotsigt på nacken, utslungade ett håfullt: »Dumhufvud!» och gick.

Men då Karr var ensam, drog han ett djupt andedrag af lättnad, som om han undsluppit en fara.

* * *

Det blef en svår pers, innan den lille kunde sätta sig in i att icke mer hafva någon »dada», och hans dåliga humör gick hufvudsakligen ut öfver farmor. Men hon fördrog allt med ett outtröttligt tålamod.

Det var kort efter mötet med Olson som Karr tagit modern i sitt hus. En morgon hade han farit bort, utan att säga hvart, och på kvällen återkommit med modern.

Denna var då alldeles nedbruten, så godt som fullkomligt sinnesslö. Hon hade icke

känt igen sonen, utan tycktes lefva i den föreställningen, att hon kommit till gården såsom fattighjon. Det vänliga mottagande hon rönte, uppväckte endast misstroende hos henne, och hon kastade oroliga blickar omkring sig, liksom anande något hemligt försåt. Men då man, sedan hon ätit, förde henne till en ordentligt bäddad säng och lät henne förstå att hon skulle ligga der, hade hon plötsligt brustit ut i en våldsam gråt, och då hon halft med våld blifvit förmådd att lägga sig i sängen, hade hon fattat den öfver henne nedlutade Mettas hand och kysst den lidelsefullt. Och sedan hade hon i flere dagar endast talat om sängen, och då hon trodde sig obemärkt smög hon sig bort till den och strök försigtigt, nästan rädd, med sin valkiga, skrumpna hand utefter örongåttet.

Från den stunden hyste hon för Metta en blind tillgifvenhet, i hennes närvaro kunde det slocknade förståndet glimtvis flamma upp igen, och fast hon annars var mycket envis, så snart hon fått en idé i hufvudet, behöfde Metta endast säga ett ord, och hon lydde obetingadt. I allt, utom i en punkt — och det var att hon icke behöfde arbeta längre. Detta kunde Metta icke få henne att förstå, och på alla hennes föreställningar svarade hon endast genom att envist skaka på hufvudet och muttra för sig sjelf:

»Åh, jag orkar nog, jag orkar nog!»

Slutligen förstod Metta, att hon fåttade detta, som om man ansåg henne orkeslös numera, och såg en förolämpning deri, och då måste hon gifva efter och låta den gamla hållas, nöjande sig med att försöka hindra henne från att taga på sig det gröfsta och tyngsta arbetet.

För Karr visade hon deremot en skygghet, som vanan aldrig kunde öfvervinna. Huruvida hon i honom igenkände sin son, kunde man aldrig komma på det klara med, han kallade henne farmor som alla andra, och då hon talade om honom, kallade hon honom patron.

En gång försökte Metta leda hennes tankar tillbaka i tiden för att sålunda uppväcka hennes slumrande minne. Den gamla satt och hörde på henne och nickade, men utan en skymt af intresse i sitt ansigte, till dess Metta helt plötsligt, utan någon förberedelse frågade, om hon visste, hvad det blifvit af hennes son.

Då blixtrade det ett ögonblick till i hennes ögon och hon mumlade:

»Johannes, — ja, han gick ifrån mej, — han gick ifrån mej!»

Men så slocknade blicken igen, och hon fortsatte med en medlidsam skakning på hufvudet.

»Det var en så dum pojke, — så dum, så!»

Och då Metta varsamt sökte låta henne förstå, att det var hos denne sin son, Johannes,

som hon nu befann sig, svarade hon endast med ett slugt leende.

»Ja, jag vet, jag vet.»

Det var allt, hvad man kunde få ur henne.

Men den dag, då doktorn lade den nyfödde i hennes armar, vaknade dock ett minne i hennes själ, — modersminnet. Hon skötte och vårdade den lille med denna ömhet, denna instinktlika kännedom om barnets behof, som endast modern besitter.

Och från den stunden hade det kommit ett ljus öfver hennes ansigte, som dock icke var förståndets, ty det var lika dunkelt som förut, — i allt hvad som icke rörde barnet. Men för dess outvecklade, späda sinne lämpade sig hennes förträffligt, — de stodo på samma nivå. Hon läste hans outtalade önsknningar, förstod hans något nyckfulla teckenspråk, tydde hans oartikulerade utrop långt bättre än någon annan.

Då Metta dog, öfverflyttade hon hela den tillgifvenhet, hon hyst för henne, på gossen. Han blef nu föremålet för alla hennes tankar, hela hennes lif rörde sig hädanefter uteslutande kring honom. Hon afgudade honom, beundrade honom, lydde honom blindt, han var hennes »lilla prins», hon hans slaf, hans leksak, som han icke skonade mer än sina andra leksaker.

Derför hatade hon Karin med hela styrkan af sin förmörkade själ. Och den dag, då

denna lemnade huset, passade hon på ett tillfälle, då Karr gick förbi henne, fattade hans hand och ville kyssa den. Han ryckte visserligen bort den så häftigt, som om han bränt sig, men sedermera började hennes skygghet för honom gifva vika, om hon också alltid røjde en viss osäkerhet i hans närvaro. Och äfven Karr höll sig icke så främmande för henne som förr, barnet närmade dem till hvarandra.

Och nu var hon lycklig, ty nu var hon ensam om sin afgud. Den lille försonade sig också snart med bytet; med barnets divinationsförmåga upptäckte han, att han i farmor hade en blindt undergifven slaf. »Prinsen» förstod snart att tillvälla sig oinskränkt envåldsmakt. Farmor fick icke ett ögonblicks ro; då han sof, måste hon sitta och vagga honom, annars behagade han icke sofva; var han vaken måste hon tillfredsställa hans minsta nyck, och de små näfvarne ruskade ganska omildt i den gamlas gråa, tofviga hår, om han icke fort nog fick sin vilja fram. Var han vid dåligt humör, hade han den egenheten att ovilkorligen vilja bäras, och då var det farmor som fick bära honom på sina trötta armar; var han vid godt humör, fann han ett outtömligt nöje i att leka häst, d. v. s. han skulle vara kusk och farmor häst. Och farmor var häst, hon gnäggade så godt hon det kunde, hon kröp på händer och knän framför sin lilla

plågoande, som icke sparade piskan, och kände knappast hur det värkte i hennes stackars, arbetsbrutna rygg.

Men ju äldre han blef, dess svårare hade hon att kunna följa med den lille. Han växte ifrån henne, både kroppsligen och andligen. De styfva benen kunde snart ej längre hålla takt med hans, ystra och springsjuka som en fölunges, hennes gamla, stapplande förstånd kom till korta gent emot hans vaknande vetgirighet. Det märktes på minspelet i det färdade ansigtet, hur hon ansträngde sin stackars hjerna för att reda de kvistiga frågor, han satte på henne; men innan hon ännu hade fått hans mening klar för sig, hade han redan sprungit öfver till något annat, och då blef hon alldeles förbryllad och såg på honom med en hjälplös förvirring i sin blick. Och då slutligen Axel otåligt utbrast: »Usch farmor, du är så dum, så!» böjde hon ödmjukt sitt gråa hufvud och mumlade för sig sjelf:

»Det är ett märkvärdigt barn! Ett märkvärdigt barn!»

Men i smyg grät hon ofta bittra tårar. Hon kände instinktlikt, att han gick ifrån henne, att hvarje dag gjorde afståndet dem emellan allt större. Och hon kunde icke förstå, hvarför det behöfde vara så, hvarför hon icke alltid kunde få hafva kvar sin lille prins, som hon förstått så bra.

* * *

Sålunda växte Axel upp. Med åren framträdde allt mer något häftigt, otygladt i hans karakter, det var öfvermått i allt hvad han företog sig, öfvermått i hans sorg och glädje, i hans lekar och i hans tankar. Han var icke svår att sysselsätta, den minsta småsak kunde uppväcka en stormande glädje hos honom, men han måste alltid hafva nytt, alltid ombyte. Och hans lekar spredo alltid förstörelse och förderf omkring sig, hvad som kom i hans händer var med detsamma tillspillogifvet. Dock låg häri aldrig någon medveten elakhet eller grymhet, han gjorde det utan att veta deraf, utan att tanken derpå kastade en enda skugga öfver hans öppna, ljusa barnansigte. Och han behöfde blott le sitt glada, soliga leende, som kom ögonen att tindra och gräfde gropar i kinderna, för att vinna alla för sig, släta ut spåren af sin omedvetna grymhet och eröfra till och med sina offer.

Hans väg i huset var alltid betecknad med spillror af sönderslagna föremål, hans leksaker voro i trasor samma dag han fått dem; rabatterna i trädgården plundrades obarmhertigt af hans små gropiga händer, ty han kunde icke se en vacker blomma utan att rycka upp den och ögonblicket derpå glömma den och kasta bort den. En dag fick han se några barn, som höllo på att leka trädgård, gräfde och planterade och sådde i en sandgrop; han skulle

göra detsamma, men tröttnade snart och slutade med att ställa blommorna upp och ner, med toppen i jorden och roten uppåt. En tid fick han en passion för att samla fågelägg och plundrade obarmhertigt alla fågelbon i trakten. Men då man förklarade för honom, hur ondt han gjorde de små fåglarne härigenom, blef han först förvånad och se'n ledsen, bar tillbaka äggen och gick följande dag och knackade sönder dem för att se om det verkligen var ungar i dem.

En gång kom han till farmodern och frågade henne, hvarför inte han hade en mamma som alla andra barn. Då den gamla förklarade för honom, att modern dött, då han föddes, blef han tankfull, och då han på kvällen skulle gå och lägga sig och tog god natt af fadern, frågade han denne helt plötsligt:

»Hvarför dör inte alla mammor, när de får barn?»

Karr blef i första ögonblicket så häpen, att han icke kom sig för med att svara något, men så utbrast han häftigt:

»Hvem är det, som gått och satt i dig sådana dumheter?»

»Men min mamma dog ju, när jag kom,» envisades den lille, »hvarför dör inte alla då?»

Karr såg förvirrad på honom, vände sig så bort och sade hårdt:

»Gå och lägg dig, och bry dig inte om det der!»

Axel gick, och Karr försjönk i tankar. Gossens ord hade uppväckt pinsamma minnen hos honom, minnen, som nu så länge varit undanlagda, att han nästan lyckats glömma, att de funnos till. Men efter en stund kände han någon sakta röra vid sin arm. Han vände sig om. Det var Axel, som kommit tillbaka, halft afklädd och barfota.

»Var det mitt fel, pappa?» frågade han hviskande och såg på fadern med en stor, ängsligt forskande blick.

Det började rycka i Karrs ansigte, och med kväfd röst svarade han:

»Nej, nej, du råde inte för det.»

Den lille drog en djup suck af lättnad och gick. I dörren vände han sig om, visade på sina bara fötter, som voro randiga efter strumporna och skrattade.

Karr såg efter honom, och då han väl var borta, betogs han af en häftig, nästan smärt-sam lust att taga honom i sina armar, krama honom, kyssa honom, smeka honom. Och hela kvällen plågades han af en bitter ånger öfver att han icke gjort det. Han hade en känsla af, att han låtit något dyrbart gå förloradt för sig.

Det hände honom stundom, detta, i ensamheten kunde det ibland komma öfver ho-

nom en våldsam längtan efter barnets smekningar, ett begär att med ord och handlingar bevisa honom sin kärlek, men när den lille var hos honom, var han kall, nästan sträf. Om det nu var blygsel eller hvad det var, men hans faderskärlek trufdes icke rätt i gossens närvaro.

Och dock var denne nästan aldrig ur hans tankar. Det var på honom han tänkte, der han satt vid sin pulpet och summerade sina siffror, det var för hans skull han gladdes öfver hvarje lyckad spekulation, hvarje plus till sin förmögenhet, det var för hans skull han var en hård, obeveklig fordringsegare. Han sökte måhända en slags rättfärdiggörelse häri, tanken på sonen kastade ett försonande skimmer öfver den kärlek till penningen, som — det kände han sjelf, — grep honom allt fastare i sina klor. Det var icke penningen han älskade, sade han till sig sjelf, det var sonens framtida lycka, det var medvetandet om, att dessa penningar skulle bereda honom alla de förmåner, de njutningar, det anseende, han sjelf saknat.

Men dock plågade det honom, att höra den lille sjelf tala om framtiden; orden: »då jag blir stor» i barnets mun voro honom obehagliga. Och hela den brusande lefnadslust, den förmåga att njuta af stunden, odeladt, utan baktanke, som präglade den lilles väsende, ingaf honom en instinktlik ovilja, en aningsfull

räddhåga. Och på samma gång något som liknade afundsjuka.

Och ibland riktigt skrämde honom den lille. Han brukade hvarje födelsedag få penningar af fadern, som han sjelf fick lägga ner i en sparbössa, som denna hade i sitt förvar. Men en födelsedag, — Axel var då nio år gammal, — befans det att sparbössan var spårlöst försvunnen. Der blef ett strängt förhör, och slutligen förmåddes Axel att bekänna, att då han några dagar förut fått höra en saga om en liten prins, som var så rik, att han kastade smörgås med guldstycken, han sjelf fått en obetvinglig lust att försöka detsamma med sina pengar. Och så hade han tagit sparbössan, slagit sönder den och gått ner till sjön, och —

Längre hann han icke, då Karr fattade honom i armarne och ruskade honom med hela sin styrka, i det han utbrast:

»Du menar väl inte, att du kastat pengarne i sjön!»

Den lille blef förskräckt och började gråta.

»Jag kastade smörgås med dem,» snyftade han, »men — men det gick — så, — så illa —»

Karr släppte honom, och satt en stund alldeles handfallen, utan att kunna säga ett ord.

»Allihop?» frågade han slutligen tonlöst.

»Ja-a!» snyftade Axel.

Karr betraktade honom häpen. Det var honom ofattligt detta, men han kände, att här

måste vidtagas några utomordentliga åtgärder. Han steg upp och började gå af och an i rummet. Om han skulle försöka tala reson med gossen, förklara honom — —; osammanhängande fraser om penningens värde, om sparsamhet o. s. v. flögo honom genom hufvudet, men han kunde icke komma sig för med att säga ut dem, det föreföll honom så besynnerligt. Alldeles rådvill stannade han slutligen och såg på Axel, som emellertid slutat gråta och nu lugnt afbidade, hvad som vidare skulle ske. Då kom det förra raseriet åter med ökad styrka öfver honom, blodet steg honom åt hufvudet, och innan han ännu hunnit öfverväga, hvad han ämnade göra, hade han fått fatt i en käpp, som stod borta i vrån och nalkades den lille, hotande svängande den i luften. Axel hade aldrig förr fått stryk, och tycktes först icke förstå, hvad det skulle bli af. Men då fadern var alldeles in på honom smög han sig behändigt under hans arm, rusade till dörren, fick upp den och började springa. Karr efter; genom förstugan, genom salen, så ut igen och uppför trappan gick jagten, men der snafvade Axel och föll, och innan han ännu hunnit resa sig, stod Karr öfver honom. Men i samma ögonblick öppnades dörrn till barnkammaren, farmor stod på tröskeln och betraktade scenen med förvirrade blickar. Men så blef det klart för henne, hvad som var å färde, och innan Karr

ännu hunnit slå det första slaget, hade hon rusat fram och ställt sig framför honom. Hela hennes kropp darrade, och i det hon skakade de skälfvande händerna mot honom, skrek hon hotande:

»Våga dig bara — Johannes!»

Karr ryckte till vid detta namn, och tog ovillkorligen ett steg tillbaka. Ett aflägsset minne trängde sig plötsligt på honom, minnet af en dag, då han på samma sätt sett modern stå hotande och ursinnig framför sig. Det sväfvade för honom, att det kunde vara ett samband mellan dessa händelser, men han kunde icke finna på hvilket. Men hans vrede var borta, han kastade käppen ifrån sig, vände sig bort och gick åter ned för trappan och in i sitt rum. En djup nedslagenhet började nu i stället bemäktiga sig honom, han kände sig så förfärligt, tröstlöst sorgsen, — allt, hela lifvet föreföll honom så tomt, så värdelöst, så uselt, att han helst skulle velat lägga sig ned och gråta. Men han kände, att han icke hade några tårar.

Så kom han att tänka på barnet, och en häftig ångest grep honom. Tänk om den lille nu skulle blifva rädd för honom, tänk om han i denna stund lärt barnet afsky sig! Nej, allt annat hellre än det, — han kände i denna stund, att om barnets tillgifvenhet togs ifrån honom, skulle han icke kunna härda ut i all denna tomhet. Dess kärlek måste han behålla, till

hvad pris som helst, — ja, till hvad pris som helst. Och åter betogs han af denna häftiga längtan efter den lilles smekningar, efter att känna hans armar om sin hals, stryka sin kind mot hans, hafva hans varma, mjuka kropp in till sin, — som aldrig blef annat än en längtan. Han ville gå till honom, be honom om förlåtelse, han skulle ge honom allt, hvad han ville ha, allt hvad han ville ha, bara han blef god på honom igen.

Han smög sig uppför trappan och gläntade på dörren till barnkammaren. Axel stod framför spegeln och undersökte nyfiket en stor kula i pannan, som han fått i fallet och som redan började antaga en blågrön färg. Det stack till i hjertat på Karr, då han fick se den. Han öppnade dörren helt och gick in. Men i det samma Axel fick se honom, förbyttes hans leende uttryck till ett af förskräckelse: »nej, nej, pappa!» ropade han och sprang till soffan, kröp upp i ett hörn och gömde ansigtet i händerna. Men mellan fingrarne såg han på fadern, som långsamt och med bedjande åtbörder närmade sig. Och snart lugnade han sig åter.

Men Karr kände, hur den vanliga tryckande känslan, som han alltid erfor i barnets närvaro, åter infann sig och lade hämsko på hans ömhet. Nu försökte han dock bekämpa den, nu kände han, att om han icke gaf sina känslor luft, skedde det aldrig, gick barnet förloradt

för honom. Och i ett våldsamt utbrott, som fick något forceradt i sin uppriktighet, kastade han sig ner för den lille, grep efter hans händer, och utbrast i böner om förlåtelse, försäkningar, att han aldrig, aldrig mer skulle slå honom, om han blott icke var rädd för honom, om han blott ville tycka om honom.

Axel blef först en smula skrämmd af faderns häftighet och hans osammanhängande tal, men skrämselfn efterträddes snart af förvåning. Han såg på honom med stora, undrande ögon, och visste tydligen icke riktigt, hvad han skulle tro. Men så småningom tycktes det dock blifva klart för honom, och då fadern hade slutat, spelade ett belåtet leende kring hans mun, och han sade tröstande, med en beskyddande ton.

»Var inte ledsen för att jag kastade de der pengarne i sjön, pappa. Pappa har ju ändå så mycket pengar, så.»

Karr reste sig upp, på en gång alldeles afkyld.

»Hvem har sagt dig det?» frågade han och såg skarpt på honom.

»Åh, det vet jag nog,» sade den lille med ett slugt leende. »Pappa är ju så rik, så.»

Men då han såg faderns förändrade min, gick han fram till honom, sträckte fram munnen och sade:

»Vill pappa ha' en puss?»

Karr blef alldeles röd i ansigtet, men så böjde han sig ned och kysste den lille på pannan. Och förläget undvikande hans blick, vände han sig hastigt bort och gick ut ur rummet. Han tyckte, att han hade en bitter smak på läpparne efter kyssen, och det låg en pinsam beklämning öfver hans bröst.

II.

Far och son.

Ar hade förgått och Axel hade kommit till myndig ålder. I två år hade han redan vistats i Stockholm, dit han efter ett med möda utverkadt samtycke från fadern begifvit sig för att utbilda sig till affärsman. Det var ett sista nödankare, detta, som Karr hakade sig fast vid, — ett sjelfbedrägeri, en sista bräcklig slöja, som ännu skylde den nakna verkligheten för honom. Men Axel drog snart försorg om, att den drogs bort, äfven den.

Redan efter ett par månader hade han kommit på det klara med, att han icke hade någon smak för affärslifvet. »Han hade icke lust att öka skaran af små- och stortjufvar, och

inte dög han till det heller!» Och så slog han sig på att studera de sköna konsterna, det vill säga, ämnade göra det; »han behöfde gud ske lof icke använda konsten som födkrok!»

Emellertid roade han sig, roade sig af hjertans lust. Hans frimodiga, glada väsende öppnade från första stunden alla dörrar och alla hjertan på vid gafvel för honom. Snart var han känd som den lättsinnigaste, gladaste, outtröttligaste af hela det Stockholm, som roar sig, man såg hans ljuslätta ansigte öfver allt, och öfver allt satte han fart i nöjet. Ty det var det egna med honom, och som hans mera blaserade umgängesvänner hade svårt att förstå, att han hade alltid roligt, då han roade sig, han kastade sig med hela sin själ in i nöjena, gaf dem alla sina krafter, alla sina tankar, kropp och själ. Och dock tröttnade han aldrig. Det fans hos honom en källa af öfverströmmande lifsglädje, som aldrig sinade, aldrig grumlades, och i hvilken äfven den faddaste, den råaste njutning tvåddes frisk och ren.

Han hade icke besökt hemmet, icke sett fadern under dessa två år. Två gånger hade han varit besluten att fara hem, men båda gångerna ändrat sig i sista stund.

Den första gången var, då han efter ett halft års frånvaro fick underrättelse om, att gamla farmor var död. Sedan han for hemifrån, skref fadern, hade det hastigt gått utföre

med gumman. Kroppskrafterna hade aftagit dag för dag, och slutligen kunde hon icke mer lemna sängen. Och äfven den smula förstånd, hon haft att råda öfver, tycktes alldeles hafva försvunnit. Så lefde hon synbarligen i den föreställningen, att han, — Axel — fortfarande var ett litet barn. Nu, då åsynen af honom icke längre kunde störa hennes inbillning, hade hon gått tillbaka till den tidpunkt af sitt lif, då hon varit lyckligast. Hennes enda sysselsättning bestod i att sticka strumpor, som »lille prinsen» skulle ha', då han kom hem. Först hade man försökt att göra det verkliga förhållandet klart för henne, men då man såg att det endast tjenade till att förvirra och bedröfva henne, lät man henne förblifva i sin tro.

Men hvad Karr icke skref, det var att han sjelf funnit en tröst i att låna sig till detta oskyldiga bedrägeri, att hans bästa och lyckligaste stunder numera voro de, då han satt vid den gamlas säng och pratade med henne om »lille prinsen», tills han sjelf, förledd af hennes fasta tro, nästan lyckats glömma bort verkligheten och lefva sig tillbaka till den tid, han nu önskade kunnat vara evigt. Och ej heller skref han, hur han afundades den gamla, som aldrig behöfde väckas upp ur sin dröm genom dessa fruktade bref med sitt ständigt återkommande postskriptum: »Du måste skicka mig pengar!»

Under dessa stunder, då båda deras lif rörde sig om en drömd lycka, var det som mor och son för första gången funno hvarandra. Men då stod hon redan på grafvens brädd.

Hon hann sticka sitt dussin fullt, innan hon dog. Men då sista maskan var färdig, undrade hon, om inte den lille skullè komma snart. Det kom en plötslig oro öfver henne och slutligen fick hon den idén, att strumporna skulle skickas till honom. Han kunde kanske behöfva dem nu. Och hon blef icke nöjd förr än hon sjelf fått lägga in dem i ett paket och sett Karr skrifva utanskriften. Ja, med en för henne alldeles ovanlig slughet fordrade hon att få se kvittot på att paketet blifvit sändt, och så måste Karr då göra henne till viljes och verkligen skicka af det. Då hade hon blifvit alldeles lugn och stilla. Den följande morgonen fann man henne död i sängen.

Och nu skref Karr och frågade, om han ville komma på begrafningen, som skulle bli om ett par dagar.

Axel hade tårar i ögonen, då han läste brevet. På bordet framför honom låg strumppaketet, som kommit på samma gång. Han öppnade det, men då han fick se de små barnstrumporna, som han, gud förlåte honom, inte kunde få på händerna en gång, kunde han inte hjälpa, att han kom i skrott. »Den tokiga gumman!» Så fick han på botten af paketet se

ett papper; han tog upp det och läste: »Till min lilla Prins från farmor», skrivet med stora, otympliga, darrande bokstäfver, hopklottradt med den gamlas sista krafter. Och åter blef han rörd, vek varsamt ihop papperet och stoppade det i sin plånbok, i det han utbrast: Ja, visst skall jag komma!

Och rask i beslut, som han alltid var, började han genast packa för att kunna fara med tåget, som gick om en timme.

Men just då han skulle läsa igen kappsäcken, hejdade han sig, såg upp i taket och slog sig för pannan, liksom en person som plötsligt påminner sig något.

Han hade kommit att tänka på, att det endast var några dagar kvar till julen. Julen, då skulle han naturligtvis bli tvungen att stanna öfver der hemma, jula tillsamman med fadern! Han ryste bara han tänkte derpå, — hu, julafton, ensam med fadern, i det der ödsliga, dystra huset! Och han som gjort upp ett så bra program för julens firande i Stockholm. Obeslutsam gick han af och an i rummet. Det tilltalade honom icke heller att vara borta från den gamlas begrafning, det föreföll honom så ovänligt, nästan otacksamt.

Det var då också otur!

Då fick han på en gång en idé, som befriade honom från alla samvetsförebråelser. Hans ansigte klarnade, den tilltalade honom

allt mer, ju mer han tänkte på den. Sagdt och gjordt, han satte sig ned, lindade in strumporna i ett papper, skref utanpå: »Till de små från en gammal farmor!» så åter ett papper om, lackade och skref utanskriften: »Till jul-tomtarne».

Och lätt om hjertat sparkade han kappsäcken bort i en vrå, skickade efter ett stadsbud och sände bort paketet. Han tyckte sjelf det var en vacker tanke, detta, — att han sålunda gaf den gamla sin sista gård, mycket vackrare än att pligtmessigt stå och se hur hon myllades ner i jorden. Egentligen var det ett dumt bruk det der med begrafningar, och man borde icke uppmuntra det!

På nyåret fick han ett bref från fadern, hvori denne omtalade, att han sålt sitt hus, och flyttat in i en liten lägenhet innanför handelsboden, som han på de senare åren återtagit.

Det var den ena gången. Den andra var, då han för ett halft år sedan skrifvit efter en större penningssumma än vanligt, som han ovilkorligen måste hafva på bestämd tid. Han hade väntat ett par dagar, men inga pengar kommo, och han började frukta, att »gubben» tyckt summan vara för stor och kunde spela honom det sprattet att icke skicka något alls. Än en dag väntade han, full af oro, men inga pengar hördes af. Då beslöt han att fara hem. Och han var redan på väg till jernvägen, då

han utanför porten mötte brefbäraren med ett rekommenderadt bref. Det var från fadern, innehöll en anvisning på den begärda summan, men icke ett skrifvet ord. I det första ögonblicket kände han sig illa till mods, men så förjagades denna känsla af lättnaden öfver att hafva pengarne och slippa fara hem. Flere gånger under dagens lopp kom han dock att tänka på, hvad den kunde betyda, den der tystnaden; han hade hellre sett, att han fått ett bref fullt af förebråelser och klagan. Men den följande dagen hade han glömt bort det.

Det var dock en sak, som han stundom undrade öfver, detta att fadern utan knot skickade honom alla de penningar han begärde. Den första tiden hade det nästan plågat honom, men med tiden vande han sig dervid och förklarade det så, att gubben tagit sitt förnuft till fånga och blifvit mindre snål på gamla dagar, — en förklaring, som han dock i djupet af sitt hjerta icke sjelf trodde på.

Det var detta han tänkte på, der han en morgon låg vaken i sin säng. Han hade kommit sent hem den föregående kvällen och kunde icke förmå sig att stiga upp. Stundom domnade han bort i en dåsig morgonslummer, så låg han vaken en stund och funderade hit och dit, njutande af en välbehaglig tyngd i lemmarne. Men hur han funderade, så stannade slutligen tankarne vid den der fördömda pen-

nīngfrāgan, som nu ett par dagar legat som ett hotande āskmoln öfver hans sinne. Det var en vixel på tiotusen kronor, som han gått i borgen för och nu blifvit fast för. För två dagar sedan hade han skrivit och bedt om pengarne, men ännu icke fått dem. Det var den största summa, han ännu på en gång bedt fadern om, och han hade varit tryckt af en viss orolig aning, att det denna gång skulle komma till en konflikt.

Åh dessa penningar, dessa fördömda penningar!

Bäst han låg der, kom han på sig med att räkna efter, hur gammal fadern väl nu kunde vara. Femtio år, det var då ingen ålder! Men hvarför hade han egentligen kommit att tänka på det? Det kunde han inte förstå! Hvad var det för idéförbindelse, som just nu ledt honom till tanken på faderns ålder? — Han spratt till. Skulle han verkligen, — åh fy! Full af vämjelse vände han sig mot väggen, slog bort tankarne och slumrade åter in.

Då väcktes han af en ringning på tamburklockan. Han satte sig upp i sängen och såg på sitt ur. En kvart öfver elfva! Det kunde vara brefbäraren.

Med ett språng var han ur sängen, stack fötterna i ett par tofflor, svepte nattrocken om sig och gick för att öppna. Han hade till och med en smula hjertklappning, då han drog upp

regeln. Gläntande på dörren tittade han ut, men tog i detsamma öfverraskad ett steg tillbaka.

»Pappal!» utropade han.

Karr stod i farstun med en liten nattsäck i handen; han var blek af sinnesrörelse, hans blickar undveko skyggt sonens, och han tycktes tveksam, om han skulle våga komma in.

Då Axel hemtat sig från den första öfverraskningen, blef han slagen af faderns aftärda, förstörda utseende. Han hade åldrats förfärligt under dessa tvenne år. Ögonen lågo djupt under pannan, hvilken föreföll bredare än förut, måhända därför att den nedre delen af ansigtet sjunkit ihop; kinderna voro infallna, som om han sugit in dem i munnen, och kring de tunna läpparne hade han ständiga nervösa ryckningar. Den snålt hopknäppta rocken gjorde, att han såg utsvulten ut.

Axel kände ett styng i hjertat vid åsynen af honom.

»Men så kom då in,» sade han. »Det var då riktigt roligt! Gamla farsgubben! Se så, tag af dig!»

Han hjälpte honom af med rocken, under det fadern stammande ursäktade sig:

»Ja, ser du, det var så att jag hade litet affärer att uträtta, och så tänkte jag — —»

Men i detsamma mötte han sonens blick, tystnade och såg bort.

De gingo in i förmaket. Axel bebodde en liten ungarlsvåning, bestående af tre elegant möblerade rum. Det yttersta var förmak, och var så öfverlastadt med länstolar, chaiselonger, puffar, småsoffor, att man knappt hade plats att röra sig. Några Venus-statyetter af tecknade sin hvita nakenhet mot de mörka tapeterna. Man skulle kunnat tro sig vara hos ett tvetydigt fruntimmer. Så kom det så kallade arbetsrummet, mindre och enklare men synbarligen föga begagnadt. Ett skrifbord vid fönstret såg ut, som om det samma dag kommit från möbelhandeln, i ena hörnet stod ett tomt mahognistaffli; på väggarne studier och skisser. Längst in var sängkammaren med en förminskad kopia af Kronbergs nymf öfver sängen.

Karr såg sig omkring och ryckningarne kring munnen blefvo nästan till en grimace.

»Bor du här, ensam?» frågade han osäkert.

»Ja, det vill säga tillfälligtvis. Det var en god vän till mig, som hade våningen förut, men i höstas for han utrikes, och för att göra honom en tjänst, öfvertog jag den,» svarade Axel vårdslöst och fortsatte derpå, i det han gick fram till fadern och lade handen på hans skuldra:

»Men har du varit sjuk, du ser så klen ut?»

Karr darrade nästan under sonens hand.

»Nej, nej,» svarade han hastigt, »jag är nog frisk! Men jag börjar bli gammal nu,» tillade han bittert.

»Men du, Axel, du har mått bra?»

»Jag,» svarade Axel, skrattande, »ja, hvad tycker du sjelf? Och han stälde sig framför fadern med nattrocken uppslagen, så att han blottade det höghvälfda bröstet och de starka, senfulla lemmanne. Som han stod der, halft naken, med sitt skära, nästan hårlösa skinn, som var fint och lent som en ung flickas, och smidigt aftecknade den kraftiga muskulaturen, strykande sig om sitt blonda skägg, och utan att vakor och utsväfningar efterlemnade ett spår på hans ansigte, skulle man kunnat tro, att han kommit direkte ur naturens sköte. Denna berg-helsa, på hvilken intet tog, var hans stolthet och kamraternas afund.

»Ser jag sjuk ut, hva'?» frågade han och slog sig på bröstet.

Karr betraktade honom med beundran. Men på samma gång erfor han vid åsynen af denna friska, starka kropp en pinsam, obehaglig känsla, nästan ett slags illamående, och han vände sig hastigt bort.

Axel började fråga honom om förhållandena der hemma, men han svarade kort och förströdt, så att samtalet stundom gick alldeles i sär. Han hade satt sig på en stol, som tycktes besvära honom genom sin bekvämlighet,

ty för hvar gång han kom att luta sig bakut mot ryggstödet, reste han sig hastigt upp igen och flyttade sig längre ut på kanten, stödjande armbågarna mot knäna. Händerna höll han sammanknäppta, och gned dem så hårdt mot hvarandra, att det knakade i fingrarna, under det han kastade snabba blickar omkring sig, liksom om han tog mått på rummet.

Så småningom afstannade samtalet alldeles, och tystnaden blef pinsamt långvarig. Båda hade en känsla af, att nu skulle det komma, detta, som bådas tankar sysslade med; Axel väntade till det yttre fullkomligt bekymmerslös, men Karr satt och vred sig på stolen, gnuggade händerna ännu ifrigare än förut, gjorde ett par ansatser som för att tala, men hejdade sig tvärt. Svetten bröt fram på hans panna och han torkade sig ett par gånger med afvigan af hand. Så såg han upp på sonen och mötte hans blick, — nej, han kände att han icke hade mod!

Han reste sig helt tvärt.

»Nej, nu måste jag gå ut, affärerna — —»

»Hur länge stannar du?» frågade Axel.

Karr såg misstroget upp på honom.

»Jag reser i kväll,» svarade han bittert.

Men då gick Axel fram till honom, lade armen om hans hals och ruskade honom vän-
skapligt.

»Ah, se så,» sade han, »slå dig nu lös en gång och stanna kvar åtminstone tills i morgon, så ska' vi ha roligt tillsammans!»

Karr skakade nekande på hufvudet.

»Var nu inte envis, farsgubben! Nu stannar du och dermed punkt. Vi ha ju inte fått se hvarandra på hela två år!»

Karr kände sig helt brottslig.

»Då är det afgjort, du kommer hem till mig klockan fyra, och så går vi och äter middag. Här har du nyckeln, så att du kan komma in, om du kommer först. Adjö så länge, nu måste jag gå in och klä' mig.»

Karr protesterade icke längre; han kände, att han var som vax i sonens händer.

Då Axel stängt tamburdörren efter honom, gick han åter in i sängkammaren och klädde på sig. Men han kunde icke få fadern ur sitt hufvud. Så eländig som han sett ut! Det gjorde honom riktigt ondt.

»Nej, det här duger inte,» tänkte han, »han måste ruskas upp ordentligt en gång. Här hjälper intet annat än en riktig hästkur. Om jag skulle försöka mig som läkare! Hvem vet!»

Under det han fortsatte sin tankegång, smålog han flere gånger för sig sjelf, och då han stod framför spegeln och borstade sig, började han med full hals sjunga Mefistofeles' entré ur Faust.

Jag är som mig anstår beväpnad,

Med fjädrad baret,

Och guldrämad dräkt

Och med mynt i min ficka. — —

Här afbröt han sig. Han hade kommit att tänka på den der fördömda penningaffären. Hvarför hade gubben kommit sjelf, i stället för att skicka? Tänk om han ämnade —? Han hade sett så besynnerlig ut hela tiden.

Ah skräp! tänkte han med en axelryckning, — det går nog. Om jag bara tar honom riktigt på det ömma i kväll så!

* * *

Det var ett eländigt lif, Karr lefvat under dessa tvenne år. Sliten mellan sin girighet och sin kärlek till sonen, en kärlek, som var starkt uppblandad med fruktan, gående i en ständig ångest för hans bref, och i en ständig längtan efter honom sjelf, utan att dock våga resa upp till honom, för att icke med egna ögon blifva vittne till det vansinniga slöseri, som hans fantasi utmålade i grella färger, hade han åldrats fort. I bland kom det öfver honom en sådan trötthet, en sådan vämjelse, en sådan leda vid hela sitt lif, att han nästan gick i sjelfmordstankar. Andra stunder åter uppfyldes han af en bitter, hård verldsfiendtlighet, han tyckte att någon grym oförrätt blifvit begången mot honom, i hvilken allt, natur och samhälle var delaktig, och han kände en vild lust att förstöra, sprida förödelse och olycka omkring sig. Och alltid kände han sig så ensam, så tröstlöst, ångestfullt ensam.

Men när då detta sista bref kom, fattades han af raseri. Tiotusen kr., — fortsatte det på detta sätt, var det ju icke långt till ruin. Nej, det måste bli slut, alldeles slut. Och uppfylld af förtviflans beslutsamhet for han till Stockholm.

Men beslutsamheten smälte bort, ju närmare han kom. Han hade gått en hel kvart utanför porten, innan han vågade gå upp. Och då han ringt på klocksträngen, måste han göra våld på sig för att icke springa sin väg.

Då han skildes från Axel, dref han först omkring i staden utan något mål. Slutligen befann han sig ute på Djurgården. Der satte han sig på en bänk på slätten och såg på folket. Det var en af de första dagarne i Maj. Vädret var mildt och vackert och solen sken. Skaror af promenerande strömmade förbi honom, alla sågo de, åtminstone tyckte han så, glada och belåtna ut, och han undrade deröfver. Hade de då inga bekymmer dessa människor? Han tänkte på sonens ord, — så ska' vi ha' roligt tillsammans. Ha roligt, han kunde icke rätt förstå, hvad de inneburo dessa ord, men en svag, nyfiken åtrå växte inom honom. Han betogs af en längtan efter att föras bort, utan egen vilja, utan att kunna göra motstånd, utan att veta hvart, såsom man bortföres af en folkström.

På middagen träffade han Axel. Denna var i ett strålande humör.

»Är du nu klar från de der välsignade affärerna? Godt, då gå vi ut till Hasselbacken och äter middag!»

»Hasselbacken? Men, är det inte ett mycket dyrt ställe?»

Axel gjorde en grimace.

»Hör du pappa, nu ska' vi komma öfver ens om en sak. Du är i dag min gäst och har intet att säga. Det är jag som bestämmer, och du bara lyder. Och därför gå vi till Hasselbacken.»

Karr suckade, men gjorde icke mera något motstånd. Han erfor en sådan njutning af att åter vara i sonens närhet, få betrakta honom, höra honom tala och skratta, känna tvånget af hans vänliga öfversitteri, att han tyckte, att han skulle kunna låta göra med sig hvad som helst. Men han hade en känsla, som om han ginge till mötes någon stor fara.

»Du skulle skaffa dig en bättre rock, pappa!» sade Axel med en mönstrande blick på honom, då de gått en bit.

Karr svarade ingenting, men se'n plågades han hela tiden af den tanken, att sonen var generad att gå tillsammans med honom. Och då denne en stund derefter stack sin arm under hans, uppfyldes han af en ödmjuk tacksamhet.

Han märkte med stolthet, att man vände sig om och såg efter dem.

Ty det var ett egendomligt par. Den ene, med sin lutande, krökta rygg, sin gång, tung och släpande som hos en dagsverkare, med tröga och otypliga rörelser, med hela gestalten stämplande honom som utgången från de kroppsarbetande klasserna. Och allt detta med en tillsats af något annat, som røjde kapitalisten, denna halft omedvetna skrytsamhet, denna naiva dryghet, som har något af en fylld kassakista i sig.

Den andre ung, högre, vacker, klädd med verldsmannens bekymmerslösa elegans, lika hemmastadd på gatan, som i sitt eget rum, mönstrande alla fruntimmer som voro de hans egen- dom, glad, tanklös, lättsinnig, som låge hela lifvet likt ett bonadt golf, afsedt att dansa på.

Och dessa arm i arm. Man vände sig ovilkorligen och såg efter dem. En och annan drog på munnen, och en gång hörde Axel en person säga till en annan, just som de gingo förbi.

»Ser du, debet och kredit, som gå i hop, hä!»

Men han brydde sig icke om det. Titta ni, tänkte han för sig sjelf, det ger jag tusan! Han tyckte till och med att det var lustigt.

På Djurgården var nu fullt lif. Taffelmusiken från Hasselbacken blandade sig med de skrällande tonerna från en messingskvartett

på Alhambra, med positivlåten på slätten och då och då med lergökstonerna från en orkestrion borta vid Alkärret. Spårvagsklockorna pinglade; folk strömmade uppför trapporna till Hasselbacken; gardister och jungfrur gingo af och an på slätten, väntande på att Tivoli skulle öppnas; kasperteatern lockade åhörare med sina mustiga glosor; från kägelbanorna hördes klotens rullande, skrällen af de kullslagna käglorna och markörens gälla diskant; familjer troppade af utåt Bellmansro, och på körvägen var det en jemn fil af förnäma ekipager, halfförnäma hyrvagnar och simpla åkardroskor.

De åto middag i ett enskildt rum i öfra våningen på Hasselbacken. Axel var fortfarande i ett utmärkt humör, skrattade och pratade, men Karr led riktiga kval. För hvarje ny rätt, som kom in, kastade han en bönfallande, ängslig blick på sonen; men denne låtsades icke märka något, utan åt och drack oförtrutet. Slutligen, till deserten, tog han in champagne, hælde i, höjde sitt glas och sade:

»Lefve glädjen och njutningen! Och den skålen dricker vi i botten!»

Han tömde sitt glas i det han leende betraktade fadern. Denne mötte ett ögonblick hans blick, såg så förvirrad bort och drack, — för glädjen och njutningen.

»Nu kan du gå ut och ta' ett bord på verandan,» sade Axel, då de slutat middagen,

»så dricker vi kaffe der. Jag ska' göra upp räkningen under tiden.»

Karr gick. I första ögonblicket erfor han en outsäglig lättnad öfver att icke behöfva vara närvarande vid uppgörelsen. Han ryste då han tänkte på, hvad räkningen kunde gå till. Så småningom började det dock plåga honom att icke veta det, han gjorde beräkningar i hufvudet, men han vågade dock icke fråga Axel, då han kom ut.

De drucko kaffe under tystnad, tagande musiken till förevändning för att icke behöfva prata. Axels något forcerade glädje under mid-dagen hade efterlemnadt en afslappning, äfven hos honom sjelf. De sutto båda och stirrade framför sig i slö dysterhet.

Efter en halftimma föreslog Axel att de skulle bryta upp. Han hade kommit på andra tankar med afseende på fadern, det var kanske bäst ändå att låta honom fara hem i kväll. Den der affären, ja, det fick gå hur som helst!

Då han skulle betala, råkade han att tappa en femtioöring på golvet. Kyparen letade efter den, men fann den icke.

»Ah ja, låt den ligga,» utbrast Axel otåligt; »kyparen kan ju taga reda på den sedan och behålla den.»

I detsamma fick Karr syn på den, der den låg tätt invid den bordsfot, som var honom

närmast. Blixtsnabbt, med en nästan instinktlik rörelse, satte han foten på den.

Han fick en häftig hjertklappning och darade i hela kroppen af sinnesrörelse. Tanken på denna bortkastade slant blef honom olidlig, han kunde icke låta den ligga, om det så hade gällt hans lif, och då Axel vändt ryggen till och han trodde sig obemärkt, böjde han sig hastigt ned och tog upp den. En känsla af triumf uppfylde honom, då han hade den i sin ficka. Han tyckte sig hafva räddat en spillra ur skeppsbröttet, och i detta ögonblick uppvägde denna räddade spillra för honom allt hvad han förlorat. Han mötte med förakt de spefulla blickar, som kyparne kastade på honom, då han gick sin väg tillsamman med sonen.

Då de kommit ned för trapporna, vände Axel inåt staden. Karr följde honom under tystnad. Allt emellanåt stack han handen in i fickan och fingrade på slanten; han inbillade sig se samma spefulla leende på alla förbigåendes ansigten, men detta ökade endast hans tillfredsställelse.

En plötslig njutningslystnad kom öfver honom; han tyckte han hade förvärfvat en viss rättighet att njuta nu. Och han undrade, hvart Axel tänkte föra honom. Vinet som han druckit började stiga honom åt hufvudet.

På Djurgårdsbron mötte de tre af Axels intimaste umgängesvänner, som voro på väg

ut till Variétéén. Efter något motstånd för-
måde de Axel att taga fadern med sig och
göra dem sällskap.

Och så följdes de åt tillbaka; Axel och
två af de nykomne, löjtnanter, gingo förut;
den tredje, son till en af stadens rikaste gross-
handlare, hade tagit Karr på sin lott och talade
med honom om spanmålsprisen, men fick så
besynnerliga svar, att han blef helt förbryllad.

Skymningen började falla på. Hasselbacken
strålade med tusen gaslågor, men slätten hade
blifvit folktom; från Tivoli hördes skratt och
stoj och dansmusik, och i porten var det trängsel
af kommande och gående. Kotterier af herrar
gingo in på Variététeatern; ljudet af frenetiska
handklappningar utvisade, att föreställningen
redan börjat.

Karr kände sig gripen af en yrsel, bort-
föras i hvirvel. Hans förväntningar voro spända
till sin högsta höjd, nu skulle han då få göra
bekantskap med denna njutningens verld, som
han hittills knappt vågat drömma om.

De fingo en plats helt nära scenen. En
chansonnettsångerska var framme, då de kommo
in. Karr betraktade henne girigt, men erfor
nästan en missräkning; han tyckte, att hon
var ful. Men han rodnade, då han såg, hur
naken hon var. Han uppfattade icke hvad
hon sjöng, men han såg, hur man skrattade
och var förtjust rundt omkring honom, och han

skrattade med. Och likaså under de följande numren, — det var icke som han väntat sig. Han såg på Axel, och märkte, att han smålog bekant åt sångerskan som var inne på scenen; då fäste han åter blicken på henne, och nu hade hon fått som en gloria omkring sig. Han undrade, om Axel älskade henne.

Så småningom försjönk han dock allt mer i sig sjelf. Det var en tanke, som uppfylde honom med en alldeles ny känsla, — och det var den, att han, så obetydlig, så tölpig och tarflig, som han satt der ibland alla dessa människor, dock skulle kunnat se dem alla vid sina fötter, om de blott vetat, hvad han visste. Detta medvetande, medvetandet om hans penningars magt började berusa honom.

Han märkte, att Axels vänner »lade an på honom»; de anhöllo att få säga farbror, omfamnade honom, tömde det ena glaset efter det andra med honom, troligen i förhoppning att få det nöjet att bära honom hem. Han kände, hur mycket öfvermod och missaktning, som låg i deras sätt, men han skrattade blott inom sig åt, att de icke anade, att han genomskådat dem.

Men på en gång började hans tankar grumla sig, det surrade för hans öron och han urskiljde intet tydligt omkring sig. Besynnerliga fantasier jägtade hans hjerna. Det kom plötsligt öfver honom ett ursinnigt begär att

ösa ut guld med båda händerna, dränka alla dessa, som vågade skratta åt honom, krossa dem, kväfva dem under en flod af guld. Eller att taga en hand full med sedlar, slunga dem ut till publiken och låta den slåss om dem, se den krypa på golvet efter sedellapparne, slita dem ifrån hvarandra, lemlästa hvarandra i sin snikna kamp, och sjelf stå upprätt och se på, och skratta, skratta, så att det hördes kring hela staden. Eller att fylla dem med vin, tills de lågo som redlösa djur på golvet, och han kunde gå på deras kroppar som en österländsk despot på sina slafvar. Han ville — han visste icke hvad, men han ville göra något, som kunde förödmjuka hela denna hop inför honom, — hans hufvud svindlade, och med en öfvermodig rörelse förde han handen till sin bröstficka, då han plötsligt hejdade sig, gripen af förskräckelse.

»Hvad ämnade han då göra? Hade han förlorat förståndet!»

Förskräckelsen gjorde honom med ens fullt redig. Alldeles blek knäppte han igen rocken och reste sig upp. Han ville bort derifrån, bort!

Det var midt i ett nummer. Allas blickar hängde vid scenen, på alla ansigten låg ett dumt, gapande leende. Han stod upprätt en stund och såg sig omkring, så ryckte han Axel i armen och sade kort.

»Jag går hem!»

Och utan att vänta på svar, kryssade han sig fram mellan borden. Först utanför porten upphann Axel honom.

»Hur är det med dig, är du sjuk?» frågade han.

Karr skakade på hufvudet, utan att svara.

»Men hvarför går du så tvärt då, utan att ens säga adjö?» fortsatte han förtretad.

»Jag vill hem!» kom det doft från Karr.

Axel såg honom forskande i ansigtet, ryckte på axlarna och följde honom stillatigande.

»En dum tillställning det här,» mumlade han. »Men jag borde kunnat tänka mig det! Nytt vin på gamla flaskor — duger inte!»

Då de kommit ur folkträngseln nedanför Hasselbacken, tog han fadern under armen. Denne tycktes icke märka det, han gick så fort, att Axel nästan hade svårt att hålla jemna steg med honom. De talade icke ett ord med hvarandra under hela vägen.

Axel bodde på Regeringsgatan, endast några hus från Gustaf-Adolfs torg.

Då de kommit in, tände Axel lampan i förmaket. En stund gingo de tysta om hvarandra, båda med en plågsam förkänsla af att något obehagligt förestod. Ingendera tänkte på att gå och lägga sig. Tystnaden drog allt längre ut och blef slutligen outhärdlig.

»Vill du ha' en cigarr?» frågade Axel slutligen med ansträngning.

Karr skakade nekande på hufvudet, gick fram till fönstret och stälde sig der, afkylande sin panna mot rutan. Han kände sig icke väl till mods i detta rum, han erfor en ängslande, kväfvande känsla der inne.

Axel tände en cigarr, satte sig i en ländstol, lade upp benen på en annan och blåste ut röken i ringar.

Han hade kommit att tänka på den der penningaffären igen, och han vacklade mellan sin önskan att få den afgjord och sin motvilja för den scen, som han såg i perspektiv. Tillfället föreföll honom icke lämpligt, men en gång skulle det ju ske. Han hostade ett par gånger och började så:

»Hör du, pappa, du!»

Karr vände sig om med en förvirrad och frånvarande blick. Han hade betraktat den mörka gatan under sig, och försjunkit i ett tanklöst begrundande. Måhända var det inbillning, men han tyckte sig förnimma ett underligt, doft ljud, som för hans uppretade fantasi fick något mystiskt, något hotande, lockande i sig, liksom vore det den aflägsna rösten från denna stad; från det nattliga lif, den rymde i sitt sköte. Hans blickar hade slutligen fäst sig vid en gaslykta, som stod alldeles nedanför fönstret, han hade sett dunkla figurer komma in i dess ljuskrets och så försvinna igen på andra sidan. En karl och en kvinna hade mött

hvarandra och stannat invid lyktan, samtalande med hvarandra; ett par gånger hade hon skratande kastat hufvudet tillbaka, och en gång föreföll det honom, som om hon såg på honom, och det gick en kall kåre utefter hans rygg. Slutligen hade de tillsammans försvunnit i mörkret.

Just i detsamma var det som Axels röst kom honom att vända sig om.

Det dröjde en stund, innan denna fortsatte. Slutligen framkastade han med låtsad likgiltighet, i det han med blicken följde en rökhirvel, som upplöste sig ofvanför hans hufvud.

»Hör du, de der pengarne, — som — — —»

Karr blef på en gång alldeles iskall om händerna. Med darrande fingrar knäppte han ihop rocken, som han mot sin vana haft uppslagen, och svarade med torr och hes röst:

»Det blir inte något af!»

Hela dagen hade han gått och väntat på detta, och nu kom det ändå så brådstörtadt öfver honom, att han icke hann öfverväga något, icke kunde få fatt på ett enda af de ord som han så länge förberedt sig på, — han endast grep efter den räddningsplanka som låg honom närmast, att neka envist, förtvifladt, utan att gifva några skäl, utan att lyssna till några öfvertalningar. Och hakande sig fast vid detta beslut, gick han och satte sig i andra ändan af rummet, med ryggen vänd mot sonen.

Axel satt en stund obeslutsam, så betvang han sig, reste sig upp och gick fram till fadern, lade händerna på hans skuldror och lutade sig ner öfver honom.

»Ah, se så, pappa, bråka nu inte, jag måste ovilkorligen hafva de der pengarne i morgon.»

»Skaffa dig dem då!» svarade Karr hårdt.

Axel reste sig upp med en otålig åtbörd.

»Skaffa mig! Och vill du vara god och upplysa mig om på hvad sätt,» yttrade han sarkastiskt och stannade midt framför fadern.

Då reste denne sig upp, så att de kommo att stå ansigte mot ansigte.

»Arbeta!» svarade han.

Han tycktes växa med detta ord, det ljöd med ett tungt, nästan högtidligt allvar, det bar upp honom, kastade en slags skönhet öfver de grofva, förhårdnade dragen.

Axel gjorde en grimace och vände sig om på klacken. »Arbeta,» mumlade han, »du vet bäst sjelf, att jag inte behöfver det, det är inte min sak. Arbeta! hvad menar du med det?» återtog han häftigare, »hvarför skulle jag arbeta? Arbetar man då, om man inte behöfver det. Jag är inte född för att arbeta. Men det är en sak,» fortsatte han lugnare, »nu är det frågan om, att jag behöfver de der pengarne i morgon. Vill du ge mig dem!»

»Nej,» svarade Karr; en dof förbittring började sjuda inom honom.

»Men hvad har du för skäl att neka mig dem, säg mig det, hvad har du för skäl? Hvarför har du samlat din förmögenhet — ja, neka inte, jag vet, att du är rik, — om inte för att . . . Jag skall ju i alla fall en gång få allt ihop!»

Dessa sista ord kommo Karrs förbittring att sjuda öfver. Han gick tätt in till sonen och mumlade mellan sammanbitna tänder:

»Gör dig inte för säker på det, du kunde bedra dig. Vet du, hvad de kostat mig dessa pengar, som du nu kastar på gatan, ja på gatan? Vet du, att hvarje slant, som du förslösar, kostat mig dagars arbete och möda, att jag arbetat hela mitt lif, arbetat så hårdt, som du inte har en aning om att man kan arbeta, för att förvärfva dessa pengar, som du nu kastar på gatan, ja, på gatan, i rännstenen! Och tackar du mig därför? Tror du inte jag vet, att du blott betraktar mig som ett hinder för dina njutningar, att du längtar efter att jag skall dö, för att komma i besittning af mina, — mina penningar.»

Han nästan snyftade fram dessa sista ord.

»Ah nej, se så, det är inte sant, du öfverdrifver!» sade Axel försonande. Han kunde icke tåla att se människor upprörda. »Men ser du, jag tycker att lika gerna, som pengarne ligger der som ett dödt kapital, så . . . Jag bryr mig visst inte om dem, det är mig vidrigt bara att tänka på dem, men någon ska' väl ändå njuta af dem.»

Karr vände sig bort och sade nästan ohörbart, som om han varit rädd för sina egna ord.

»Och om jag sjelf ville njuta af dem.»

Axel gjorde ett försök att le, men leendet torkade bort, då han mötte faderns blick. Det var ett uttryck af gubbaktig lystnad deri, som verkade obehagligt på honom. Han längtade efter att få slut på samtalet.

»Gud bevars, ingen skulle unna dig det bättre än jag. Jag tviflar bara på, att du kan det. Ser du, jag tror för min del, att det nu en gång är på det viset, att det fins människor, som kommit till verlden för att arbeta, och andra för att njuta. Fan vet för resten, men underligt är det! — Du vill således inte?» afbröt han sig.

Men Karr svarade icke, han tycktes icke ens hafva hört frågan.

»Godt, skyll dig sjelf för följderna!»

»Vill du gå in och lägga dig i min säng,» fortsatte han derpå i sin vanliga ton, »jag lägger mig här ute på en soffa.»

»Nej, låt mig stanna här!» svarade Karr afvärande.

»Som du vill! Ja, god natt då! Sof godt!»

Han tog ett ljus och gick in i det inre rummet, hvars dörr han stängde efter sig.

Då Karr blifvit ensam, började han att gå af och an. Han kunde icke tänka på att lägga sig, han kunde icke ens vara stilla, så var hans blod i uppror, så bultade hans tinningar.

Han hörde sonen röra sig der inne, och lösryckta delar af deras samtal återkommo i hans minne. Var det verkligen så, att några kommit till verlden blott för att njuta, andra blott för att arbeta? Och att han var en af dessa senare? Hade han då icke samma begär som alla andra människor, och hvarför skulle han då icke få tillfredsställa dem som alla andra?

Njuta, njuta, detta ord återkom ständigt i hans tankar. Tio tusen kronor? Han försökte tänka sig, hur mycket njutningar, man skulle kunna köpa sig för denna summa, och hans hufvud svindlade.

Nu var det alldeles tyst der inne. Han hade troligen gått och lagt sig, sof kanske redan lugnt och bekymmerslöst i medvetandet att vakna upp till en dag af nya njutningar. Och han sjelf, han skulle åter fara hem till sin vrå, stå bakom sin disk och väga ut varor åt bönderna, pruta och ackordera, lefva sitt vanliga lif. Och detta lif, det föreföll honom i detta ögonblick så tomt, så fattigt, så förfeladt, att han intogs af en plötslig förbittring mot sig sjelf, som så förspilt sin ungdom. Ty han hade ju också varit ung en gång, haft alla ungdomens känslor och begär, längtat, drömt och åtrått, han som alla andra! Eller hade han icke? Han försökte minnas, men kunde det icke; det föreföll honom så långt, långt borta, hela det förflutna låg som insvept i en grå dimma.

Han lutade hufvudet tillbaka och slöt ögonen. Dunkla, vällustiga bilder sväfvade för hans blickar. Men så kom åter öfver honom denna känsla af att föremålen svängde omkring honom, hvirflade i allt hastigare, ursinnigare fart, tills han slutligen sjelf kände sig indragas i hvirfveln. Med ansträngning öppnade han åter ögonen och reste sig vacklande upp.

Det var också så outhärdligt kvaft der inne!

Han tog vattenkarafinen, satte den till munnen och tömde den till hälften. Så gick han fram till bordet, öppnade på måfå ett album och bläddrade i det. Först vände han bladen tanklöst, utan att se på dem, men så småningom blef hans blick uppmärksammare, och han slutade med att sätta sig ner och girigt genomforsa albumet. Här, i detta ungarlsalbum, tyckte han sig finna förkroppsligandet af sina formlösa begär, försinligandet af sin obestämda åtrå, det var som glimtar från den njutningens verld, som han drömde om. Men så blef han mätt på dessa oupphörliga återuppreningar af en och samma sak, det tillfredstälde honom icke mera; med en åtbörd af leda slog han ihop boken, släckte ljuset och kastade sig påklädd, som han var, på en soffa. Men det ville icke lyckas honom att somna, hela hans kropp bultade som en enda feberaktig puls, luften brände honom, och oupphörigt ljud i hans öron detta ord: njuta, njuta! det jägtade hans tankar, tog form för hans

ögon, ingöt sig i blodet, ropade honom, drog honom till sig som ett svindlande djup. Han greps af raseri, den sömnlöses raseri, och satte sig med knutna händer upp i soffan, gripen af ett begär att begå någon galenskap, något vansinnigt, oerhördt.

Han kände sig, som om han hölle på att kväfvast, han beslöt att gå ut, ut för att hemta frisk luft. Någon annan afsigt stod åtminstone icke klar för honom.

Han lyssnade först ett ögonblick vid dörren till det inre rummet: det var alldeles tyst der inne. Så gick han ut i tamburen, tog på sig hatt och rock, kände efter i fickan på sonens öfverrock, fick fatt på portnyckeln och smög sig försigtigt utför de mörka trapporna.

Utkommen på gatan, drog han ett djupt andedrag. Natthluften svalkade så skönt hans heta ansigte. Det var alldeles folktomt, tyst och stilla. Gaslyktorna sågo så ensamma och öfvergifna ut i denna stillhet och tycktes stå och blinka åt hvarandra långt ifrån, som om de anförtrodde hvarandra hemligheter.

Men på afstånd hördes ett doft brus, det var samma ljud, som han hört då han stod der uppe vid fönstret, blott tydligare nu. Han undrade, hvad det var, kände sig nästan ängslig till mods. Då kom han att tänka på, att det måste vara bruset från Norrström, och han lugnade sig.

Han drog upp rockkragen, stack händerna djupt ned i fickorna och började gå, på måfå, utan att göra klart för sig hvart eller i hvad ändamål. Han mötte ett par försenade vandrare, stannade och såg nyfiket efter dem, ända tills de försvunnit. Han erfor en egendomlig känsla af sympati för dessa människor, en gemenskap, som om han befunnit sig i hemligt förstånd med dem. Derpå fortsatte han sin väg, men försjönk allt mer i sig sjelf, så att han icke hade något begrepp om, hvart han kom. Det hela föreföll honom nästan som en dröm, och ljudet af hans egna fotsteg på gatstenarne kom till hans öron som ett aflägsset eko.

Då väcktes han ur sin sinnesfrånvaro genom ljudet af ett skratt. Han fann sig stående på en mörk gata, några steg framför sig urskiljde han två kvinnogestalter; det var från dem, som skrattet kom. Med ens mindes han, att han en lång stund följt efter dem. Han ville vända om och gå sin väg, men då de åter satte sig i gång, följde han dem nästan mekaniskt. Snart försvunno de i en portgång. Han hörde porten falla igen, och stannade åter, i det han andades djupt, blek af sinnesrörelse. Men så öppnade han beslutsamt porten och gick in. Den föll igen efter honom, och han befann sig i så djupt mörker, att han knappt kunde se handen framför sig. Han lutade sig mot väggen och torkade med rockärmen sin

svettiga panna. Hela tiden ville han vända om och springa sin väg, men han kunde det icke. Och under det han stod der, såg han plötsligt sin sons ansigte framför sig. Och så hörde han åter detta skratt, ett klart, som en skala löpande skratt, hvars råhet dämpades af en viss frisk omedelbarhet. Det var något lockande, frestande i det, smittande som en öfvergifven munterhet. Han bet beslutsamt ihop läpparne och trefvade sig fram ut efter väggen åt det håll, hvarifrån skrattet kom, fick fatt på en dörr, öppnade den och famlade sig uppför en smal, brant trappa, ledd af ett svagt ljussken.

Då han kommit så högt, att hans hufvud var i jemnhöjd med den öfre farstun, stannade han, bländad af att detta ljussken föll honom rätt i ansigtet.

Midt emot honom i en öppen dörr stodo de tvenne kvinnorna. Den främre, en äldre kvinna med ett rått, fränstötande yttre höll en liten fotogénlampa i handen, medan den andra nyfiket sträckte fram sitt af ljuset belysta ansigte öfver hennes skuldra. Det var ett ungt flickansigte, med rena, vackra drag men med mörka skuggor kring ögon och näsa. Under den burriga pannluggen tittade ögonen fram med en barnslig, halft förskrämd, halft trotsig blick, en blick, som i sin jungfruliga omedvetenhet bildade en egendomlig kontrast med det fräcka leendet, som blottade en hvit tandrad.

Karr stirrade betagen på det; som det nu framträdde, skarpt belyst af ljusskenet, gjorde det på honom nästan intrycket af en uppenbarelse. Han intogs af en känsla af ödmjukhet, och på samma gång af blygsel, som om han skymfat det med sina blickar. Och de der ögonen, hvar hade han sett dem förut? det var något i deras blick, som uppväckte ett aflägsset, dunkelt minne hos honom.

Då hörde han den äldre kvinnan säga med rå, skroflig röst:

»Nej, se en sådan gammal syndare!»

Och åter detta skratt, frambristande i en våldsamt fart.

Drifven af en omotståndlig känsla, vände han sig om för att fly. Han nästade ramlade utför trapporna, rusade mot porten, men fick icke upp den, och under det han famlade efter låset, hörde han fortfarande bakom sig detta skratt, som skar genom hela hans kropp. Slutligen kom han ut på gatan och började springa, nära att stupa på de ojemna gatstenarne. Men skrattet ljud ännu i hans öron, det förföljde honom, var honom på hälarne. Han rusade gata upp och gata ner, utan att veta, hvar han befann sig, tyckte ständigt, att han kom tillbaka till samma ställe och greps af en allt jemt växande ångest, som om han befunnit sig i en labyrint, ur hvilken han aldrig skulle komma ut. Och öfver allt förföljde honom

detta skratt, det rullade utefter husraderna, skälfdde i gaslågorna, trängde ut genom portar och fönster, växte, mångdubblades, tills det var, som om hela staden omkring honom uppstämt ett enda skallande hånskratt.

Utmattad och andlös stannade han slutligen och förjagade med en kraftansträngning den ångest, som jägtade hans inbillning. Derpå fortsatte han långsamt sin väg.

Efter en stund befann han sig på Norrbro. Han stannade och såg ner i strömmen, som brusade fram under honom, bröt sig mot bropelarne och stänkte svalkan af sitt hvita skum ända upp i hans ansigte. På båda sidor om honom låg staden som en mörk massa, men i öster, öfver Skeppsholmen, började himlen ljusna. Plötsligt ljödo trenne hårda slag från Jakobs torn, och från alla håll stämde de öfriga tornuren in; än närmare, än mera aflägsset, som ett mångdubbelt eko.

Då fortsatte han sin väg. Stundom mumlade han för sig sjelf: »För sent, för sent!»

Då han kom hem, var han så utmattad och förstörd, att han knappt kunde hålla sig upprätt. Utan att tända ljus trefvade han sig fram till soffan, der en filt och en kudde lågo framlagda. Han tog af sig rocken och kastade den på en stol bredvid sig, men i detsamma föll något ur fickan och slog klingande mot golvet. Det var femtioöringen sedan middagen.

Och under det han satt och stirrade på den, der den låg och blänkte hvit på golfvet, förstod han med ens, hvilken afgrund som skilde honom från dessa, hvilkas lif han denna kväll velat göra till sitt, och han kände sig så usel, så ömkelig, så föraktlig, att han kastade sig ner i soffan och skylde ansigtet i händerna. Han skulle velat begrafva sig djupt, djupt ner i jorden.

Och som han låg der, såg han plötsligt framför sig sin hustrus ansigte, så som han brukade se det förr i tiden, efter hennes död. Han kände åter hennes blick hvila på sig, sorgsen och förebrående; en magtlös längtan, en bitter, tröstlös ånger uppfylde honom, och han brast ut i gråt, snyftade som ett barn.

* * *

Då Axel vaknade sent på morgonen, var fadern borta. Men på skrifbordet låg en anvisning på tiotusen kronor, skrifven med darrande hand.

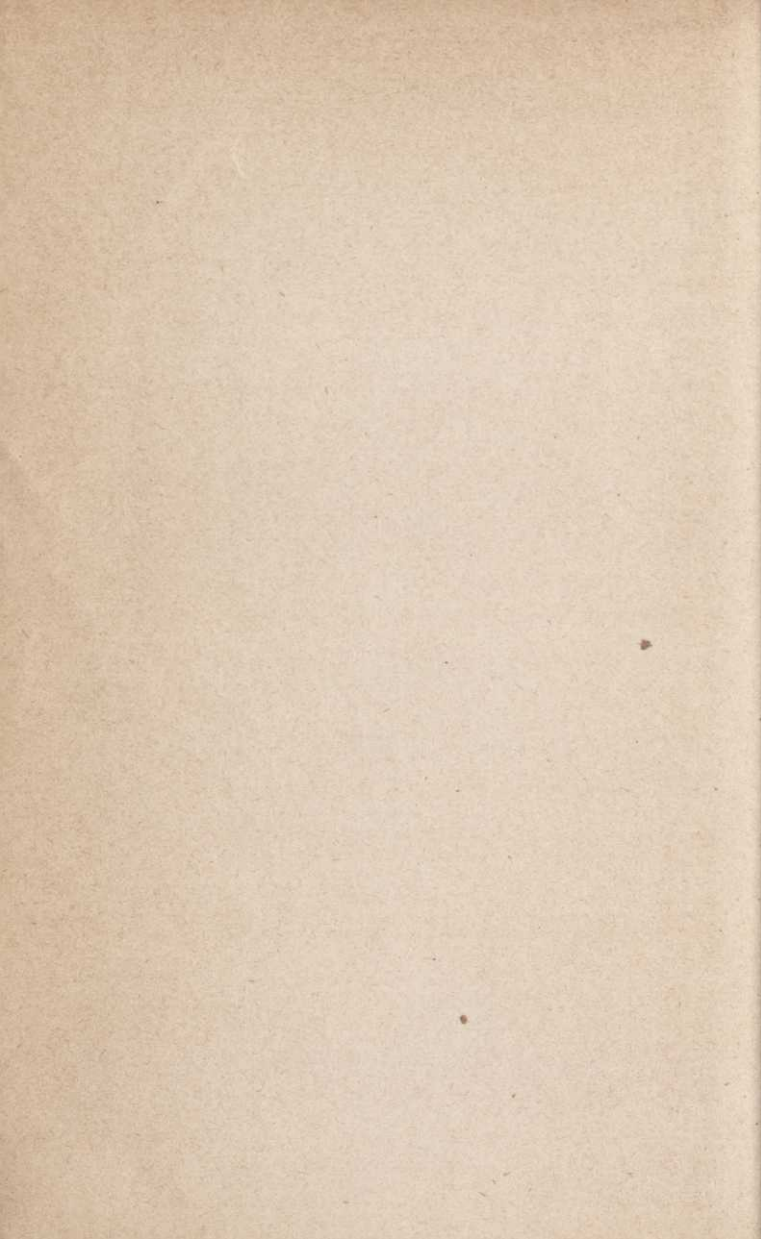
Han mumlade för sig sjelf, helt vek om hjertat: »Han är i alla fall en hedersgubbe!»

— En månad derefter var han en rik arftagare.

W. K. - R

6000096658

Göteborgs universitetsbibliotek

